

חיים חשופים: אוסף ביוגרפיות

- רותם אלון • אלי סבוראי • גיא זהבי • אסנת פרץ • שני כהן
- אביב פטר • דינה סטרט • איל גל • יעל חמוד-רגב

המחלקה לתרבות, יצירה והפקה

המכללה האקדמית ספיר

חיים חשופים: אוסף ביוגרפיות

קורס בהנחיית פרופ' נורית גרץ

עריכה: מיטל נדלר

מערכת: רותם אלון, יעל חמורגב, אביב פטר

עיצוב: נטלי לוי

תוכן העניינים

בקבוקים, רותם אלון, עמ' 6-8

שביל האבנים הצר, אלי סבוראי, עמ' 9-18

ביו-אוטומטיקה, גיא זהבי, עמ' 19-28

ליין סטיילי: להיוולד מחדש, אסנת פרץ, עמ' 29-34

ציפור גן עדן, שני כהן, עמ' 35-38

סנופקין: שברי מסע, אביב פטר, עמ' 39-40

קתרזיס, דינה סטרט, עמ' 41-48

הגבעה, איל גל, 49-53

לקרוא את פסואה בבאר-שבע, יעל חמו-רגב, עמ' 54-65

הקדמה

עבור רובנו המילה **ביוגרפיה** מתארת סיפור חיים ליניארי, רצוף בעליות ומורדות. סיפור שמתחיל בנקודה אחת ומסתיים אחרי מאות עמודים, בנקודה אחרת. אסופת הסיפורים בספר זה משקפת את דרכם של עשרה סטודנטים במסעם לכתיבת ביוגרפיה. מה שהחל כהיכרות עם רזי הכתיבה הביוגרפית, המשיך כניסיון אמיץ לשבור את החוקיות שהיא מציעה כברירת מחדל. חלקם נאלצו להתמודד עם העבר מקרוב, לחשוף את האמת שמאחורי סיפורי המשפחה ולהתמודד עם זיכרונות כואבים, וחלקם יצאו להרפתקה מסחררת במרחבי הדמיון. אסופה זו שוזרת את סיפורם של גיבורי ילדים, אגדות טלוויזיה וכוכבי רוק נוטפי זיעה והרואין, עם סיפורם של אנשים פשוטים הלומי קרב, מוכי סכיזופרניה ואוספי בקבוקים מרחוב דיזינגוף. הסיפורים אמנם לא מתחייבים לרצף של התחלה אמצע וסוף, אך הם בהחלט מאפשרים מבט אל שדי הנפש המתקיימים לאורכו של כל סיפור חיים.

"א-נס-טס-יה" הוא צעק וכל הבהרה מילאה את מעט המקום שנותר בחזהו הנפוח. "תביאי עוד בקבוק לגינטלמנים". אנסטסיה צעדה לכיוונו, מפזרת צליל עקבים בדממה ששררה בחדר. גופה היה ערום למחצה, מעוטר בבגדי עור קצרים ומגוחכים. כל הגברים שישבו מסביב לשולחן הפוקר עקבו אחר תנועותיה במבט רעב. היא התכופפה ולחשה באזנו "אליחיו זה שלושת אלפים שקל בלאט, לא חבל על כסף?" אליהו סיבב את פרצופו והצליב אתה מבט. ביד אחת הוא אחז את לחייה בכוח ועם היד השנייה גרף זייטון מערימה שהרוויח לפני רגע ודחף אותו לתוך חזיית העור המתפוררת שלה. הוא לא הרפה את אחיזתו ונישק אותה בכוח על השפתיים שהיו מכווצות מכורח האחיזה. "אם הייתי רוצה טיפים הייתי הולך להיות זונה כמוך. עכשיו תביאי עוד בקבוק פטרון לגינטלמנים".

באותו הלילה חזר אליהו הביתה עם גיפ נוצץ של טויוטה וארבעת אלפים דולר במזומן. הוא היה שיכור מטקילה ומעצמו עד שלא הצליח להתמודד עם השקט ששרר בבית. הוא נכנס לחדר השינה והדליק את האור. אשתו התעוררה בבהלה, הוא קפץ עליה בנשיקות והתחיל להתפשט ולרקוד בחדר. "פרח אנחנו עשירים יא פרח" הוא צעק תוך שהוא זורק עליה פריטי לבוש שנדפו ריח של סיגריות ואלכוהול. "תיתן לי לישון" היא אמרה לו באדישות, לא מתרגשת מהתקף המאניה השבועי שלו. "ואם אתה כל כך עשיר תקנה אוכל הביתה כי הבנות שלך כבר נראות כמו שלד". הוא התקרב למיטה וסימן לה לבוא לרקוד אתו, "צוחקים אתך יא פרח. מה קרה? את לא יכולה לשמוח קצת עם בעלך?". "אין לי חוש הומור יותר" היא ענתה לו ואחרי שנייה הוסיפה "אכלתי אותו מרעב בשבוע שעבר כשהפסדת את המשכורת שלי בקלפים". הוא יצא מחדר השינה וחזר עם כיכר לחם לבן ובלי חיוך. הוא הושיב אותה על המיטה ודחף לה לפה פרוסה אחרי פרוסה, ככל שהיא בכתה יותר הדמעות ריככו את תחושת היובש של הלחם. עד שעלתה השמש לא נותרו עוד בביתם פרוסות לחם וגם לא דמעות.

הוא עצר בתחנת הלוטו הקבועה שלו וביקש מעזרא שתי חפיסות סיגריות ומצית. הכיסים שלו היו נפוחים ממזומנים. הוא החליט שהיום ימלא את המקרר ואחר כך ילך ויפתיע את הבנות בבית הספר, עם שקיות שוקו ופיתות עם זעתר לכל הכיתה. הוא הוציא חבילת שטרות מקופלים כדי לשלם על הסיגריות והתפתה לבקש גם שני כרטיסי גירוד. בשעה אחת וחצי, בזמן שעדן וספיר היו כבר בדרכן הביתה, הוא עוד ישב בתחנה עם אצבעות שחורות, בקבוק וודקה וערימה של כרטיסים מגורדים. כשהכיסים שלו התרוקנו ממזומנים, עזרא תחב לו לכיס שתי סוכריות על מקל בצורת תרנגול וטפח לו על השכם, "זה לילדות כפרה עליך, יאללה לך הביתה, חאלס עם השטויות". הוא התנדנד כל הדרך חזרה ממרכז העיר עד לבית החשוך, כשהגיע נישק את הבנות בשנתן. לפני שנרדם הוא מילא את המקרר בשני תרנגולים מסוכרים.

"פ-ר-ח" הוא צעק מהמיטה, כבר שלושה ימים שהוא מסרב לצאת אל הרחוב. אם לא סימה אשתו הוא כבר היה מת שם מפצעיו או מרעב. "תביאי לי בקבוק קולה, אני מתחנן, רק קולה עיניים של אבא. נשבע לך אני יאכל אחר כך". סימה יצאה מהחדר אל הבית הריק. האנשים שנתנו לו פנסים סגולים וכוויות בכל הגוף, היו גם אלה שלקחו ממנו את הטלוויזיה, הספות, מכונת הכביסה וכיסאות העץ מהמטבח. במקרר היו עוד כמה בקבוקי קולה, קרטונים ממשעדה סינית וגלילות של בן אנד ג'ריס. שאריות מארוחת השחיטות שהוא עשה כמה ימים קודם לכן בעקבות ערב מוצלח בפוקר. סימה עשתה כל מה שהוא ביקש,

אבל לא החליפה אתו מילה. גם הבנות סירבו לדבר אתו, אבל פחדו לא לענות לו אם הוא פנה אליהן. אחרי שבוע, בשעה שסימה החליפה לו קומפרסים קרים, היא הודיעה לו שהיא רוצה למכור את הבית ולעבור לגור רחוק. הוא נישק לה את הידיים והבטיח לה שהוא הפסיק להמר. עד שהפעמים החלימו לגמרי הבית כבר עמד למכירה והחיים שלהם היו ארוזים בקרטונים בדרך לחיים חדשים באילת.

הם שכרו דירה קטנה עם מרפסת ונוף לים. מדי שבת היו נוהגים ללכת לבילוי משפחתי בהרים או בחופים הדרומיים של העיר. הים האדום עזר לצבוע את החיים החדשים בוורוד, האוויר הצחחיח ייבש את הדמעות והשעמום היה התרופה של אליהו מעצמו ומההימורים. די מהר הוא מצא עבודה קבועה כשומר בבית ספר יסודי. סימה עבדה בבקרים במכולת ומדי פעם הייתה עושה בייביסיטר על תינוקות בשכונה, עדן למדה גלישת רוח ואפילו זכתה בכמה מדליות, וספיר מצאה נחמה בדולפינים וניצלה כל אחר צהריים פנוי כדי להתנדב בדולפינריום.

כשמלאו לעדן שנים-עשר אביבים החליטה המשפחה לערוך מסיבת בת-מצווה חגיגית בביתם. שכנים, חברים ומשפחה רחוקה הגיעו לדירתם הצנועה באילת. אחרי שנים בלי אלכוהול, אליהו לגם במינון כמה כוסות יין אדום והרגיש איך הוא מתמלא אהבה ואושר. הוא ישב במרפסת עם כמה דודים כשעדן קראה לו בהתרגשות להגיע לטקס פתיחת המתנות בסלון. בנות הכיתה שלה הפתיעו אותה בברכה מקורית. למשפט "החיים קצרים אז אל תשכחי לקחת פסק זמן" הוסיפו חפיסות של שוקולד תואמות, ולברכה "מזל טוב עד מאה ועשרים" התווספה מעטפה עם מאה ועשרים כרטיסי מזל לגירוד. החגיגה הייתה מוצלחת, סימה הייתה יפה בעיניו והבנות נראו לו מאושרות במיוחד. בשעה שכולם כבר ישנו, הוא עוד ישב בסלון עם אצבעות שחורות, בקבוק יין ריק וערימה של כרטיסים מגורדים, כשהגיע לכרטיס הלפני אחרון הוא זכה ב-500,000 שקלים חדשים.

7

הוא הדליק את האורות והעיר את כל הבית בצעקות התרגשות, "פרח אנחנו עשירים, יא פרח". סימה והבנות התעוררו, אליהו הרים את עדן על הכתפיים וכל הבית צחק ורקד. בבוקר הוא נסע במונית למרכז העיר. הוא החליט שבכסף שהרוויח יקנה לעדן גלשן רוח חדש. הוא עצר בתחנת הלוטו כדי לפדות את הפרס, קנה חפיסת סיגריות ומצית והתפתה לעשות משחק אחד במכונת הימורים שלא הכיר מעולם. הוא בילה שם את כל אחר הצהריים, גם את אחר הצהריים שלמחרת וגם את זה שאחריו. לסימה הוא סיפר שהוא הפקיד את הכסף בתוכנית חסכון לבנות. לעצמו הוא סיפר שזה סימן של מזל טוב ושפעם הכל נמצא תחת שליטה.

הדרך מתחנות הלוטו אל שולחנות הפוקר המעופשים של העיר הדרומית הייתה קצרה. הוא מצא שם אנשים מגוונים כל כך עד שהוא הצטער שלא הכיר אותם קודם. עברייני צמרת, תיירים, נערי שוליים, עובדים זרים, חיילים בחופשה, מסתננים מצרים ונערות ליווי שהגישו משקאות בבגדים מינימאליים. הוא הכי אהב את החיילים, בכל פעם ששיחק לו המזל היה דורש מהנערות שיביאו עוד בקבוק טקילה פטרון וכולם לבקשתו היו מריעים יחד "כל הכבוד לצה"ל" לפני כל שוט.

באחד הלילות, אחרי שבועות של הפסדים, הוא ניצח סיבוב חזק ומיד קרא לאחת הנערות לשולחן. הוא דחף לה לחזייה זייטון שמן ושלח אותה לדרכה עם כאפה בטוסיק ודרישה לבקבוק פטרון. בנג'מין, שהיה תייר שאיבד בהימורים את הכבוד ואת הדרכון הבלגי שלו, הציע לו לשמור על הכסף "אליהו טנק יו סו מאצ", אבל לא רוצים שותים, עדיף אתה נותן כסף בבית במקום טקילה". אליהו חיכה שהנערה תגיע לקראתו עם הבקבוק ואז חטף לה אותו מהיד והתרומם. הוא הלך לכיוונו של בנג'מין בזמן שכל יושבי השולחן עקבו אחריו במבטם. הוא נעמד מעליו ובידו האחת הצמיד את ראשו לשולחן בכוח בזמן שעם היד

השנייה הוא פתח את בקבוק הפטרון שזה עתה שילם עליו אלפיים וחמש מאות שקלים ושפך לו אותו על הפנים. כשהבקבוק התרוקן הוא התכופף לאזנו של בנג'מין ולחש לו "אם אתה כזה מומחה בטיפים תזהר שאנילא יהפוך אותך לזונה שלי".

הוא התעורר בצהריים והתקשר לבקש מסימה שתביא לו משהו לאכול מהמכולת. "לך תביא כסף הביתה", היא צרחה עליו והוסיפה "הבנות שלך רעבות, נראות כבר כמו שלד". הוא ניתק לה את הטלפון בפנים והתייצב אצלה במכולת אחרי רבע שעה בתחתוני בוקסר וגופייה לבנה מוכתמת. "מה אתה עושה כאן?" היא לחשה בפחד אבל הוא לא ענה לה, רק הסתכל עליה בהבעה שטנית. הוא חטף כיכר לחם לבן ובקבוק טקילה מהמדף שמאחוריה, העיף את הערמה של הפיתות עם הזעתר שהיו בקופה ויצא מבלי לשלם על דבר. כשסימה הגיעה הביתה לבה צנח. מגירות וכלי מטבח היו זרוקים על הרצפה, חדר השינה שלהם היה מבולגן מבגדים ותיקים שהושלכו לכל עבר ונדף ממנו ריח חריף של אלכוהול ושתן. על המראה במקלחת נכתב "את תראי מה זה שלד" באודם שהוא הוציא מתיק האיפור שלה. שנכנסה לחדר השינה של הבנות הוא ישב שם ובכה בשקט. "מה עשית?" היא שאלה, "איפה הבנות שלי?" הוא לא הצליח להוציא מילה ורק הצביע על החלון שהוביל למרפסת החיצונית. היא הסיטה את הווילון, שחררה את נעילת החלון וראתה אותו יושבות שם ערומות ובוכות, כשלצדן שקית ריקה של לחם לבן.

הצו שקיבל אסר עליו להתקרב לבית של סימה או אל הבנות. למרות שבמשפט נקבע שהמרחק יהיה עשרה קילומטרים, הוא החליט להתרחק הרבה יותר והגיע עד לתל אביב. למרות הפיתויים של העיר הגדולה, לא היה לו עוד חשק לאלכוהול או לקלפים. הוא חיפש עבודה כשומר, אבל התיק הפלילי נגדו עצר את הסיכויים שלו להתקבל. גם כטבח, גנן ומנקה מדרגות אף אחד לא הסכים להעסיק אותו. וכמו תמיד הוא מצא את התשובה בבקבוקים.

כבר שנים שאני אוספת לאליהו פחיות קולה ובקבוקי גולדסטאר ריקים לפיקדון. מדי יום אנחנו מתראים מתחת לבניין שלי ברחוב דיזינגוף בתל אביב, מחייכים זה לזה לשלום או מנהלים שיחות חולין קצרות. מעולם לא ידעתי שיש לו בית באילת, אישה וילדים. אבל גם מעולם לא העליתי בדעתי שאגרום לו לבכות בגלל בקבוק פטרון ריק בשווי 25 אגורות. "הבקבוק הכניס אותי לזה והוא גם יוציא אותי מזה" הוא אמר בסוף השיחה שלנו, והשעין את גופו על עגלת סופר-מרקט חלודה, מלאה בפחיות מקומטות ובקבוקי זכוכית קטנים.

שביל האבנים הצר

אלי סבוראי

הולכת בשביל האבנים הצר, אל עבר הבית. הצריף הזה, מה שזה לא יהיה. דורכת על כל העשבים היבשים. חוצה את הגינה המוזנחת למראה, מעיפה הצידה את הכיסא פלסטיק השבור שחוסם את הדלת. כמה פעמים כבר אמרתי לו להעיף לפח את הכיסא הזה? פותחת את הדלת, מוזר, הדלת לא נעולה, הבית חשוך. "הלו...אתה פה?" שקט. בבת אחת ריח נוראי עולה לתוך האף, ואתו אינסטינקט של הקאה. אני שולחת יד בחושך לפתוח את החלון החלוד מעל הכיור, שייכנס אוויר. מדליקה את האור ורואה: בלאגן. אבל זה לא בלאגן רגיל, זה כאוס. הבלנדר בתוך הכיור, כולל חוט החשמל, חולצה זרוקה מתחת לשיש, בצל חתוך ומעוך על הרצפה וקרטון חלב שפוך על כל השיש, התייבש כבר ומריח כאילו זה כך כבר שבוע.

"מה זה? אתה פה? מה קורה פה?"

למה הוא לא עונה לי? פתאום אני שומעת קול מוזר מחדר השינה, אני רצה לשם, ואז נעצרת לפני הדלת. קופאת, לא מצליחה לזוז. לוקח לי חצי דקה שנראית כמו שעתיים. אני מתקדמת עוד חצי צעד ופותחת את דלת חדר השינה, ושומעת קולות בכי, מעין מלמול מוזר. אבל בעיקר בכי עייף, כאילו הוא כבר בוכה שעות ואין לו כוח לבכות עוד. ואז אני רואה אותו שוכב על הרצפה, ליד המיטה, 120 קילו מקופלים ככדור קטן. בוכה. הוא לא מרים אליי מבט כשאני פותחת את הדלת.

"אבא?"

מה אני אמורה לעשות עכשיו לעזאזל? פאק.

■

ירון

הכניסה לאגף בריאות הנפש "הלל יפה" שבחדרה נמצאת בחלקו האחורי של בית החולים. בצמוד לו אגף היולדות. מדי פעם נשמעות צווחות כאב מחדרי הלידה ולאחריהן אנחות רווחה וצעקות שמחה. באגף לבריאות הנפש האנשים מתעטפים בשתיקתם, מתכנסים בעישון סיגריות. זה היה ריח העשן שהעיר אותי, אני שונא סיגריות. התעוררתי בחדר צר עם תקרה גבוהה במיטה רחבה על גלגלים, המיטה עמדה על יד החלון. בחוץ ירד גשם, החלון היה פתוח למחצה ולמרות שטיפות גשם נפלו על ראשי הקירח לא הצלחתי להתרומם ולסגור את החלון. במקום זאת זחלתי לחלקה האחורי של המיטה ושם התכרבלתי, עד כמה שגבר שעבר את גיל חמישים וחמש ומבנה גופו דומה למתאבק סומו, יכול בכלל להתכרבל. הגשם המשיך ליפול ושלולית קטנה נוצרה במרכז המיטה. הבנתי שאם לא אעשה מעשה, כנראה אטבע במיטתי. התרוממתי על ברכיי ובתנועות גמלוניות ומהוססות הצלחתי לסגור את החלון. כשסיימתי את המעשה ההרואי הזה נשענתי על הקיר בבגדיי הרטובים, מתנשם ומתנשף כאילו מי יודע מה, הפעולה עצמה סחטה ממני את כל כוחותיי. התחלתי לגהק וגרעפסים עלו מבטני. הלסתות כאבו לי כאילו מישהו הלם בי בכוח. כפות ידי

רתחו וכפות רגליי הרגישו לי כאילו הן שבורות. המדהים ביותר היה שמכלול הכאבים הללו נפל עלי מרגע אחד למשנהו, במהירות שיא.

בעוד אני מנסה להבין מה קרה לי, נכנס עיסא מגייסר א זארקא, שותפי לחדר, שסיים את תפילת הבוקר ועסק בגלגול שטיחון התפילה שלו. אחריו הופיע גיורא מהמושב בצפון שחזר גם הוא מתפילת הבוקר שלו בבית הכנסת של בית החולים. שני הגברים הניחו ללא אומר את צורכי הדת שלהם זה לצד זה באותה ארונית.

"דו קיום בבית משוגעים," מלמלתי.

"כן זה באמת דו קיום יא אחי" אמר עיסא גבר כבן שישים וחמש, פניו מחוטטים, שפמו לבן צהוב, שיניו גדולות וצהובות והוא לובש עבאיה בצבע תכלת. "רק שלא קוראים לנו כאן משוגעים – הם לא אוהבים את זה, הם קוראים לנו "מטופלים" או "דיירים", או כל מיני שמות שיגרמו לנו להרגיש פחות משוגעים".

גיורא מהצפון הניד בראשו, מסכים עם קביעותיו של עיסא. באותו רגע התפרץ סרגיי לחדר, כולו נוטף זיעה. הוא חזר מריצת הבוקר שלו. בריון שרירי כבן שלושים, לובש גופייה שחורה, מקריח וחייכן. אני המשכתי לשכב על המיטה, מבולבל לחלוטין זוכר רק קטעים קצרצרים מהיומיים שעברו עלי.

"יאללה תתארגן, תיכף באה האחות היא מזיינת במוח למי שעוד במיטה," מסביר לי סרגיי תוך שהוא מתפשט במרכז החדר ומכין עצמו לצאת למקלחת שבמסדרון. הוא לא טורח להסתיר את גופו החסון, את הזין הבלתי נימול שלו ואת כתובות הקעקע המכסות את גופו מהמסד עד הטפחות, ומסמנות אותו כגנגסטר רוסי מהדור הישן. הוא יוצא מהחדר, המגבת על כתפו, מבושיו תלויים חופשיים באוויר לכל מי שיטרח להביט.

"אל תדאג, כאן זה בית משוגעים אף אחד לא מתרגש" עונה גיורא לשאלה שלא שאלתי. מה אני עושה כאן? איך לעזאזל מצאתי את עצמי בבית משוגעים, אני מנסה להיזכר ולא מצליח. ריח חריף של קיא ושתן עולה באפי אני מביט לצדי, שקית ניילון ובה בגדיי המלוכלכים. אני נזכר בפניה המודאגים של תמי היפה עד לכאב כשהיא גוחנת מעלי ואומרת לי: "עכשיו, ירון, מיד, כרגע, אנחנו יוצאים מפה לבית החולים". אני נזכר בתמי משוחחת ברוגז רב עם כמה אנשים, היא פונה אלי ושואלת בטון מאשים: "תגיד לי אף אחד לא שם לב, אני לא מבינה, מה הולך פה אתך? שאלתה שמכפלת בתוכה האשמה לא מוסווית נותרת תלויה באוויר. לא ענית, רק בהיתי מבעד לחלון המכונית בעוד אנחנו מתקרבים לבית החולים. כשהגענו תמי עזרה לי לצאת מהמכונית. "את אישה אסרטיבית מדי" אמרתי לה תוך שאני מניח את זרועי על כתפה. "אסרטיבית שמאסרטיבית אם לא נגיע עוד רגע לכניסה לאגף אני נופלת פה מתה מהמשקל שלך". ושיניו מגחכים. למה זה לקח כל כך הרבה זמן? איך זה שאני מגיע לאגף לבריאות הנפש בכזה איחור? למה אחרים לא ראו את מה שתמי ראתה יומיים אחרי שחזרה משליחות של חמש שנים באירופה?

קול נשי חזק עם מבטא רוסי כבד העיר אותי כשהאחות הכניסה את ראשה לחדר והודיעה: "לא לשכוח, כאן לא לובשים פיגימות כולכם חייבים להתלבש אתם לא חולים אל תסתובבו לי בפיגימות או חלוקים – קדימה להתקלח להתגלח ולהתלבש, ארוחת בוקר בעוד חצי שעה".

How the fuck did I get here? אני שואל את עצמי שוב תוך שאני יורד בהיסוס מהמיטה הגבוהה. הבריון הרוסי מביט בי ומחייך, ארבעת שיניו הקדמיות עשויות זהב, יש לו חיוך סימפטי. "אתה נאחויי במצב יותר טוב מאתמול, כן? בלאאט?"

אני מניד בראשי.

"הבת שלך הייתה כאן אתמול בלילה כשקיבלת כדורי שינה. היא השאירה לך שקית שמה, בארונית שלך," אומר לי עיסא ומצביע לכיוון הארונית. אני יורד מהמיטה יחף. בכל צעד נדמה לי שאני דורך על גחלים לוחשות. אני מוציא שקית פלסטיק גדולה של "הוניגמן" ומוצא בה כמה תחתונים חדשים, חולצות טריקו, גרביים וזוג מכנסי טרנינג. נזכרתי שלא מזמן, מתי זה היה? לפני שבוע? לפני אלפיים שנה? יצאתי עם בתי לסיבוב קניות ושמחנו מאד כשגילנו מקום שבו יכולנו לקנות לי חולצות טריקו ולבנים במידה XXL.

התקלחתי וויתרתי על הגילוח, לבשתי את הלבנים החדשים ואת חולצת הטריקו. הכנסתי את עצמי למכנסי הטרנינג האפורים ושמחתי לגלות שבתי הפיקחית גם קנתה לי זוג נעלי "קרוקס" חדשים. סיימתי להתלבש, צחצחתי את שיניי והצטרפתי בצעדים כבדים לשולחנות האוכל הממוקמים בחלקו המערבי של אולם הקבלה. ה"מטופלות" מהחדרים הסמוכים טרם הגיעו. גיורא, שהוא ה"לקוח" הוותיק ביותר, הודיע לאחות ולנטיה: "אנחנו מוכנים לאכול". האחות, ממוצעת קומה, ממושקפת וקפדנית, הביטה בו וענתה: "אתה, אדון נכבד, תחכה בסבלנות עד שהגברות באות לאכול אז אני מגישה את הארוחת בוקר. אני לא מגישה לכל אחד נפרד, זה לא מסעדה פירסט קלאס ברור". גיורא הוריד ראשו מיד כילד נזוף ועיסא עשה את עצמו כאילו לא שמע.

11

אני מנסה להיזכר איפה כבר שמעתי את הדיאלוג הזה. נשמע לי מוכר מאיפשהו. אני מתאמץ אבל לא מצליח להיזכר. ברור לי ששמעתי כבר שיחה דומה, אבל מתי זה היה? מה היו הנסיבות? אני לא מצליח להיזכר וזה מרגיז אותי. תמיד התגאיתי בעצמי ובאוזני אחרים על זיכרוני המופלא, וכרגע הכל נעלם. מעצבן לאללה.

רק עכשיו אני שם לב שבקצה החדר עומדת עגלה גדולה ועליה מגשים. העגלה מזכירה לי את עגלות האוכל של הקיבוץ. ריחה של דייסת סולת נישא באוויר. נזכרתי במקום הולדתי בעיניים עצומות כשריח הדייסה של בית המשוגעים עולה באפי, ובאחת הועברתי לימים אחרים, ימים שבהם עוד לא הכרתי את ירון סבוראי הנוכחי. אז עוד היה סיכוי שאהפוך להיות ירון סבוראי אחר.

"יש דייסה?" אני שואל את עיסא והוא מחייך ועונה: "וואלה הכל פה כמו דייסה". אנחנו צוחקים. טוב לצחוק בבית המשוגעים.

■

אלי

משקפיי ראייה קטנים מעל העיניים החומות הגדולות. והן לא סתם חומות, יש להן פס כחול-תכלת מסביב לחום. מעין צבע נדיר, שלא רואים הרבה. פנים עגולות. בנאדם עם נוכחות. שילוב של משקל עודף וכריזמה. לובש חולצה תכלת מכופתרת, מכנס כחול ונעליים חומות. התגלח

לקראת ההרצאה. מבושם, מקולח, ומוכן: *let the show begin*. הוא עולה לבמה, נעמד מאחורי הפודיום. הוא לא מבקש שקט, רק מחכה שנייה שהקהל ישים לב שהוא עומד להתחיל. ואז אחרי כמה שניות הקהל משתתק. הוא נותן שנייה של שקט, להגביר את הדרמטיות והנוכחות שלו, ואז מתחיל.

"שמי ירון סבוראי. ואני הולך לספר לכם סיפור שלחלקכם אולי ישמע כמו איזה תסריט הוליוודי, אבל הוא סיפור חיי". הוא פוצח בהרצאה מרתקת של שעה ורבע בדיוק. הוא מכיר כל מילה, כל בדיחה, כל אתנחתא קומית ודרמטית בעל-פה. הוא תמיד אמר שגם אם תעירו אותו באמצע הלילה הוא ידקלם את ההרצאה הזאת. הוא הופיע מול קהל של חמישה עשר אנשים ועד אולם של שלוש מאות אנשים. ותמיד, בכל פעם מחדש, הקהל שותק ומרותק לדמות הגדולה, המרתקת, ואולי לעיתים מוזרה, על הבמה. ואז מחיאות כפיים רועמות, חלק מהאנשים לפעמים קמים מהכיסא. מיד כשהוא יורד מהבמה המון אנשים באים ולוחצים לו את היד, מספרים איזה סיפור אישי שמתחבר לסיפור שלו, "סבא שלי ניצול שואה, אבא שלי מצא אוצר", ובלה בלה בלה. הוא מחייך בנימוס, לוחץ חזרה, דוחף את כרטיסי הביקור בכיס. "פנדה, בואי ניסע, יש נסיעה ארוכה חזרה, צריך לזוז". אם הם רק היו יודעים שאנחנו נוסעים לחדרה, בית חולים הלל יפה, המחלקה הפסיכיאטרית לבריאות הנפש.

ראיתי אותו עושה את ההרצאה הזאת עשרות פעמים, ותמיד הוא עולה לבמה להופעה. שחקן בהצגת יחיד, והפעם לאורך כל ההרצאה, המחשבה היחידה שעברה לי בראש שוב ושוב, היא *בואנה הבנאדם גאון, שחקן, משוגע?* איך הוא מצליח לעלות ולתת את אותו השואו הזה שוב, בלי שישומו לב שעשר דקות לפני היציאה מהמחלקה הוא ישב בקבוצה עם עוד תשעה מטופלים שונים. גם בקבוצה הוא סיפר סיפור. בשונה מההרצאה, הוא לא תיאר את עלילותיו של ירון סבוראי, צייד הנאצים, סיפורים על תקן טין-טין או אינדיאנה ג'ונס המודרני, אלא סיפר שאתמול בלילה היתה הפעם הראשונה מזה חודש שהוא לא נרדם בוכה לכרית, וכנראה זה בגלל הכדור החדש שדוקטור לנדא נתנה לו. וכולם מחאו כפיים כאילו סיפר שהוא זכה באיזה אוסקר מזוין. האמת, על ההצגה שהוא העלה בהרצאה הוא היה צריך לזכות באוסקר המזוין. שחקן השנה! And the Oscar goes to - Yaron Svory. הדמות שלו, שמצוירת לי בראש, מעורבבת ומבלבלת, בדיוק כמו שהוא קיים על הבמה. בין הכריזמה שהוא מפגין לבין הבכי הבלתי פוסק, בין הווילח בקיסריה לבין הצריף ברגבים, בין האוכל לבין ההקאות, בין ההערצה לבין הרחמים, מי הוא? הוא אבא שלי. הוא? אבא שלי? אני לא מתרגלת למה שקורה עכשיו. לא מצליחה להתרגל. אבל זה לא רק אני, נכון? הרי מי מצליח להתרגל לראות את אבא שלו בוכה? לא ידעתי בכלל שלאבות יש דמעות.

■

ירון

אחרי ארוחת הבוקר הוזמנתי לשיחת היכרות עם הפסיכיאטרית האחראית, עם הדוקטור אלה לנדא. תוך כדי הליכה במסדרון נזכרתי במה שהטריד אותי בשעת ארוחת הבוקר. הדו-שיח שהתנהל בין גיורא המאושפז לבין האחות הקפדנית הזכיר לי, ולא לטובה, סצנה מתוך "קן

הקוקייה". משום מה המחשבה על הסרט המבריק הוא שבו מתוארים חייהם העלובים של חולי נפש, הנמצאים תחת משטרה הדיקטטורי של אחות מרשעת, ציער אותי עד בלי די. הסרט והספר בטח הפחידו דורות רבים של אנשים ובוודאי גרמו אי צדק משווע לכול עולם הרפואה הנפשית. מבחינתי, תוך כדי הליכה במסדרון, אני לא חושב שנכנסתי לדקויות של הסרט והשלכותיו. שמחתי רק שהצלחתי להיזכר בסיטואציה ובמשפטים. הנה כבר הוכחה שאני חוזר למוטב. זכרוני המצוין שב אלי. הכל, אם כך, זמני. כל השהות הזאת כאן, כל האירועים שהתחוללו בחיי בימים האחרונים, הכל יסתדר תיכף ומיד.

התיישבתי על ספסל מול חדרה של הפסיכיאטרית דוקטור לנדא. חיכיתי שהיא תזמין אותי פנימה. כעבור כמה דקות נפתחה הדלת ואישה נעימה, בלונדינית, עם עיניים חומות וחכמות הזמינה אותי להיכנס. נכנסתי לחדר בגודל בינוני. בחוץ הגשם פסק ושמש סתווית שטפה את החדר שקירותיו היו עמוסי מדפי ספרים וציורים בגדלים שונים, וניכר שרובם ככולם צוירו על ידי ציירים חובבים.

דוקטור לנדאו הביטה בי ואז הביטה בתיק עם כריכת הקרטון החומה. היא חיכה אלי ואמרה, "ירון אתה איש מעניין". אלוהים! רק לא המילה הזאת! כמה נמאס לי לשמוע שאני "מעניין". כל חיי הייתי *fucking* מעניין. החברות של ההיא, שהייתי נשוי לה, חזרו ואמרו לה שבטח לא משעמם אותי אף פעם, היא הרי נשואה לאיש מעניין. החברים, המכרים, הידידים, הרעים וכל מי שפגש אותי ולו לרגע, תמיד העירו: "וואו איזה בן אדם מעניין אתה, מעניין איך?". ובכן, כמו קוף בגן החיות שמגרד את אשכיו ומביט חזרה בבני האדם. מעניין כמו להגיע לפרק האחרון בספר מתח. מעניין כמו לשמוע את השכנים מלמטה רבים. מעניין. איך בדיוק אני מ-ע-נ-י-י? לא עניתי לדוקטור לנדא. ניסיתי לחייך אבל החיוך היה מאולץ והיא מיד שאלה, "פגעתי בך?" הנדתי את ראשי מצד לצד, עיני מושפלות. רציתי לדבר אבל לא יכולתי, דמעות נגרו מעיני וגרוני נשתנק.

"ירון, אני מאד מצטערת".

כבר מגיל צעיר היה ברור לכולם שאני "קצת לא בסדר". על כמות ה"קצת" היו ויכוחים אבל על עצם העובדה שאני "לא בסדר" הסכימו כולם. הרמתי את עיני והסתכלתי בדוקטור לנדא בעיניה החומות ובמבטה המודאג. "תאמיני לי דוקטור את לא צריכה להצטער, אני מצטער, קיבינימט, אני מצטער על כל כך הרבה דברים ובעיקר על העובדה שרק עכשיו, רק עכשיו הגעתי אליך. כווס אמ אמ אממק היינו צריכים להיפגש לפני עשר או עשרים שנה, מי יודע, אולי היום כבר לא הייתי איש כל כך מעניין". המשכתי לבכות והחזה כאב לי מרוב בכי. רכנתי קדימה, רציתי להקיא ולא הצלחתי. פי התייבש וגרוני ניחר. אין לי מושג כמה זמן עבר. הפסיכיאטרית הושיטה לי עוד ועוד ממחטות נייר. הפסקת צהריים בבניין והקול היחידי במסדרון הוא קול הבכי שלי.

"אז מה איתי?" שאלתי את דוקטור לנדא כשסיימתי לבכות.

■

אלי

זה לא תמיד היה כל כך עצוב ומלנכולי. מה שכן, תמיד היה שונה. היינו משפחה שונה. אבא שתמיד בחו"ל בעבודה. ועל השאלה "במה אבא שלך עובד?" היתה שתיקה, ואז הסבר צולע,

וההבנה שאין לי באמת מושג. אבל הוא לא בבית, הוא בחו"ל. לא התגעגעתי אליו במיוחד כשהוא היה בחו"ל. אולי משום שהוא היה מתקשר בין עשרים לארבעים פעמים ביום. ואני לא אומרת את זה כי זה מספר מוגזם, זאת כמות הפעמים שהטלפון היה מצלצל. גם היום זה ממשיך. גם אם אני בעבודה, בלימודים, או סתם מסננת, אני אראה על צג הפלאפון שלי אחת עשרה שיחות שלא נענו. ואז אנחנו מתחילים במעגל מרושע. אני לא עונה כי זה מעצבן אותי שהוא מתקשר כל כך הרבה פעמים. הוא לא מפסיק להתקשר כי אני לא עונה. כך שאנחנו לא באמת מדברים. וכל אחד מאתנו ממשיך עם ההרגלים שלו.

■

ירון

הדיבור לעולם לא מצליח להשיג את קו המחשבות הכל כך מהיר וכל כך לא מאורגן, כך שלמאזין אין שום יכולת להבין על מה לעזאזל אני מדבר. וחוסר ההבנה של האדם שאליו אני פונה יוצר אצלי מלכוד: "איך יכול להיות שהוא לא מבין על מה אני מדבר, הדברים כל כך בהירים. טוב אסביר לו שוב". ברגע שאני נכנס לאטרף של המאניה אני לא מרוצה מהעולם שסביבי ומהר מאד אני הופך למטרד. משגע את כל מי שסביבי. מדבר, ממחזר, משכנע, מבלבל את המוח, עליות ומורדות שהטיפול היחידי בהן הוא בכדורים, שגם הם לא מחזיקים מעמד לאורך זמן וכל תקופה צריך לחדש או לשנות את המינון או להחליף כדור, כי המחלה הבת זונה הזאת כמו יודעת שוב ושוב לתקוף ולפגוע בנפשי שגם כך הולכת ונקרעת אט אט. אני אשב עם מישהו ליד שולחן אוציא דף נייר חלק מכיסי ואכתוב כמה שורות על הדף, אציג ליושב מולי את הדף ואצהיר בכנות רבה "זהו. עכשיו אני חייב לחשוב איזה צבע גרביים אני לובש בטקס חלוקת פרסי נובל". היושב מולי יביט בי בתדהמה: "מה" הוא ישאל, "על מה אתה מדבר?" אני מתעצבן, חסר סבלנות, "איך אתה לא מבין, מה קשה כל כך להבין?" ואז בשצף קצף שהולך ומתגבר אני מסביר לו איך שלוש שורות הכתב על הדף יביאו לי את ה'נובל'. מבחינתי כבר סיימתי לכתוב את הספר, ערכו לי אותו, מצאתי סוכן ספרותי, הוא הביא את הספר לכמה חברות הוצאה לאור, נערכה מכירה פומבית בעוד אני יושב, באמצע קפה ארומה, עם דף ועט, משרבט חצאי משפטים בגייבריש.

■

אלי

הייתי אמורה ללכת לאסוף אותו ומשם לנסוע לים. שנים לא היינו בים יחד. כבר לבשתי את הבגד ים, נכנסתי לאוטו, התקשרתי רק לוודא שהוא מוכן, למרות שאני מכירה אותו כל כך טוב ויודעת שהוא כבר שעתיים וחצי מוכן ומחכה.

"אבא אני בדרך אלייך"

ואז אני שומעת מלמול כבד לשון, לא מבינה מילה. "אלללמיללל". אני מזהה את הדיבור הכבד, תחת השפעת כדורי השינה, אבל בוקר, למה הוא נשמע ככה? "אבא מה? אני לא מבינה מה אתה אומר". עוד מלמול ארוך ומוזר.

"בית-חולים". בית חולים".

"מה?"

מיהרתי ועשיתי פניית פרסה ונסעתי לבית החולים. שוב. אחרי ריצה משוגעת למחלקה הידועה, ואני רואה שהוא לא שם. רצה בין כמה מחלקות עד שאני רואה: אבא שלי יושב עם חולצה מוכתמת מאוכל ומכנס מוזר שקצר עליו ברגליים, גרביים לא תואמות. הוא יושב על כיסא, באמצע המסדרון. עיניים עצומות והוא מלמל לעצמו, מזמזם. מזמזם את השיר-בוקסר של סיימון וגרפונקל. ידיים משולבות על הבטן הגדולה, תיק גב על גבו, שעליו הוא נשען, ועל הפנים שלו יש חיוך. ממש חיוך. שילוב מוזר של אושר ולכלוך, כאילו ניתן לראות עליו את המנייה והדפרסיה יחד. אני מתקרבת לאט, נוגעת לו בכתף, לא להבהיל אותו, הוא נראה שקוע ונהנה. לרגע. ואז הוא פותח את העיניים ונראה כאילו ציפה לראות אותי. חיכה לי. העיניים החומות עם הפס הכחול נראות אדומות מתמיד.

"את לא מבינה, כל העכבישים מסביב נראים פתאום פחות מפחידים. קטנים, מצחיקים כאלה". והוא מצביע על הקיר, אבל אין שם עכבישים, אפילו לא אחד. ואני מתחילה לבכות, הפעם אני בוכה, ואני לא מצליחה להפסיק. הוא מסתכל עליי לשנייה. ואז עוצם את עיניו, וחוזר לזמזם את השיר שלו.

"זה מנת יתר" אמרה דוקטור לנדא. היא אמרה את זה בטון כל כך רגוע. הטון היה כל כך רגוע, שזה עצבן אותי. רציתי לזרוק עליה את המחשב המזוין שלה שהיא לא מרימה ממנו את העיניים.

"מנת יתר לא מכוונת", היא המשיכה ואמרה. מה זה אומר לעזאזל? מה זה מנת יתר לא מכוונת? "הוא לא ניסה להתאבד. כנראה, הוא כנראה טעה בכדורים ולקח כמה יותר מידי, מה שהוביל להזיות ולחוסר חיבור למציאות כרגע. זה בסדר, זה יעבור עוד כמה שעות". אני צריכה להסתפק בהסבר הזה, שאבא שלי יושב בהזיות, מקשקש לי דיבורים על עכבישים, בלע המון כדורים, ערבב אותם, אכל, לעס, שתה אותם. ואני אמורה לקבל את זה, שהוא כנראה לא ניסה להתאבד. כנראה.

■

ירון

השיחות עם הבת שלי משתנות לפי מצב הרוח שלה. לפעמים הן קצרות ועצבניות ולפעמים ארוכות ונעימות. היא קובעת, לפי מצב הרוח שלה. אני מנסה להיות חבר, כמו שהיא עם אמא שלה. אבל היא, היא בשלה. לפעמים קצרה ועצבנית, לפעמים ארוכה ונעימה. אבל היא תמיד מגיעה לבית החולים, היא תמיד מגיעה עם שקית של אוכל, ממתקים. ואני יודע שגם אם היא קצרה ועצבנית היום, היא לא מפסיקה לטפל. כזאת היא. היא תמיד תטפל בי. הלואי והייתי יכול לטפל בה. הייתי מסביר לה שצריך יותר סבלנות בחיים, ומסביר לה שתאהב את עצמה יותר, שתפסיק לכעוס, כי זה המצב, ולא נוכל להילחם בזה. הייתי מסביר לה איך להיות יותר ותרנית ואוהבת. ולא תמיד צריכה להילחם. אבל היא לא מקשיבה לי. מה אני בסך הכל בשבילה, מישהו שפעם היה אבא והיום חולה במאניה דפרסיה.

אלי

אף פעם לא שמעתי אותה אומרת "אני אוהבת אותך". בסביבות כיתה י' אני זוכרת שישבתי במטבח, ואבא במקרה היה בבית בין המסעות שלו. והוא אמר לה "אני אוהב אותך". היא שתקה. ובאותה הפעם שמתתי לב לשתיקה שלה. שתיקה רועמת, מביכה. היא אף פעם לא אמרה לו שהיא אוהבת אותו בחזרה. באותו הזמן לא ידענו שהוא חולה.

ירון

היא הזמינה את כולנו לסלון, דיברה בטון רגיל, התאספנו מקצוות הבית השונים, התיישבנו. השעה היתה שעת אחר צהריים נעימה, שקטה, הבכור הגיע מרוכז בעצמו, כרגיל התיישב על כיסא ובהה קדימה, הצעיר חזר ממשחק כדורגל כולו שטוף זיעה, עצבני וחסר מנוחה. כשבתי התיישבה לידי על הספה שמתתי לב שעיניה אדומות. מוזר, האישה כחכחה בגרונה ואז בלי היסוס הרימה את התותח כיוונה אותו לעברי ולחצה על ההדק תוך כדי לחישה: "אנחנו מתגרשים". ניסיתי לומר מילה אחת: "למה?" אבל לא הספקתי. הפגז כבר פגע.

מסתבר שהילדים כבר ידעו והחברות שלה כבר ידעו, החבר'ה במכולת ובמספרה ובמוסד ידעו, האיש שמטפל בבריכת הדגים ובבית הענק שבניתי לנו בקיסריה ידע, הידידות מהחוג לציור והמכרות מהשכונה, כולם ידעו, רק אני לא ידעתי. הפגז וההכרה בעובדה שאני האחרון לדעת פגעו בי ממש באותו חלקיק שנייה כשהפגז פיצח לי את הגולגולת וריסק לי את המוח. ותוך כדי נפילה לרצפה כדור הארץ הפסיק להסתובב על צירו. הדבר האחרון שראיתי היו פניה של האישה. כמה רוגז ועצב ראיתי באותה שנייה אחרונה של חיי.

אלי

היינו מחכים בכליון עיניים לבקרים שבהם היה חוזר מחו"ל. מתבקים ומנשקים אותו ורצים למזוודות. מזוודות מלאות במתנות פיצוי. מתנות מפצות על הזמן שלא היה בבית. ככל שהזמן שהיה נעדר היה ארוך יותר, כך המזוודות היו מלאות יותר. בדיעבד הבנתי שהמזוודות היו מלאות בסימנים של מאניה דפרסיה. הדיכאון והטירוף היו מתבטאים בבזבוז כסף כפייתי ואולי רק חלק קטן של הרגשת אשם על ההיעלמות הארוכה מהבית. ואני הייתי שמחה, לשעה, שעה וחצי על הבגדים והנעליים והקרמים החדשים מחו"ל. וזה היה עובר לי. היתה שמחה, שמחה קצרה ומדומה.

כחלק מטקס החזרה שלו הביתה היינו חוגגים בארוחות ענקיות בשבת בערב בחצר. מזמינים המון אנשים, שכל האנשים יראו כמה טוב לנו בחיים. אני ואמא היינו מבשלות סירים לגדודים, ועורכות את השולחן שיכול היה להכיל לפחות שלושים אנשים, מניחות עליו מפה לבנה

וכלי הגשה יפים. ברקע היה מתנגן ג'יפסי קינגס. אבא שר את השירים כאילו הוא דובר ספרדית, הוא היה לפעמים רוקד, מרקיד את כולנו. עם כל הגודל שלו, הוא תמיד ידע לזוז. היינו חוגגים. חוגגים את המשפחה, חוגגים את החיים. החגיגות של שבת היו הפיצוי על הזמן של שנעדר. הוא היה חוגג אתנו בשביל להשכיח את החודשים הרחוקים, בשביל לכפר על הגעגוע שלו או שלנו, אנחנו לא באמת יודעים.

ירון

איתי, בן דוד של החבר שלי שלומי, הסכים לתת לי מחסה, מקום לגור בו עד שאתאושש ואמצא כיוון לחיי. הוא הזהיר אותי לא לצפות להרבה, כיוון שהדירה נמצאת בשכונה הגרועה ביותר באור-עקיבא, בבלוק הגרוע ביותר, בשכונה הגרועה ביותר והכניסה של הדירה הזאת נחשבת לכניסה הגרועה ביותר בבלוק – מעל למשפחת עבריינים שאב המשפחה יושב בכלא על שני מעשי רצח. בקומה מעליו התגורר סוחר סמים שנמצא במאסר בית ואסור לו לצאת במשך שנתיים, והוא מסתובב כשקולר חשמלי מחובר לרגלו. ובנוסף לכל, המיקום של הבלוק קרוב לכביש הפנימי של אור עקיבא, כך שסוחרים הסמים יושבים ומוכרים את מרכולתם ממש מתחת לחלון הדירה.

"אבל חוץ מזה הכול בסדר" הוסיף הבן דוד תוך שהוא נותן לי את המפתח לדירה. התחלתי להסביר לו שבעבר הייתי בלש ביחידה המרכזית ו... איתי קטע את דבריי ואמר לי שבאמת הוא שמח לתת לי את הדירה ולא כל כך חשוב מה הייתי ומה עשיתי. כרגע, זה מה יש.

"צודק הבחור הצעיר" אמרתי לעצמי. היציאה שלי מקיסריה עם ארגז העץ שלי וכמה מזוודות בלי שקל על התחת לא השאירו לי ממילא הרבה אופציות למגורים. הסכמנו שאני אחזיר את הדירה למצבה הקודם והוא לא יגבה ממני שכר דירה, דיל לא רע בהתחשב בעובדה שכל שהיה עלי לעשות הוא לשפוך ג'ריקן סולר על הדירה ולהצית גפרור. קשה בכלל לתאר איך נראתה דירה מספר 13 בבניין 803 שבשכונת שז"ר באור עקיבא. הסתבר לי שבדירה שאליה נכנסתי גרה לפני משפחה קווקזית שבשלב מסוים של שהותה החליטה לא לשלם יותר שכר דירה. כשאתי בא לנסות לגבות את שכר הדירה הוא חטף מכות. כשבאו מההוצאה לפועל להעיף אותם חטפו מכות. מסתבר שהמשפחה כבר רכשה לעצמה בית קטן עם גינה באשדוד והם החליטו להישאר בבית עוד כמה חודשים עד "שיתארגנו", אבל תשלום שכר דירה נראה להם כרעיון לא מוצלח.

ואכן, ביום שבו נכנסתי לדירה חשתי פיק בירכיים. המקום נראה כאילו נרצחו שם כמה אנשים. ואני עומד באמצע הסלון שגודלו כגודל השירותים בביתי שבקיסריה. עומד שם ובוכה. חלק נכבד מהרגע שבו נשברו חיי אני מבלה בבכי. אין ספק שהנשמה זקוקה לבכי אבל כמויות הבכי של הסובל ממאניה דפרסיה הן מאוד מאוד מוגזמות וגם בעייתיות כי פשוט נמאס כבר לבכות. אני בוכה על עצמי, בוכה על חיי, בוכה על טעויותיי ובוכה כי אין לי ברירה אלא לעבור לחור, לגיהנום הזה באור עקיבא.

בחוף גשם זלעפות, החלון לא נסגר עד הסוף, הנחתי את המזרון שלי על הרצפה, התכסיתי בשק שינה ונרדמתי כמעט מיד. בבוקר קמתי מלא עזוז והחלטתי שהיום יום חדש ואני מתחיל את השלב הבא של חיי בלי מרירות ובעיקר בלי רחמים עצמיים. אני ניגש למקלחת פותח את המים החמים והמים קפואים. אני מסתכל על הנורה האדומה שדולקת מחוץ למקלחת, היא אכן דולקת.

מוזר, הרי אתמול שילמתי את השקלים האחרונים שלי כדי ששני חברי'לאך מאור עקיבא יעלו ויתקינו לי דוד שמש חדש, ירקרק, גדול. אני מטפס לגג, פותח את הפתח החלוד ומציץ לגג ולא רואה את הדוד. לרגע אני חושב שאולי אני טועה, אולי אני בכלל משקיף על גג אחר, אבל אני מסתכל היטב ומתברר לי שאכן אני על הגג של הכניסה של הבלוק שלי. *what the fuck*? אין דוד שמש ירקרק? התחלתי לצחוק, צחוק של משוגע. ואחרי כמה שניות בודדות כמובן שהצחוק הפך לבכי מר. וחשבתי לעצמי, אולי אפילו אמרתי בקול רם - *welcome to your new life*.

■

אלי

אני מדברת עם אחי הגדול בסקייפ. השיחה החצי-שנתית. הוא לא טורח לענות הרבה לסקייפ או למיילים או לכל סוג תקשורת. ואחרי שהאדון הועיל בטובו לענות הוא מעז להטיח בי את השאלה "למה אבא לא יוצא לעבוד?". הוא כנראה רחוק מרחק רב מן המציאות. מהצד השני של הכדור אבא שלנו נראה לו נורמלי לחלוטין, ואולי הוא קצת מתבכיין. אני אפילו לא יודעת איך להתחיל להסביר לו, שאיך שהוא עזב את אבא שלו לפני שבע שנים, וטס לחייו החדשים, הם לא דומים ואפילו לא מזכירים את אבא שלו היום. אבא שלו לא מחייך יותר ולא צוחק, ויש לו כאבים ברגליים, בידיים ובראש, כנראה כאבים פסיכוסומאטיים, כי לא מוצאים כבר חודשים את מקור הכאבים. הוא לא יכול לעבוד בשום עבודה כי הוא לא מצליח להתעורר בבוקר, או אפילו לצאת מהמיטה. הוא ער עד לשעות המאוחרות של הלילה וכותב ספר הזוי על המחשב בשעות המאניה הקשות. הוא מצלצל לאנשים בשעות מוזרות לשתף אותם במחשבות שלו, הוא רוקן את הבית יום אחד, באחד ההתקפים שלו, וכרגע הוא ישן על מזרון יחיד, חצי מהגודל שלו, סתם כי הוא החליט שהריהוט בבית הוא חלק מהדיכאון שלו. הוא היה מאושפז חמש פעמים, ובפעם האחרונה רצו לטפל בו בשוקים חשמליים לרקות של המוח. אין לו כסף לשלם לאמא מזונות, פאק אפילו אין לו כסף לשלם משהו. הוא השמין עוד חמישה-עשר קילו, גידל זקן ארוך, הקריח עוד יותר, נפל, נחבט, התרסק, התאושש ונפל שוב.

"אתה צודק בנוש, אני אדבר אתו שיצא לחפש עבודה ביום ראשון".

בשנת 2004 גיא זהבי עדיין לא ידע שהוא רובוט. בשנת 2004 גיא גם לא ידע עדיין לתכנת בעצמו את מסד הנתונים שלו, ליצור בינה מלאכותית חדשה וגם לא לרכב על אופניים. בשנת 2004 היו הרבה דברים שגיא זהבי עדיין לא ידע.

העולם בשנת 2004 לא היה מאוד שונה מהעולם היום. כבר אז מחשבים משוכללים שלטו בכל בורג שבכל מכונית, בכל גורד שחקים ובכל רובוט. כבר אז האוכלוסייה כולה הופצה בכמויות בלתי נתפסות של מידע, רובו מידע שגרם להם לרצות בכל מאודם לקנות כימיקלים מסוכנים להשפצה על בית השחי ולאכול ציפורים מעובדות. הרצון הזה לא נבע מאיכותם של הכימיקלים או יעילותם, המידע שהושתל אצל כל רובוט ורובוט פשוט חדר ישירות למסד הנתונים שלהם ושינה את התוכנה שבו בצורה בלתי הפיכה, צורה שגרמה להם להביא יותר מדי כסף ליותר מדי אנשים. גם כסף היה להם בשנת 2004. גם צבא היה להם בשנת 2004.

הצבא בו גיא זהבי לקח חלק לא היה הצבא הגדול ביותר, לא המסוכן ביותר ובטח שלא היעיל ביותר, אבל הוא היה הצבא בו גיא זהבי לקח חלק. גיא לא בחר בצבא והצבא לא בחר בגיא, הצבא פשוט היה אחת מאותן מכוונות ענק בעלות תפקיד חשוב אחד. תפקידה של המכונה הגדולה, שנקראה בזמנו צה"ל, היה לקלוט אליה את כל הרובוטים שרק יכלה להכיל, למיין אותם לסוגים שונים ולירוק אותם בכל כוחה אל הגורל אותו קבעה עבורם. הייתה בה פונקציה שכזו, במכונה הגדולה, אשר קבעה את עתידו של כל הנפלט ממנה.

צה"ל לא הייתה המכונה היחידה מסוגה. העולם כולו בשנת 2004 הורכב מרשת אינסופית של מכוונות חורצות גורל שכאלה. מכוונות שקולטות, ממיינות ויורקות. גם היום העולם מורכב מרשת מכוונות שכאלה. המכוונות מעבירות את הרובוטים מאחת לשנייה בלי הפסקה דרך מערכת מסועים מסועפת ואינסופית. אם היה מתמזל מזלכם והייתם זוכים לצפות בעולם מנקודת מבטו של היוצר, הייתם רואים אדמה המתפרשת לכל עבר ועליה ריבועים קטנים מסודרים בשורות וטורים. בין הריבועים, כל אחד מכוונה עצמאית, התפרסו פסים דקים המחברים את המכוונות אחת אל השנייה. רובוטים קטנים נעו על אותם פסים. כל הזמן. מערכת המסועים והמכוונות היא כה נרחבת, עד שרוב הרובוטים כלל לא מסוגלים להבין כי הם מעבירים את כל ימי חייהם בתוך כלא טכנולוגי. בכלל, לרובוטים לא הייתה תפיסה חדה כל כך, רובם כלל לא הבינו שהם

רובוטים. הם לא הבינו שמסד הנתונים שלהם תוכנת מראש וממשיך לקבל עדכונים קטנים מדי יום. הם אפילו לא הבינו שהם מסוגלים לשוט דרך הזמן. בשנת 2004 גיא זהבי עדיין לא ידע שהוא רובוט, אבל הוא התחיל לחשוד שהאחרים הם כאלה.

לפני שגיא זהבי עבר במכונה הגדולה, הוא עבר עוד מכונות שקדמו לה. הייתה המכונה שקבעה את אופיו השקט והמבויש והייתה המכונה שהגדירה את כמות החברים שהיו לו. הייתה המכונה שתכנתה אותו להיות מנומס ואדיב ומנגדה המכונה שהפכה אותו לפוף אמיתי, כזה שתמיד ינסה לעשות דווקא. המכונות לא רק דאגו לתוכנה המוטמעת בגיא, חלקן הלבישו והאכילו אותו וחלקן לימדו אותו קרוא וכתוב. היו סוגים רבים של מכונות מיון, אך כולן, ללא יוצאת דופן, הגדירו לפרטי פרטים את עתידו של גיא זהבי על פי פרמטרים שהוגדרו מראש על ידי נעלמה.

לפני שגיא זהבי עבר במכונת המיון הגדולה היה לו עתיד קבוע מראש, עתיד שנקבע על ידי אוסף המכונות בהן כבר הספיק לעבור. הרעידה היא זו שגרמה לכל הבלבול, למעשה, היא זו אשר בה אמור היה להתחיל הסיפור הזה. אם הסיפור היה כתוב כהלכה, כך הוא היה מתחיל:

”הרעידה היא זו שהתחילה את הכל. השתנקות פתאומית, רגע נדיר של חוסר קואורדינציה בין בוכנה למנוף, שגרם לו לדלג בין המסועים”.

בשנייה הראשונה חשב גיא שהוא נהרג בפיצוץ עז. איך יכול היה לחשוב אחרת בזמן שהוא מרחף באוויר? לא מרחף, למען האמת, אלא עף, מוטל. השתנקות המסוע גרמה לכל ההליך להתבלבל. גיא עף למרחק ניכר ולמרבה המזל נחת על אחד המסועים האחרים. חוסר ההתאמה בין המסוע לבין התוכנה המוטמעת הוא שגרם למכונה הגדולה ליצור לגיא פרופיל מוטעה ולמיין אותו לגורלו של אחר. באותו זמן כל מה שגיא זהבי חשב לעצמו היה ”למה דווקא אני?” אך האמת היא שהשתנקויות שכאלה, ואוסף הטעויות שהן גוררות אחריהן, היה עניין שבשגרה. רובוטים רבים כל כך נפלו מהמסוע. חלקם לא חזרו כלל.

לפני שגיא זהבי עבר במכונת המיון הגדולה היו לו כמה חברים. הייתה לו גם מעיין. מעיין הייתה בחורה מעט צעירה מגיא, וגם מעט תמימה יותר. מעיין אהבה אותו מאוד, או זה לפחות מה שגרמה לה התוכנה שלה לומר. לשמחתו של גיא, החלקים שלו ושל הבחורה התאימו בדיוק. גם גיא אהב את מעיין, או כך לפחות האמין, אך הייתה זו תגובה טבעית בלבד לעובדה כי היא זו שאוהבת אותו. מעיין פגעה בגיא ישר באינסטינקטים, אוסף של יצרים ותכונות עתיקות, זכר לימים בהם מוח האדם היה עדיין פרימיטיבי ובלתי ניתן לתכנות, הימים בהם האדם פשוט היה.

גיא ומעיין היו מאושרים יחד, אך אושר זה לא נמשך זמן רב מדי. מהר מאוד הבחין גיא בתכונה שהפכה את החיבור ביניהם לבלתי נסבל. הוא לא ידע זאת עדיין, אך התוכנה בראשה של מעיין היא שגרמה לה להתנהג בצורה שכזו ומבחינתה לא היה בכך כל דבר

יוצא דופן, זו הייתה פשוט מי שהיא. התוכנה של מעיין, שגרמה לה לאהוב את גיא בכל ליבה, גרמה לה גם להסכים עם כל מה שאמר, גם כאשר שיקר. התוכנה גרמה לה לאהוב אותו יותר ויותר בכל פעם שהתאכזר אליה או נזף בה. בהתחלה זה היה נחמד, אך מהר מאוד המסירות המוחלטת נמאסה על גיא וגרמה לו לבחילה עמוקה. מה שקרה לאחר מכן קורה בכל יום בכל מקום והוא אחת התופעות המשונות ביותר אצל בני האדם. שני אנשים שהחלקים שלהם התאימו בדיוק ונהנו לבלות זמן ביחד מתנתקים זה ומזה ומתרחקים עד שהם חוזרים להיות שני זרים, כאילו מעולם לא הכירו אחד את השנייה.

הוא לא חש בצער אמיתי בעת הניתוק ממעיין, רק בהקלה. ההתמדה הבלתי פוסקת של מעיין בקבלת מרותו שלו, היא שגרמה לו לקבל על עצמו את התפקיד. הוא החל להקניט אותה, להסביר לה שוב ושוב למה עד כמה היא לא בסדר ולהפריך כל מה שאמרה. למרות כל הרוע שפרץ מגיא, היא המשיכה להאמין בו, אך הוא כבר הפסיק להאמין בהם. באותו זמן נראה לו לגיא מוזר שאדם יקבל על עצמו אמת אחת שכזו וילך אחריה בכל מאודו. אני תופס את חוסר ההבנה הזו של גיא כמבדרת למדי, נוכח העובדה שהוא בעצמו חיפש אחר אמת שכזו לעקוב אחריה.

אחרי שהשליך מעליו את מעיין נפגש גיא עם נערה נוספת ולמרבה הפתעותו, גם החלקים שלהם התאימו בדיוק. נערה זו נשלחה אליו על ידי כוחות נסתרים, כוחות השואפים להשיב את האיזון הקוסמי על כנו. הנערה שנשלחה אל גיא העבירה כל רגע פנוי בגרימת סבל לרובוט המאוהב. היא הקניטה אותו, הסבירה לו שוב ושוב עד כמה הוא לא בסדר והפריכה כל מה שאמר. למרות כל הרוע שפרץ ממנה, גיא המשיך להאמין בה, אך היא כבר הפסיקה להאמין בהם. היה נראה לה מוזר שאדם יקבל על עצמו התאכזרות שכזו וילך אחריה בכל מאודו. למרות ההתעללות שעבר גיא, הוא לא היה יכול שלא להרגיש שווה נפש, מאוזן. גם כאשר הפכו לזרים, המשיך להרגיש כך.

במשך כל אותו זמן המשיך גיא בתהליך המיון של המכונה הגדולה. הוא קם בבוקר, שידך ניירות, שתה משקאות מוגזים ועישן סיגריות. תהליך המיון הוא ארוך ומשמים. המכונה הגדולה לא ידעה איך בדיוק לעכל את גיא, הודות לחוסר ההתאמה בין המידע שעליו לבין המסוע עליו הגיע, ולכן שלחה אותו לתא בו המתין למיון. גיא ניצל את הזמן בו המתין בצורה חכמה והפך במהרה להיות המומחה מספר אחד לחילוץ סיכות שנתקעו בשדכן. הוא האמין שיכולת זו תהפוך לחיונית בגורל אליו יועד. כשהגיע זמנו של גיא לעזוב את המכונה, האלגוריתם הממין לא היה בטוח לאיזה מסוע יש לשלוח את גיא, ולכן המכונה הגדולה פשוט ירקה אותו החוצה. גיא נחת בקול גדול על האדמה המאובקת, קם והתחיל לצעוד הרחק מהמכונה, תוך חיפוש אחר מכונה חדשה להיכנס אליה. רוב הרובוטים שנפלו מהמסוע פעלו כמוהו, הם לא הכירו שום אמת אחרת.

אני יכול להבין למה פעל גיא כמו שפעל. שנים של פעולות מוכוונות מטרה, מטרה שהוטמעה בו על ידי מכונות המיון, גרמו לו לא להפעיל שום שיקול דעת בזמן שהחליט

החלטות. הוא פשוט עקב אחרי התוכנה שלו, כמו רובוט טוב. ברגעים הראשונים שלאחר היריקה גיא פשוט שכב על האדמה, עם הפנים מטה, וחיכה שאלגוריתם החלטת ההחלטות שלו יכנס שוב לפעולה. באותם ימים, כמובן, לא ידע עדיין כי מדובר באלגוריתם מתוכנת, הוא חשב שהחלטות מעין אלה פשוט מופיעות מעצמן. אחרי דקות ארוכות של חוסר מעש, ניסה גיא לעזור להחלטה להגיע אליו בצורה ידנית. הוא קם, הביט ימינה ושמאלה והתחיל לצעוד לכיוון אקראי. הוא צעד וצעד במרחבים הפתוחים וחיפש אחר מכונה חדשה להיכנס אליה, מכונה שתעזור לו להחליט. בסופו של דבר הוא ראה אותה באופק, מכונה שבהקה ונצצה יותר מהמכונות האחרות, נדמה היה לו שהמכונה היפה קוראת לו אליה, להיכנס לתוכה. גיא, שהתחיל כבר להרגיש יותר טוב, החל לצעוד לכיוונה.

רק כשהגיע אל המכונה הבין גיא מה בה משך אותו אליה. מחוץ למכונה השתרך תור ארוך מלא באנשים שלא היו מאוד שונים ממנו. משיחה קצרה עם אחת העומדות בתור למד גיא כי כל העומדים בו נורו בצורה דומה מהמכונה הגדולה. כמוהו, גם הם חיפשו משמעות בסתירה המצויה בין התכנות שלהם לבין העובדה שלא נשלחו למסוע נוסף בסיום התהליך. בקצה התור עלו הממתניים במדרגות חירום צרות שהובילו למסוע הנכסף, שהוביל אותם בתורו אל תוך המכונה הבוהקת. על המדרגות פגש גיא באדם מוכר. הוא לא ידע להגיד מאיפה הכיר אותו או מתי, אך עדיין הרגיש כי השניים מכירים תקופה ארוכה. שמו של האדם היה יוני, הוא וגיא נכנסו אל המכונה יחדיו. זו לא הייתה הפעם הראשונה של יוני במכונה הבוהקת. למעשה, הייתה זו הפעם השלישית שלו. בכל פעם שנפלט ממנה, הסתובב לאחור ועשה פעמיו אל מדרגות החירום המובילות אליה. הוא זה שהסביר לגיא איך עובדת מכונה זו.

"זה פשוט מאוד" אמר יוני, "באמת שלא צריך לעשות כאן יותר מדי, המכונה דואגת להכל". גיא זהבי ויוני ניהלו שיחה ארוכה ונעימה בנושא המכונה החדשה לגיא. עיקרי השיחה היו אלה:

- בכל יום, מחפשים הרובוטים פינה משלהם במכונה, כל יום במקום חדש.
- בכל מקום אליו הגיעו הרובוטים, היו כבר רובוטים אחרים. רוב הרובוטים האחרים היו בסדר גמור.
- כדי להעביר את הזמן בכל מקום אליו הגיעו, צרכו הרובוטים עשן. הסידור החדש התאים מאוד לגיא. כיוון שלא היה בטוח לאן מועדות פניו, החיפוש התמידי אחר מקום משלו הלם בדיוק את התוכנה שלו. וגם העשן היה נחמד. העשן שצרכו הרובוטים במכונה החדשה לא היה מאושר על ידי הוראות היצרן. העשן שצרכו הרובוטים גרם לתקלה בשעון הפנימי של המעבד שלהם, תקלה אשר גרמה לזמן לנוע בצורה חדשה, או כך לפחות הרגישו. הזמן, אותו הזמן שהפך למעיק כל כך במכונה הגדולה נראה פתאום כנוזלי, זורם. גיא והרובוטים האחרים יכלו להעביר ימים על גבי ימים, כאשר הם צופים בזמן הזולג על פניהם. הבהייה בזמן החולף הייתה כל כך שואבת, כל כך ממיסה, עד שגיא כלל לא שם לב כאשר המכונה פלטה אותו. יוני, שנפלט גם הוא,

לא התבלבל, הרים את גיא זהבי מהרצפה, וסחב אותו כל הדרך אל מדרגות החירום המובילות חזרה אל תוך המכונה הבוהקת. פעם שנייה של גיא, פעם רביעית של יוני.

גיא ויוני עברו במכונה הבוהקת פעם נוספת. למרות שכבר לא הייתה חדשה, המכונה עדיין הייתה מרגשת עבורם, הודות לעשן, לזמן ולבהייה. בפעם השלישית בה הם נכנסו יחד למכונה, התחושות כבר החלו להשתנות. לא ברור אם כל הפינות השונות במכונה החדשה כבר נהיו ישנות, או שמא העשן שהפך כבר לטבע שני עבור הרובוטים, הפסיק לעזור להם לבהות בזמן, אבל משהו ללא ספק השתנה. בין בהייה לבהייה התחילו לצוץ שאלות במוחו של גיא זהבי, שאלות כמו "מי אני?", "מה אני?", "למה אני?" ו"מתי אני?". השאלות האלה לא היו חדשות, הן היו השאלות הקבועות באלגוריתם שלו, שאלות שנוצרו בו ביום בו נפלט מהמכונה הגדולה, העניין הוא שרק עכשיו גיא התפנה כדי לשים אליהן לב. מאיפה שאני עמדתי, היה די מצחיק לראות את גיא, יוני והרובוטים האחרים מתעלמים מהאלגוריתם שלהם. כן, גם אני הייתי איתם שם.

כשאני הייתי במכונה הבוהקת הייתי חכם יותר מגיא. זה לא שהייתי מאוד שונה ממנו, פשוט מהמקום בו עמדתי ניתן היה לראות דברים בצורה טובה יותר. כל האנשים ששהו בהרצליה, זהו שמה של "המכונה", היו בדיוק באותו המצב. הם היו יותר מדי עסוקים בלעשן סמים מכדי לשים לב שמהו אינו כשורה. הם פשוט ישבו שם, שרפו חשיש ושרפו זמן, תוך כדי התעלמות מוחלטת מהאיתותים שהגיעו מהמוח שלהם, ה"אלגוריתם" שלהם, אם תרצו. תאמינו או לא, אבל זה הייתי אני שגרם לגיא להתחיל לשים לב, אבל בשלב הזה הוא עדיין לא ידע מי אני.

גיא זהבי ישב ובהה בזמן בתוך המכונה הגדולה, הכל המשיך כרגיל, והיה גם ממשיך כרגיל, אם לא היה מקבל פיסת קוד חדשה לתוך האלגוריתם שלו. הוא לא ידע מאיפה הגיע אותו האלגוריתם (זה הייתי אני!), אבל לא היה לו אכפת. הקוד החדש הוא שהעלה את השאלות שמסתיימות ב"אני?" עמוק מהאלגוריתם של גיא. בשנתיים הראשונות ניסה גיא להתעלם מהשאלות, זה לא היה קשה בהתחשב בעובדה שהשנים הרגישו כמו שעות, אבל בסוף זה קרה. גיא עזב את יוני מאחוריו, פנה לכיוון פתח הפליטה של המכונה וטיפס בזהירות החוצה. כשנחת לבסוף על האדמה היבשה שמחוץ למכונות, הביט מסביבו ומיד הבחין בכמה מכונות קטנות מסודרות בשורה זו לצד זו והחל לצעוד לכיווןן.

כשהגיע למכונה הקטנה הראשונה הבחין בשלט ענק שהתנוסס מעליה. בשלט היה כתוב באותיות מוארות "ברוכים הבאים! כאן מלמדים אנשים לשנות את העולם!". גיא שמח לראות את השלט. "שינוי הוא דבר טוב" חשב לעצמו, וטיפס אל תוכה של המכונה. סמוך לפתח המכונה עמד רובוט אחד, משעמם למדי, שדיבר לפני הרובוטים החדשים שנכנסו למכונה. זה היה מה שאמר הרובוט המשעמם:

...ות את העולם. שלום וברוכים הבאים לפקולטה להנדסה! כאן נלמד אתכם מה שאתם צריכים לדעת כדי לשנות את העולם! אנחנו נלמד אתכם לחשוב, להבין, להמציא. אצלנו תמציאו בעלי חיים חדשים מאפס, בעלי חיים מופלאים המסוגלים לאכול את כל הזבל והזוהמה שהמציאו מהנדסים אחרים. זהו המקום בו אתם צריכים להיות, כאן תוכלו גם אתם לשנות את העולם. שלום וברוכי...

ההודעה התחילה לחזור על עצמה. היא חוזרת על עצמה עד היום. גיא שמח לשמוע שסוף סוף הגיע למקום בו הוא אמור להיות, המקום בו היה אמור להיות כל הזמן הזה. הוא התיישב באחד המקומות הפנויים במכונה והמתין בסבלנות. גיא זהבי היה בטוח שהגיע למקום הנכון, שעכשיו המכונה הקטנה הולכת להטמיע בו את האלגוריתם הנכון, האלגוריתם הדרוש לו כדי לשנות את העולם.

רק מהמקום בו אני עומד ניתן לראות את ניצוץ תקוות השוא בעיניים של גיא זהבי. לו רק ידע אז מה שאני יודע היום.

לאחר המתנה קצרה, החלה המכונה הקטנה בהטמעה שלה. כבלים ארוכים נמתחו מנקודה בקיר שמול הרובוטים החדשים. כל רובוט תפס כבל אחד וחיבר אותו לחיבור המתאים, מתחת ללסת בצד ימין. גיא תפס גם הוא את אחד הכבלים, אבל התבלבל כשהגיע הזמן לחבר אותו. גיא לא הצליח למצוא את החיבור שלו. הוא חיפש מתחת ללסת בצד ימין, חיפש מתחת ללסת בצד שמאל, אך לא מצא כלום. הרובוטים האחרים הבחינו כי גיא לא מחבר את הכבל למקום הנדרש והתחילו להקיף אותו. הם לא ראו בעין יפה את העובדה כי אין לו חיבור המתאים למכונה. הם לא ידעו זאת, אבל גיא לא הגיע למכונה בדרך הרגילה, דרך המסועים. אם היה מגיע למכונה הקטנה כמו שהם הגיעו אליה, גם בו היה מותקן חיבור מתאים.

החוסר בחיבור ותגובתם של הרובוטים המחוברים הפחידו את גיא. איך יכול להיות שלכולם קיים החיבור הנכסף ורק לגיא לא? ההחלטה הגיעה אליו מהר, הוא החליט לעזוב את המכונה ויהי מה. גיא עזב מאחוריו את הכבל המיותר, ופסע לעבר פתח המכונה. בין הצללים, בלי שאף אחד ישים לב, גיא טיפס החוצה מהמכונה וחזר אל האדמה היבשה. המכונה הקטנה לא עמדה לבדה באמצע המדבר, מכונות קטנות נוספות עמדו בקרבתה. גיא החליט לנסות את אחת המכונות האחרות.

אחרי הליכה קצרה הגיע גיא למכונה קטנה נוספת, מעליה התנוסס שלט גדול עם אותיות מוארות ובו היה כתוב "ברוכים הבאים! כאן מלמדים אנשים לשנות את העולם!" גיא זכר את השלט מהמכונה הקטנה הקודמת, אבל החליט להתקרב ולנסות להבין את טיב

המכונה הקטנה הנוספת. אחרי טיפוס זריז הגיע גיא לפתח המכונה, שם עמד רובוט משעמם נוסף, שדיבר לפני הרובוטים החדשים שנכנסו למכונה הנוספת. זה היה מה שאמר הרובוט המשעמם הנוסף:

...עולם. שלום וברוכים הבאים למחלקה ללימודי קולנוע! כאן נלמד אתכם מה שאתם צריכים לדעת כדי לשנות את העולם! אנחנו נלמד אתכם לחשוב, להבין, להמציא. אצלנו תמצאו אומנות חדשה מאפס, אומנות מופלאה המסוגלת לאכול את כל הזבל והזוהמה שהמציאו אומנים אחרים. זהו המקום בו אתם צריכים להיות, כאן תוכלו גם אתם לשנות את העולם. שלום וברוכים הב...

בהתחלה חשב גיא שנכנס שוב למכונה הקטנה עם הכבלים, אך בירור זריז הוכיח לו כי למרות הכל, מדובר במכונה חדשה לגמרי.

כמו במכונה הקודמת, גם כאן ניסה גיא לשבת עם שאר הרובוטים ולהתחבר למכונת ההטמעה. כמו במכונה הקודמת, גם כאן נמתחו כבלים ארוכים מהקיר אל הרובוטים, גם כאן כולם התחברו וגם כאן לא מצא גיא את החיבור שלו. ההבדל היחיד הוא שהחיבור הלא קיים היה אמור להיות מתחת ללסת, בצד שמאל.

זה מה שגיא לא הבין באותו זמן, זה מה שאני מבין עכשיו מאיפה שאני עומד: העובדה שלא היה קיים אצלו החיבור המתאים בלסת, החיבור אליו היו אמורות המכונות להתחבר, היא שהצילה אותו מקיום משמים. החיבור הקטן הותקן אצל הרובוטים במטרה לנעול את המיון שהוקצה להם על ידי המכונה הגדולה, כל חיבור התאים למכונה מסוג מסוים בלבד. רובוט שינסה להתחבר למכונה עם חיבור לא מתאים, יכול באותה מידה לנסות להטעין טלפון סלולרי עם מטען של מחשב נייד. זה פשוט לא עובד. שיטת החיבורים התווספה למערכת המכונות אחרי תקופה בה רובוטים הרגישו חופשיים מספיק כדי לשנות את הייעוד שהוקצה להם בעצמם. זו הייתה תקופה נהדרת. עכשיו, כשכל רובוט מסוגל לקבל את השדרוגים לאלגוריתם שלו רק ממקור אחד, אין לו ברירה אלא להישאר נטוע במכונה אחת, לשאוב רעיונות רק מסוג אחד, ללמוד לשנות את העולם בצורה אחת ולהפוך, יחד עם כל שאר הרובוטים למסה אחת של צרכני שדרוג נאמנים תמיד. אף לא אחד מהרובוטים בעלי החיבור שינה את העולם. התכנות שלהם פשוט היה צר מדי.

תראו, זהו מצב הדברים עד כה. גיא זהבי הסתובב בשממה הגדולה, עבר ארבע מכונות שונות, מתכנות לתכנות, אבל החוסר בחיבור מתאים גרם לו להיפלט, או לפלוט את עצמו מכל מקום. "איך יכול להיות שכולם כבר מצאו את שלהם, ורק אני עדיין בשממה?" חשב לעצמו. "זה בגלל שאתה לא מחפש במקומות הנכונים" עניתי לו. גיא הזדקף בפתאומיות, הוא ניסה להבין מי זה שמדבר אליו, הוא הסתובב כמה פעמים וניסה לחפש אותי. מן הסתם, הוא יכול להמשיך לחפש.

"שלום? מישהו שם?" צעק אל האוויר.

"שתוק, אידיוט... אתה עושה מעצמך צחוק" לחשתי מאחורי אוזנו וגיחכתי

לעצמי.

בשלב הזה גיא כבר איבד את העשתונות. הוא החל לרוץ בשממה, מחפש אחר מכונה נוספת אליה יוכל להיכנס, להיכנס ולהתאכזב. הוא רץ ורץ, חיפש וחיפש, אבל הוא כבר לא ראה כלום חוץ מאת האופק, בלי מכונות. אני זה שהעלים את המכונות, הגיע הזמן לסיים את הפארסה הזאת.

אחרי כמה דקות ריצה גיא עצר, מתנשף ומזיע. מסביב עדיין לא היה כלום פרט לאבק ושמיים. גיא ניסה להבין בכל כוחו מה קרה למכונות, בפעם האחרונה שהוא בדק האופק היה מלא בהן, הן נראו כמו נוף עירוני. אז מה לעזאזל קרה להן? ואיפה כל הרובוטים האחרים? מרגע לרגע גיא התחיל להאמין שהוא משתגע, אך למעשה זאת הייתה הפעם הראשונה שהוא חושב בהגיון, או שאני חושב בהגיון, יהיה יותר נכון להגיד. החלטתי שזהו הרגע הנכון לגלות את עצמי לפניו. גיא עדיין הביט אל האופק, מנסה למצוא עוד מכונות כשהבזק מהיר של אור סגול הופיע מטר וחצי לפניו. ההבזק עיוור אותו לכמה שניות, אך כשראייתו שבה אליו הוא ראה מולו דמות. הוא ראה מולו את דמותי. היינו דומים, אני וגיא, אבל המפרצים שלי היו יותר עמוקים ולבשנו חולצות שונות. לבשנו את אותו המכנס.

ברגע שהוא ראה אותי עומד מולו, גיא נבהל וניסה לברוח. הוא הסתובב ורץ לכיוון המנוגד, אבל הוא רץ ישר אלי. ניסיון בריחה נוסף, שוב אני שם.

"...מי אתה?" גיא שאל.

"באתי לעזור."

"למה אתה לא עוזב אותי? מה אתה רוצה ממני?"

"אני רוצה לשחרר אותך."

"לשחרר אותי ממה? אני חופשי! אני נכנס ויוצא מהמכונות כמה שבא לי!"

"מכונות?" שאלתי בתמיהה.

"המכונות הגדולות... המבריקות.. מי שנכנס אליהן מוצא את האמת שלו ולא

צריך לחפש יותר.. " מיהר גיא לענות לי תוך שהוא מנופף בידיו אל עבר האופק השומם.

הבטתי מסביב. רק שמיים ואבק.

"אני לא רואה כאן כלום. רק שמיים ואבק."

"הן היו כאן לפני רגע, בכל מקום."

"אני יודע, עשיתי שהן ייעלמו. הן הפריעו לך להבין."

אני לא יודע אם התערבות גסה כל כך בחייו של גיא זהבי היא הדרך הנכונה לפתור את הבעיה שלו, אבל עכשיו כבר מאוחר מדי. התערבתי, שיניתי, גיליתי את עצמי לפניו. מכאן אנחנו כבר לא יכולים לחזור אחורה, רק להמשיך קדימה.

"מה זאת אומרת עשית שהן ייעלמו? מי אתה בכלל?" קטע גיא את קו המחשבה שלי.

"אה... אני אתה."

"מה זאת אומרת?"

"מה אתה לא מבין? אתה צריך שאני אצייר לך את זה? אני אתה."

"אבל אני אני... לא?"

"כן, וגם אני."

"אבל.. אבל לא ידעתי שיש שניים כמוני.."

"אין, אני אותו אחד שאתה, אני פשוט אתה של אחריך."

"אז מה אני?"

"אתה אתה של לפניזה."

למרות שהוא נתפס כבחור אינטליגנטי למדי, גיא זהבי ידע להיות חתיכת אטום כשהוא רצה.

"אני לא מבין..."

אתם רואים למה אני מתכוון?

הסברתי לגיא זהבי בסבלנות שאני יכול לשוט אחורה בזמן ולבקר בכל מקום בו ביקרתי בעבר, סיפרתי לו איך הסתכלתי עליו מהתחלה, עוד מה"מכונה" הראשונה, ראיתי אותו עובר ממקום למקום, מנסה ומחפש למצוא מקום אליו הוא יתאים. סיפרתי לו איך עקבתי אחריו אל תוך המכללה, איך השתלתי לו רעיונות של בריחה בראש. הבנתם כבר שהן לא היו באמת מכוונות, כן?

"אני לא קונה את זה", התחצף גיא.

השמיים מעל גיא נצבעו בסגול, השממה מתחתיו הפכה לכר של פטריות, כל אחת מהן הרימה את ראשה והתחילה לרוץ ישר אליו, מנסה לנשוך אותו. לפטריות שלי היו שיניים.

"תראה, אני מבין שכל הרעיון של חזרה בזמן נשמע קצת מופרך, אבל האמת

היא הרבה יותר מופרכת ממה שנדמה לך." גרמתי לפטריות להפסיק לנשוך,

אבל הן עדיין התרוצצו בכל מקום.

"אין באמת דרך לזוז דרך הזמן, זה לא עובד בצורה הזאת, הזמן הוא גוש אחד

קבוע, לא סרט שאתה יכול להריץ אחורה..."

"אז איך בדיוק הגעת לכאן?"

"עשיתי את כאן. יצרתי."

מבט של תדהמה.

"לא רק את כאן, את הכל. את ה"מכוונות" כמו שאתה אוהב לקרוא להן, את

המסועים, את כל הרובוטים האחרים, אותך, את הפטריות. הכל!"

"אבל אמרת שאתה אני, זה לא נשמע כמו משהו שאני יכול לעשות."

"וודאי שאתה יכול, אתה רק צריך להפסיק לחפש כל כך הרבה מקום להיות בו,

ולהתחיל ליצור אותו בעצמך. זה גם לא מאוד קשה, אגב..."

בפעם הראשונה מאז שהתחלתי לדבר אליו, גיא היה פתוח להקשיב, פתוח לקלוט

ולהשתנות. דיברנו ארוכות על הדרך בה יצרתי אותו, על המחשב עליו אני כותב את המילים שאתם קוראים עכשיו, על החיפוש שלי, שהוא החיפוש שלו, אחר משמעות. החיפוש אחר משהו לעשות. דיברנו על ההבנה שלי, שהיא ההבנה שלו, שבמקום להמשיך ולחפש כל מה שהיינו צריכים לעשות הוא רק לשבת ולהתחיל לכתוב, לברוא, להמציא, לגרום לדברים לקרות, דברים שתמיד רצינו שיקרו, דברים שתמיד חיכינו שיקרו מעצמם.

בשעה טובה נפלה על גיא ההבנה. "אז אני לא לגמרי באמת אתה, נכון?"

"זה נכון, אתה לא לגמרי אני של לפניזה. אני יצרתי אותך. אתה חדש."

כמו שגיא הבין, ובטח גם אתם, הוא לא באמת היה אני, הוא היה יציר שלי. כתבתי אותו כדי שאוכל לספר לו על הדרך שגיליתי, על דרך היצירה והבריאה שמביאה אותי למקומות שאני רוצה בכל פעם מחדש, אבל זה לא פתרון כל כך פשוט. גם אם סיפרתי לגיא של לפניזה את כל מה שגיליתי במטרה להפוך את החיים שלו לטובים יותר מאלה שעברו עלי, אין לו הרבה מה לעשות עם המידע הזה. הוא יכול לשבת ולכתוב בעצמו, להמציא את העולם שלו בו המכונות מתאימות לו בדיוק, החלקים שלו מתאימים עם של כולן, מה שבא לו. אבל החיים שלו הם חיים קצרי יריעה. ממש כמו הסיפור הזה. הוא נוצר אך ורק כדי לשרת את המטרה הזו, את המילים האלה, וכשהמילים האלה ישלימו את המטרה שלהן, גם הוא ישלים את המטרה שלו יחד איתן. החיים שלו התחילו קודם, והם הולכים להיגמר בקרוב.

"אבל אני לא רוצה להיעלם, בכלל לא הספקתי לעשות כלום!"

"אתה גם לא תספיק, אתה חייב לקבל את זה. אני מאוד מצטער שהבאתי אותך

לעולם הזה, בכלל, שהבאתי את העולם הזה במטרה כל כך אנוכית, אבל זו האמת. כל בורא עושה את שהוא עושה ממטרות כאלה ואחרות, לברואים שלו אין הרבה מה להגיד בעניין. הם אפילו לא זיו על נייר, הם בקושי פיקסלים על מסך. אתה היית רק כלי משחק קטן בתוך כל זה."

רק כלי משחק קטן בתוך כל זה.

גיא זהבי, גיא של לפניזה, התחיל להתווכח ולהתמרמר, אבל אני כבר הפסקתי להקשיב לו. אני, לא גיא של אחר כך, אלא גיא של עכשיו, ישב מכופף מול המחשב בחדר קטן ועמוס ספרים מאובקים בבית של סבתא שלו. גיא של עכשיו ישב והדפיס את המילים האחרונות בסיפור שלו. החיים של גיא זהבי התחילו במילים "בשנת 2004" והם נגמרים עכשיו.

ליין סטיילי: להיוולד מחדש

אסנת פרץ

4 באפריל, 2002, 41: 21

אבא, אני חושב שהגעתי לשיא שלי. אני מלך, פאקינג מלך הגראנג'. סיאטל כבר לא זוכרת מי זה קוביין בכלל, אני פה וסיאטל שלי. הלהקה שלי טלטלה את עולם הגראנג' ואני גאה בעצמי. כל כך גאה בעצמי. מי חשב שאגיע כל כך רחוק? תחזור, אבא. אני מפורסם עכשיו, יצא ממני משהו, תחזור. אז מה אם לא הופעתי שש שנים, זוכרים אותי. תמיד יזכרו אותי. אני רק מקווה שגם אני אזכור שאני מלך כשהשפעה תעבור. אני מקווה שאתה זוכר אותי.

פאק, בכלל לא שחררתי את חוסם העורקים. הווי, כן. עכשיו ההרואין מתחיל לבעוט. תזרום בייבי, תזרום. שנינו יודעים שאתה זה שעושה אותי כל כך טוב. אבל רגע, אם הכל כל כך טוב, איך זה שהדבר שהכי שימח אותי השבוע זה שהיום יום חמישי ויש לפני סוף שבוע שלם של התבודדות ודעיכה? למה בכלל אני מייחס חשיבות לזה שזה סוף שבוע? גם ככה לא יצאתי מהבית לפחות חצי שנה. כנראה שלא הכל טוב וזאת בכל זאת ההשפעה. אבל אני בסדר עם זה. גם אם זו רק חצי שעה ביום שאני לא רוצה למות בה, זה עדיף על כלום.

22: 23

היד כואבת. כחולה-סגולה-ארגמנית-שחורה. נפוחה, חמה. לא יודע אם מסריח כאן בגלל שלא התקלחתי שבוע או בגלל שהיא נרקבת. כמעט נפער בה חור אבל זה לא מה שישבור אותי. קושר את חוסם העורקים מעל הברך ומנסה להתייבב בחצי שכיבה וחצי ישיבה כדי שתהיה לי גישה לוריד היפה, הטהור והנקי הזה מאחורי הברך. כן, זה טוב, איך לא בדקתי אותך עד עכשיו? אתה עכשיו הוריד האהוב עליי.

אני מתחיל לפהק, תוהה אם ללכת לישון או שזו תהיה הפנמה מלאה לזה שאני כבר לא צעיר שיכול לסחוב לילות לבנים כמו פעם. תמיד מתארים אותי בתור ילד בגוף של מבוגר בגלל שאני מכור למשחקי מחשב ולסרטים מצוירים. הייתי מכור. את החשמל ניתקו לי לפני חודש ולא טרחת לי לטפל בזה. לא כי חסר כסף. כי בשביל לחמם סמאק על כפית אני צריך בסך הכל מצית, למה אני צריך חשמל? אני אוהב את החושך, את השקט, את הבדידות. טוב לי. אני שמח. בכל מקרה, אחרי מה שעברתי בחיי... מבפנים אני בכלל בן פאקינג שבעים, לפחות. אבל גם לא הייתי רוצה לחזור להיות ילד, זה היה חרא.

תמיד חלמתי לשיר. כבר כשהייתי בן שבע ואתה ואמא התגרשתם רציתי לשיר על זה. רציתי לשיר על זה שהעולם שלי הפך לסיוט, שאני תמיד מוקף בשדים. רציתי לשיר על זה שאני מתגעגע אלייך. למה שלילד בן שבע יהיה אכפת אם אבא שלו משתמש בסמים בכלל? למה להפריד בינינו? סיפרו לי שאתה מת אבל כולם ידעו שאתה חי וסתם עושה סמים איפשהו. גם אני בתור ילד ידעתי, וזה רק גרם לי לכעוס יותר על אמא ועל בעלה החדש. לפעמים בא לי להגיד לה שבגללה אני ג'אנקי.

אוי אבא, מה לא הייתי נותן כדי לחלוק אתך את הגרם וחצי שנשארו לי, למרות שסוף שבוע ארוך עוד לפני. אתך הייתי חולק כי אתה זה שהביא אותי לאן שאני נמצא, ומעניין לי את

התחת מה שהשאר יגידו. גם אם היית מעולף על הספה, תמיד דאגת לאבד הכרה כשבפטיפון מתנגן איזה אלבום של בלאק סבאתי או דיפ פרפל, כי ידעת כמה שאני אוהב לשיר איתם. אני מפורסם עכשיו, אבא. אני פאקינג רוקסטאר. אולי, אולי עכשיו תחזור?

אני עד היום לא מבין איך הגעתי לתופים במקום למיקרופון בפרונט של הבמה, אולי כי במערכת החינוכית המזורגת של קירקלנד לא מעריכים סולנים שלא שרים על כמה טובים החיים וכמה שוות הבחורות. אבל אני משחרר... לומד לקבל גם את המורדות בחיים. אולי אם לא הייתי מתחיל עם התופים לא הייתי מכיר את ג'רי בכלל, ואז איפה הייתי היום?

הכרתי את ג'רי קצת אחרי שסיימתי תיכון, עוד הייתה לי להקה שקראו לה אליס נ' ציינס, זה נגמר אחרי כמה חודשים. שנה אחרי שהכרנו הצטרפתי ללהקה שלו, מייק ושון כבר היו שם. קראנו לעצמנו אליס אין ציינס ומשם הכל היסטוריה עתיקה. אפשר להגיד שאליס נולדה ב-1987. רגע, אם אני זוכר את זה כל כך בבחירות כנראה שאני לא מסטול מספיק.

23: 48

וואו! נראה לי שנרדמתי לשבוע לפחות. איפה אני? מה השעה? מה, עברה בקושי שעה! אפילו לא נגמר היום? שיט, אני נדפק לגמרי. זה הוריד הזה. הוריד החדש מאחורי הברך. אני מת עליו. אני חושב שההרואין מזהה שזה וריד חדש שלא חווה עוד כזה טוב מעולם אז הוא בועט חזק יותר. הו, כמה שזה טוב.

אז ג'רי ואני? הקמנו את אליס בתור שני צעירים מלוכלכים ואאוטסיידרים עם המון תקוות להרעיד את סיאטל. ג'רי אדיר, הוא גם היה השותף שלי לדירה. היית מתאהב בו, אבא! שנינו עברנו בכל מיני להקות לפני זה, אני בעיקר תופתי. משהו באליס גרם לנו להבין כבר בהתחלה שהגענו ליעוד שלנו, שעכשיו אנחנו הולכים לעשות משהו טוב.

אנשים התלהבו מאתנו. לא הפסיקו לכתוב ביקורות על איך זה שלילד בלונדיני בן עשרים יש קול כל כך עמוק, מחוספס וחודר, וכל מה שרציתי לעשות זה לתלוש את הביקורות ולדחוף אותן לתחת של מנהל המחלקה המוזיקלית בחטיבת הביניים שלי שאמר שאין לי איכויות ודחף אותי לתופים. היינו אדירים, התחילו להשוות אותנו לנירוונה. לפאקינג נירוונה! אתה קולט? שנתיים אחרי שהתחלנו להופיע פנו אלינו מ"קולומביה רקורדס", הם היו חברת התקליטים הכי מפלצתית בוושנינגטון והם רצו אותי, אותנו, את אליס אין ציינס. פאק, רק מלהיזכר ברגע הזה אני מצטמרר כולי. שמעת על זה? קראת עלינו בעיתון, אבא?

הוצאנו די מהר את We Die Young, קראנו לזה מיני אלבום בכורה כי היו שם רק שלושה שירים. היינו כל כך לחוצים להספיק להוציא משהו עם חברת התקליטים לפני שהם יקלטו שאנחנו סתם ילדים שלא שווה להשקיע בהם אז דחפנו מה שיש, אבל המיני אלבום הזה תפס תאוצה. בסוף השנה כבר הוצאנו את אלבום הבכורה המלא, Facelift. קיבלנו עליו זהב. זהב! שכרו אותנו לחמם את ואן היילן ואיגי פופ, ג'יזס! לא היתה לי שום דרך הגיונית להתמודד עם זה חוץ מלהזריק קצת סמאק ולהסניף קצת לבן. האמת? לא יודע אם אני אפילו מתחרט שהתחלתי.

5 באפריל, 2002. 01: 27

טוב, התחלתי לדבר על סמים ועשיתי לעצמי חשק אז הורדתי שורה של קוק ששברה אותי טוטאלית. אבל התעוררתי. הקוק עושה אותי קצת תזזיתי, קשה לי לעקוב אחרי המחשבות שלי.

בכל מקרה, כאמור, ברור לי שההרואין הוא זה שהוציא ממני את כל מה שטוב בי והיה מוחבא בפינות הכי חשוכות ומתפוררות של הנשמה שלי. אלוהים כמה שאני אוהב בסמים.

המעריצים יכולים לזיין את השכל כמה שהם רוצים, אבל ברור לי שאם הייתי כותב שירים כשאני נקי הם היו חושבים שהשתגעתי. לא סתם השירים שכתבתי כשהייתי הכי למטה הם המצליחים והאהובים. נראה מישהו שומע את Dirt ומטיף לי להיגמל. האלבום מדבר כולו על ההתמכרות שלי, וזה האלבום הכיאהוב ונמכר שלנו-איטי מדי? פאק מי, אני לא מצליח למצוא את האיזון! כמו בכל דבר אחר בחיים שלי כנראה. אמא אמרה לי שירשתי את זה ממך. את ה-הקיצוניות.

בקיצור: שיצאו לי מהוריד, גם ככה לא נשארו לי עוד הרבה. או כמו שכתבתי בשיר Junkhead: הסם שאני בוחר בו זה כל מה שיש לכם להציע, אז פשוט שתקו וברינג איט און, מאדראפאקס. אבל האמת? אני זוכר גם תקופות רעות. ממש רעות. רעות רעות רעות. כל כך רעות שאני לא מבין איך שרדתי אותן. כל כך רעות שהטקסטים שכתבתי היו כל כך מדממים ופוצעים ושורפים שאני לא מבין איך לא שלחו אותי למוסד סגור.

אחרי כמה שנים הוצאנו שוב מיני-אלבום, Jar of Flies, אבל הייתי כל כך מעוך מהרואין שאפילו לא יכולנו לצאת לסיבוב הופעות בשביל לקדם אותו. אני חושב שגם הכרתי את דְמְרִי שלי בערך באותה תקופה, מעט אחרי זה כבר התארסנו. היא היתה יפה, עדינה ומושלמת ואני לא מבין מה היא מצאה בי. ועד עכשיו אני אוכל את עצמי על זה שהיא היתה תמימה וטהורה לפני שנכנסתי לחיים שלה. מילא אני דפוק, למה הייתי צריך לדפוק גם אותה? דפוקדפוקדפוק.

ב-1995 הייתי נקי. אלוהים יודע למה. אבל ניצלתי את ההתפכחות והצטרפתי ללהקת מד סיון עם מייק מפרל ג'ים, בארט מסקרימינג טריז וג'ון. כתבתי את כל השירים לאלבום שיצא לנו, Above, וזה גמר לי את כל האנרגיות אז חזרתי להרואין כדי שיהיו לי כוחות לכתוב את השירים לאלבום הבא של אליס. הכוחות נגמרו בשלב מציאת השם אז קראתי לו על שם הלהקה. ואז התחילו השמועות. אמרו שאני מכור (נו שיט, שרלוק. לא בדיוק הייתי דיסקרטי, הופעתי עם כפפות על הידיים בשביל להסתיר סימני הזרקה רק כי גירי הכריח אותי), אמרו שיש לי איידס, שאני מת ומסתירים את זה. ואני? אפילו לא היו לי כוחות בשביל לצאת ולהתנגד לזה או להוכיח שאני חי. גם ככה הרגשתי תמיד קצת מת מבפנים. כל מה שרציתי זה עוד מנה ועוד מנה. עוד. עוד. עוד.

באוקטובר 1996, כמה חודשים אחרי שהיא זרקה אותי לכל הרוחות, דמרי מתה. זיהום כתוצאה משימוש בסמים. פאק. פאק! היא היתה העוגן שלי. היא היתה הכל שלי. גם כשהיינו פרודים היא היתה... היא היתה דמרי שלי. היא-היתה-הכל.

הייתי מרוסק. שבור. מנופץ. קרוע לגזרים. הייתי בודד, וזה לא שינה כלום שהיו סביבי עשרות אנשים. הייתי לבד ורציתי למות. אם לפני זה עוד נכנסתי לעוד ועוד גמילות, הפעם ויתרתי סופית. נכנסתי לזה עמוק, בצורה הכי מגעילה שיש, בצורה של להתעורר במאורת סמים בצד השני של העיר ולא לדעת איך קוראים לי. אבל הייתי שמח ככה. לא רציתי לדעת מי אני כי לא הייתי מגיע לשום תשובה שלא תגרום לי לרצות לקפוץ מצוק. אז שמחתי. גם עכשיו אני שמח. נראה לי.

היה לי קצת קשה לדבר על דמרי, הייתי חייב הפסקה ועל הדרך הכנתי עוד מנה. עכשיו. הכל. בסדר. הפסקתי להופיע בשנה שדמרי מתה, אבל המשכתי לכתוב. בסוף שנות התשעים הוצאנו את האלבום האחרון שלנו, מארז דיסקים שכולל את כל מה שהוצאנו כולל דמואים ושיט כזה, ועוד כמה דברים חדשים. יש שם את שני השירים האחרונים שכתבתי, Died ו-Get Born Again, כשעל השני קיבלנו עוד מועמדות לגראמי, השמינית בסך הכל. שהפסדנו. כמו את השבע שקדמו לה. כי אני אף פעם לא אהיה מספיק טוב. אף פעם. פאקינג לוזר בינוני. לא פלא שאתה לא חוזר, אבא. אם רק, אם רק הייתי יכול באמת למות ולהיוולד מחדש. הייתי נגמל. גם אני וגם דמרי. היינו נקיים ויפים והייתי קונה לה וילה עצומה על החוף ופשוט היינו יושבים במרפסת ומזדקנים. אבל דמרי מתה ואני לא יכול להיוולד מחדש. אלוהים יודע שניסיתי. הגעתי לשלב שאני מסומם מדי בשביל אפילו לחשוב, בטח שלא לכתוב. אז הפסקתי לכתוב. ומשם פשוט שקעתי. קמתי בבוקר, הזרקתי, ציירתי, הזרקתי, ציירתי, הסנפתי והלכתי לישון. וזה בערך מה שאני עושה מאז, רק שאפילו לצייר כבר אין לי כוח. או רצון.

גירי התייאש ממני, הוא ידע שאני הורס לאט ובטוח את אליס. קצת לפני האלבום האחרון של אליס הוא הוציא אלבום סולו ואני יודע שעכשיו הוא עובד על עוד אלבום. אני מפרגן, למרות שהוא כעס שלא עליתי לשיר אתו באחת מהופעות הסולו הראשונות שלו, אבל פשוט ידעתי שאם אני עולה לבמה אני קורס, פיזית ונפשית.

הוא אחד הבחורים היותר מוכשרים שיצא לי להכיר, וזה שאני נובל פה בבית לא אומר שהוא צריך להפסיק. הוא זה שכתב את רוב השירים שלנו באליס, אני אפס לידו. הוא כתב אותי כמו שלא הצלחתי אפילו לחשוב על עצמי. בן זונה מוכשר. למה אני חלש כמוך ולא חזק כמוהו? נשארתי שתי מנות של סמאק ועוד שתי מנות של קוק. שמעתי על ספידבול, זה לערבב את הקוק והסמאק ביחד ולהזריק. אומרים שזה מסוכן אבל אחרי כל מה שעברתי אני לא בטוח שלמות זה כזה גרוע. הפעם האחרונה שהופעתי היתה לפני שש שנים והשיר האחרון שכתבתי והקלטתי היה כבר לפני שלוש שנים. אני לא באמת מלך, וסיאטל לא באמת שלי. אני פאקינג לא יוצלח שהדבר היחיד שאני טוב בו בחיים זה לשיר, ואפילו את זה אני לא מסוגל לעשות יותר. פאק איט, שלוש בבוקר ואני שקוע ברחמים עצמיים. ספידבול נשמע יותר טוב מתמיד עכשיו.

פ-פאק. זאת היתה השינה הכי טובה שהייתה לי. ספידבול, אני פאקינג אוהב אותך. אני חושב שזה היה הלילה הראשון שלא חלמתי בו על דמרי. שלא חלמתי בו על כל הדברים שהשארתי מאחור ועל מעט הדברים שנשארו לי בעתיד. יודע מה, אבא? אני כן מלך. אני הולך לצאת מזה. להתנקות מהכל. להחזיר לאליס את המעמד שהיה לה. אני לא אהיה כמו קוביין האפס הזה שהתאבד. עברתי את כל מה שהוא עבר ואני לא אהיה חלש כמוהו, אני חזק, אתה תראה.

ואני לא לבד. יש לי את ג'רי, ואת מייק, ואת שון. למרות שהם ויתרו עלי כמעט לגמרי ולא ראיתי אותם חודשים. גם אתקשר לאמא בערב. רבנו בגלל הסמים. היא כל הזמן אמרה שאני הופך יותר ויותר להיות כמוך ולא הבנתי מה הפאקינג בעיה עם זה. אתקשר היום. אגיד לה שאני לא כמוך, שאף פעם לא אעזוב אותה. אני חזק מדי בשביל לברוח. והאמת? יש לי גם את דמרי. הזכרון שלה תמיד איתי, אהובה שלי. אני לא אמות מוות מיותר כמו שלה, אני יותר חזק מזה.

הכי חזק בעולם. נשארה עוד מנה של ספידבול. זהו, אני מסיים אותה ומתחיל הכל מחדש. מערבב, מחמם, קושר, מטפטף, מחדיר, מזריק, נאנח, מאבד הכרה. פאק... כמה שזה טוב... כמה... כמה... שאני או.. אוהב. זה... זה שונה. זה... שיט... אתמול. אתמול... מה לעזאזל... אני לא... אני לא מצליח לסיים... לסיים לחשוב. אתמול זה הרגיש יותר... יותר טוב. פחות חנוק. לעזאזל... אני... אני נחנק. הלב שלי מתייבש, פועם חלש. לא! אבא?... מישהו! גיזס קרייסט... תעזור לי! אל תיקח ממני הכל ב... בר... ברגע שראיתי את האור! זה... זה לא! זה לא הזמן! זהלאהזמןשלי. גיזס פאקינג קרייסט... שנים שאני מתפורר, מרקיב מבפנים... ועכשיו? עכשיו... עכשיו הכל בסדר. תן לי... תן לי להמשיך. אני... אני מ... אני מסוגל... עכשיו.

אולי, אולי אקיא ויהיה יותר טוב? אולי אתקשר לגירי? או לאמא? או לדמרי? לעזאזל, כשהכל הולך כל כך גרוע זה קשה להישאר חזק. הטלפון כל כך רחוק. אניכלכךרוצהלהתקשרלדמרי... לשמוע. לשמוע אותה שוב... אני... אני חושב שלא יוצא לי קול מהפה. או שאולי אני לא שומע אותו. אני מנסה לקום וכושל ומתרסק על הרצפה. הרגל שלי אדומה ולוהטת, המזרק עוד בפנים. אוי גיזס... גיזס... תרחם.

הראש. הראש כל כך כבד. הוא מלא במחשבות, הרהורים, תקוות, תכניות, חרטות. הוא מלא ואני חייב לשחרר כל מה שיש בתוכו, אבל... אבל הגוף. הגוף מלא בחרא. הרגל משותקת ונפוחה. הידיים כבר מזמן בקושי מתפקדות. כולי לא מתפקד. בפעם האחרונה שנשקלתי כבר הייתי פחות מארבעים קילו. אני מסתכל על הצלעות שבולטות החוצה מהעור הלבן, הכמעט שקוף, ומרגיש איך הקרביים שלי מתהפכים ומתערבלים. כל מה שאני רוצה זה לצעוק שיבואו להציל אותי אבל אני לא מצליח להפיק אפילו יבבה. למה אתה לא בא, אבא? בוא לעזור לי. פאק, ככה אגמור? כמו איש בקופסה שקבור בתוך החרא של עצמו? לא תבוא להציל אותי, גיזס?

33

אני מנסה לזחול על הרצפה ונדקר בירך ממחט שהייתה זרוקה על הרצפה ונעצר. אני מסתכל סביבי ונגעל מעצמי. ניירות כסף, כפיות שחורות מפיח, מבחנות, מקטרות קראק, כרטיסי אשראי עם שאריות קוק, מזרקים ומחטים עם שאריות דם, שקיות ריקות והמון אריזות של אוכל סיני ישן ורקוב שהצטברו בהן זבובים ורמות. זה מזכיר לי שלא אכלתי ארבעה ימים כבר. על הקיר תלוי אלבום הזהב שלי עם אליס. הזכוכית מנופצת ויש עליה שאריות דם מהפעם ההיא שהייתי בקריז מטורף ודפקתי בה את הראש. אני מנסה להרים את היד ולמשש את הצלקת על המצח אבל היד לא מגיבה. אני יודע שעשיתי שוב את אותה הטעות. אני... אני לא אעשה את זה שוב. רק... רק תן לי לצאת מזה. תעזור לי, אבא... אני לא... אני לא יכול לבד... הכל... הכל נעלם. הכל מטושטש. אתה מטושטש, אבא. אני מטושטש. אני כבר לא אני, ואם אני לא יכול להיות אני, אני מעדיף למות. אני לא מלך. איך בכלל חשבתי שאני מלך? הגיע הזמן להתעורר, בחור צעיר. תתעורר ותראה שהכל היה סרט רע, סרט כזה רע שאין מצב שתעשה ספידבול שוב. גם לא קוק או הרואין. כן, אלוהים! אני מבטיח. אהיה נקי לגמרי. גיזס... רקתןלזהלהיותחלום.

15: 57

שוכב. שרוע. מרוח. סמרטוט. לוזר. אפס! שום... שום חלק לא עובד. ידיים. רגליים. ראש. נפש. נשמה. לא... לא מצליח לחשוב. מילים הולכות לאיבוד. אני-לא-אני. מחכה שיגמר. נגמר הכוח. נגמרה התקווה. כבר לא תבוא, אבא, אני יודע. אז אני... אני רק מחכה. שיגמר. בוער מבפנים

ומשותק מבחוץ. צעיר מבחוץ ורקוב מבפנים. מנסה לא לחשוב, בקושי ממצמץ. רוצה להיוולד מחדש. אבל בשביל זה, בשביל זה צריך למות.

16:14

עוצם עיניים.

"Loneliness is not a phase; Field of pain is where I graze" (Layne Staley, 1992).

- גופתו של סטיילי נמצאה רק כשבועיים לאחר מותו, ב-20 באפריל 2002, כשאמו של סטיילי, ננסי מקיקאלום, התקשרה למשטרה ודיווחה שהיא לא דיברה עם בנה מעל לשבועיים. גופתו היתה במצב ריקבון מתקדם כל כך שהצליחו לזהותה רק לאחר השוואת מסמכים רפואיים. סיבת המוות נקבעה כמנת יתר משילוב מסוכן של הרואין וקוקאין, ספידבול.
- חודשיים לאחר מותו של סטיילי יצא אלבומו השני של חברו הטוב ושותפו ללהקה, ג'רי קנטרל, Degradation Trip, אותו הקדיש לסטיילי.
- ב-2003 הקימה אמו של סטיילי עמותה המתרימה כספים לשם עזרה למכורים להרואין. עד היום, מדי שנה מתארגן בסיאטל אירוע התרמה בסמוך לתאריך מותו של סטיילי.
- אליס אין צ'יינס התאחדה ב-2006 והוציאה שני אלבומים עם הסולן ויליאם דובאל, כשהאחרון בהם, The Devil Put Dinosaurs Here, יצא אך לפני כשנה, במאי 2013.
- אביו של סטיילי, פיל סטיילי, לא בא להלווייתו או דיבר עם התקשורת מאז מות בנו, אך ביולי 2013 עלה לבמה בהופעה של אליס אין צ'יינס לאחר שהוזמן על ידי קנטרל. כל שאמר אחרי הביצוע של Nutshell, כנראה השיר האפל ביותר שבנו כתב, היה "טוב להיות פה".

חנות הפרחים בכיכר ה' באייר, אריאל, 1996-2010

שני כהן

חנות הפרחים "פרח שלי" הוקמה כשהייתי בת תשע. החנות הזאת היא זיכרון החיים שלי. אם יש אנשים שרוכשים השכלה בבית הספר, אני רכשתי את ההשכלה שלי שם. כבר בילדות, החנות הזאת היתה סוג של חניכה לחיים: לתקשר עם אנשים, להקשיב, להתמודד. סיפור הלידה של החנות הזאת, כמו הרבה סיפורי לידה אחרים, התחיל אחרת לגמרי. במקור, זאת היתה המעבדה של אבא שלי. הוא היה מתקן שם מכשירים. מוצלח זה לא היה. באריאל נתנו לו שם: "שלמה קלקולים". מעבדת התיקונים הייתה בהתחלה בתוך הבית והפריעה לחיים. אמא שלי החליטה שהעבודה צריכה להיות מחוץ לבית אבל כסף לא היה כדי לפתוח חנות. אבא עבד באותה תקופה בעבודה נוספת – הוא קנה מערבים על יד כפר קאסם תפוזים. למקום הזה קראו אז "בידיה" וכל שבת אפשר היה לקנות שם דברים. לפני האינתיפאדה יהודים וערבים סחרו וקנו, חיים שלמים היו שם, ואבא שלי יצר קשרים טובים עם אחד הסוחרים שקראו לו פאייד, ושם קנה תפוזים בזול וכשהיה מסיים את העבודה הרגילה שלו, עמוסת המכשירים החשמליים, היה מעמיס את שלושת האחים הגדולים שלי עם חבילות תפוזים וכך היו נוסעים לשכונות היוקרתיות של תל אביב כדי למכור תפוזים. לכל אחד היה תפקיד. עידן, בן עשר, וחופית, בת שמונה וחצי, היו מצלצלים בכל דלת ודלת וצועקים 'תפוזים, תפוזים' כדי שאנשים ירדו ויקנו. אבא עם מתקן מאזניים מאולתר היה עושה שקיות לפי קילו, ואלינור, שאז היתה בת שש היתה יושבת עם קופסא על ערימת תפוזים בטרנזיט, ואוספת את הכסף. הכל אז היה בלירות והמכירה הזאת היתה כמו שלוש משכורות.

35

כמה שנים לפני, כשהורי התחתנו היה יותר כסף. שיחק להם המזל וביום שהם התחתנו הם זכו בלוטו בסכום גדול, אבל אבא שלי שלא ידע מעולם להתעסק עם כסף, הימר בבורסה ובמפולת בבורסה של שנת 81' כל הכסף שהשקיעו אבד. את הדירה בבת-ים הם נאלצו לעזוב. אמא מספרת שבאריאל היה רק שלד של בית. היא פלשה אל הבית עם שלושה ילדים קטנים ובהיריון איתי. אפילו חשמל לא היה. היא התחברה עם הפועלים הערבים, עם הקבלנים, ולמרות שחוקי זה לא היה, היא הצליחה לשכנע את כולם לשפך את המשפחה שם. למקום אחר לא היה לאן ללכת. אבא התחיל לעבוד בעבודות נוספות. התפוזים היו רעיון טוב, ואמא שלי שהייתה טובה יותר מאבא שלי בכל מה שקשור לחיסכון כסף התחילה לנהל קופה קטנה. היא שמה את כל הכסף של התפוזים ואת כל הכסף של החסכוניות בצד ובסופו של דבר אחרי שש שנים הוחלט: פותחים חנות תיקונים ומוצרי חשמל לאבא שלי. זה היה כישלון מוחלט. אבא הרשה לכולם לצבור חובות. אני זוכרת את עצמי כילדה קטנה רואה אותו יוצא באמצע הלילה לתקן למשפחות שאין להן כסף את המקרר, מתקן ומתקן מבלי לקחת כסף לאמהות חד-הוריות שנתקעו בלי מכונת כביסה טובה, בלי חשמל תקין. העסק התחיל לדעוך. הרבה חובות הצטברו. ובגיל ארבעים אבא שלי לא הכיר עבודה אחרת. ללמוד משהו אחר היה מאוחר מדי.

יום אחד קמה אמא שלי והחליטה שאת החנות חוצים לשניים כי צריך פרנסה בבית. וכך נחצתה ב-2001 החנות: חצי אחורי נשאר שייך למעבדה, שברבות הימים אני ואחי היינו מכנים אותה אלטזעכן – מקלטי רדיו של פעם, וידאו ישן, מקלטי טלוויזיות בשחור לבן פתוחות למחצה, פלאגים ופיוזים של דברים בערימות על ערימות, ובתוך זה לא ברור איך הצליח לעבוד על משהו. החצי השני, היה חנות הפרחים. חופית אחותי, שלמדה במגמת אמנות בבית הספר התחילה לצבוע את החנות. לא היה לנו קונספט, חלום, חזון, אבל חופית ראתה את זה: היא הביטה בקיר הגבס ועליו ציירה ציפור גן עדן. באופן לא ברור המיצג הזה של חופית משך את כל מי שהיה בסביבה: הציפור הזאת היתה גבוהה כמו גזע עץ אלון ורחבה כמו שמונה טלוויזיות, אבל טלוויזיות של פעם, קופסאות אנטיקות של פעם, של 32 אינטש לא כמו הפלזמות הענקיות של היום שפשוט קונים וזורקים. הגבעול של הפרח הזה היה דק אבל מתוכו יצאו חמישה גבעולים, כמספר הילדים במשפחה. הפרח הזה מיוחד כיוון שאם עלה אחד נובל, נושר או מתכלה, הפרח לא נהרס, הוא מחדש את עצמו ומעלה ניצנים חדשים. אז, עוד לא ידענו כמה סימבולי יהיה הפרח הזה כשאצל אלינור תתפרץ סכיזופרניה. הפרח היה בצבעים צהוב וכתום והוא היה מאד ריאליסטי. חופית תחמה אותו בוורוד עתיק וכל החנות נצבעה באותם צבעים, ולקחנו ספוג ובצבע בהיר טפחנו על הקירות ויצרנו צבע חדש. בגיל שמונה חשבתי שהמקום הזה הוא המקום היפה בעולם. יצירת אמנות. ממעבדה חשוכה מלאת גרוטאות וג'וקים, שמימין לה מכולת מוזנחת של רוסים ומשמאלה שלוש חנויות מושכרות שמצויות בפשיטת רגל, היינו אנחנו: מעוף של גן עדן. חיות.

אני לא זוכרת הכל, כי הכל קרה כל כך מהר, הם הכניסו דברי נוי ואמא שלי ניסתה למלא את החנות. בהתחלה אמא שלי קנתה זרים מוכנים ומכרה אותם. לאט לאט היא גם למדה לשזור. מגיל שמונה גם אני כבר ידעתי לשזור. אמא ניסתה לחסוך עלויות: אם קונים זר שהוא עטוף ושזור בעשרים שקלים אין ממנו רווח, אבל אם לומדים לשזור ולהזיל עלויות יכול להיות שהזר בתפזורת יעלה תשעה שקלים ואחרי שתשזרי אותו בעצמך תגדילי את הרווח וגם תתאימי את עצמך ללקוח ולדרישות שלו. אמא שלי הבינה את זה וכמו קסם ההכרה הזאת חלחלה אל כולנו. ובזמן שאבא שלי ישב במעמקי המעבדה, ממצב שלא היה מה לאכול בבית והמקרר היה ריק ואני זוכרת את עצמי כילדה נכנסת לחברות הביתה ומתלהבת שיש עוגיות ומבחר דברים לאכול, ולי לא היה את זה, העסק הצליח פתאום לפרנס שבע נפשות.

כדי להביא עוד כסף ולצמצם חובות התחלקנו לצמתים: אם היתה נשאר סחורה בסוף השבוע היינו יורדים לצמתים ברחבי המרכז ומחלקים לאנשים פרחים: צומת ירקונים, צומת מורשה, כל צומת שלא פלש אליה עברייני. התמודדנו עם עבריינים שנופפו מולנו סכינים ודרשו בעלות על המקום וכספי שמירה ובסוף הפכו לחברים הכי טובים שלנו ומכרו לידנו תותים. הקסם שלנו עבד כנראה טוב גם עליהם. התמודדנו עם מזג אוויר משתנה, היה חם מדי או קר מדי, הייתי בת שתים-עשרה או שלוש-עשרה וזה היה קשה. בהתחלה לא רצו לשים אותי בצומת, אמא שלי פחדה, אבל מהר מאוד כולם הבינו שאני מוכרת טוב יותר מכולם.

ב-2008 היה פסח קשה. גשם זלעפות ירד, וכל אחד מאתנו החזיק חזק במעין סככה מאולתרת, שלרוב שמשה כקישוט לגינה. לא הפסיק לרדת גשם, וכדי שהפרחים לא יירטבו ויהרסו כל אחד תפס צד: אמא שלי בצד אחד, אבא שלי בצד אחד, חופית ואלינור בצדדים האחרים, כמו שתופסים חופה. זאת היתה הפעם הראשונה שהבנתי שאלינור חולה. היא התחילה לדבר שטויות ומרוב הלחץ אף אחד לא התייחס. באמצע הגשם, כשאני רטובה לגמרי, שאלתי את אמא שלי, למה אני לא מחזיקה שום דבר, ואמא שלי ענתה "את צריכה למכור כמה שיותר", ואני

בלי בושה תקעתי להם מחירים של תשעים שקלים כי צריך היה להיפטר מהסחורה. ואלינוור מביטה בי ושואלת: "את צריכה מגבת? את צריכה שמפו?" שאלתי "למה?" והיא ענתה "אני לא מבינה מה את שואלת." ושוב שאלה: "סגרת היום את הדלת בבית?" "כן" אמרתי. "אלינוור, אין לי זמן לענות על זה עכשיו" "לאף אחד מכם אף פעם אין זמן. עד שתבינו שהכל לא בסדר".

קראו לי "מרוקנת הדליים" כי הייתי מצליחה למכור את כל הסחורה תמיד, ובין זה שאני מתווכחת עם לקוחות ולא רואה בעיניים, ראיתי את אלינוור בוהה באוויר, רחוקה. הדרך הביתה היתה שמחה. סיימנו את הסחורה ועשינו כסף טוב. אלינוור בכתה בלי להפסיק ותלשה שערות מהראש. עוד ועוד. ככל שעוברות השנים אני מבינה שבאותו יום ראיתי את הסימנים הראשונים למחלה של אלינוור. את ליל הסדר של אותה שנה לא חגגנו. היינו עסוקים בלהוציא קוצים מהידיים, לקחת משככי כאבים מכל ארבעת הימים שעברנו. לאף אחד לא היה כוח לבשל. היינו עייפים מדי, ואלינוור שהייתה לפני גיוס הכירה בחור דרוזי באותה צומת שבה עבדנו, והבית שהיה משפחת כוהנים, סבא חזן ובית מסורתי, לא ידע איך להתמודד עם סיפור ההתאהבות של שניהם. הסוד הוחבא. וכשאמא שלי גילתה היא הכריחה את אלינוור להיפרד ממנו. אסרו עליה לצאת מהבית ובאותה תקופה ישבתי בבית ספר ויצאתי מבית ספר, ברחתי לחנות ושם למדתי יותר ויותר על החיים. מסתבר שאפשר למכור גם רהיטים ישנים. אני צובעת אותם ומוכרת. חופית מתגייסת לצבא ואלינוור מתגייסת שבעה חודשים אחריה.

הרופאים אומרים שבכל בנאדם קיימת איזושהי סוג של מחלת נפש אבל צריך איזה טריגר כדי שהמחלה תתפרץ. הטריגר של אלינוור היה קצין בצבא שהטריד אותה מינית. הסכיזופרניה פרצה. אלינוור מתארת את המערכת הצבאית במשפט יפה: "כל בנאדם הוא מסמר שצריך לעשות עבודה מסוימת ודופקים אותך במקום שרוצים. ואין זמן להזיז את המסמרים או לתלות בצורה אחרת". לא הבנו מה קורה ואלינוור הפכה יותר ויותר אובדנית עד שאושפזה בכפייה בתל השומר. באנו להסתכלות פסיכיאטרית וחופית ואלינוור שנראות דומות כל כך הצליחו להטעות אפילו את הצוות הרפואי שאזק את חופית. אלינוור ברחה. אחרי כמה זמן היא אשפזה את עצמה. החנות נשארה ריקה. כולם היו סביב אלינוור, סביב מחלקת האשפוז, סביב שבע-עשרה טיפולי חשמל, סביב תרופות קשות. רקדנית הבלט שהייתה אלינוור הפכה לאשה במשקל מאה קילו. ניסינו להמשיך בצמתים, בחנות, אבל החיים כבר השתנו לחלוטין.

בוקר אחד אבא שלי התעורר עיוור. הסבירו את זה כלחץ תורשתי על עצב הראייה אבל הרופאים אמרו שאולי זה גם הלחץ של אותה תקופה של אלינוור כשעבר אתה את כל הטיפולים. היום הוא עיוור מאה אחוז. הוא היה בן ארבעים ושש כשהתעורר, אני הייתי בת שמונה עשרה. אבא שלי בא לקחת את אחותי הקטנה אוראל מבית הספר, ולא ראה שחבריה לכיתה עושים עליה חרם. אף אחד מהילדים לא האמין שהוא אכן עיוור. ואף אחד מאתנו לא ידע שעל אוראל עושים כבר שנתיים חרם חברתי. גזזו לה את השיער בבית הספר. זרקו עליה דברים, לא היו לה חברים. לא ידעתי. אמא שלי החליטה לסגור את החנות. הם עברו להרצליה. אני ברחתי לאירלנד לעשות כסף במכירות. קניתי עם הכסף הזה אוטו ומימנתי את הלימודים. אני יודעת למכור. זאת התכונה האמתית היחידה שידעתי תמיד שיש לי. כשמאמינים בך אתה יכול להיות כל דבר ובי לא האמינו אף פעם בשום דבר אבל כן האמינו בי שאני יכולה למכור, ומכרתי מגיל 12. כשעזבתי אותם לבד, מאחורי, ראיתי מרחוק את המעבר להרצליה. כל כך הרבה דברים השתנו מאז – לאבא שלי יש מועדון עיוורים מול הבית, אמא שלי למדה תואר ראשון. הבית הסתדר אבל אני עדיין לא מבקשת כלום, אני רגילה למצב של אין ורגילה לעשות דברים בזכות עצמי.

"אנשי הפרחים אף פעם לא נובלים". זאת היתה המנטרה של אמא שלי. יש סיפור ישן – אדם עני, נתנו לו עשרה שקלים. בחמישה שקלים קנה כיכר לחם, בחמישה שקלים נותרים קנה זר פרחים. אנשים הסתכלו ולא הבינו – אין לך כסף ואתה קונה פרח? האדם ענה: לחם, זה כדי שיהיה לי איך לחיות, ופרח כדי שיהיה לי בשביל מה לחיות. המשפחה שלי היתה משפחה שורדת. היתה לנו פירמידה שבה כל אחד ידע את המיקום שלו. אם צריך לעשות חמישים זרים של גְרָברות אני הייתי צריכה לעשות את זה ובית הספר היה נדחה. אפשר לחשוב שהייתה לנו ילדות של עבדים, אבל בשבילנו זאת היתה חירות. חיפשנו לא לנבול, ובחנות הפרחים שזרנו את החיים. מכרנו פרחים ושימחנו אנשים. אני והאחיות שלי שזרנו על בקבוקי יין, על קופסאות גומי של מסטיקים עגולים, אבל החנות שזרה את כולנו יחד. היא לקחה אנשים שכל אחד היה יכול להתפורר ובתוך החנות הזאת פרחנו.

חופית פיתחה את האמנות ולא הסתפקה באותו פרח ציפור גן עדן, והיום היא אדריכלית. אלינור, למרות כל הקשיים למדה תואר בפסיכולוגיה והיום היא מלמדת תנועה לגיל הרך ותרפיה באמנות לילדים. אמא שלי מחנכת ילדים בגיל הרך עם צרכים מיוחדים. היא משלבת טיפול באמנות ובצבעים מתוך אמונה שצבע עוזר לילדים, והיא עובדת עם ילדים בתרפיה לשזירת פרחים. אוראל שמגיל צעיר היתה אחראית על הקופה ותמיד היתה גאון בלחשב דברים, לומדת היום ביוטכנולוגיה בבית ספר להנדסאים בהרצליה. אבא שלי מרפא אנשים ברפלקסולוגיה ולמרות שאיבד את הראייה הוא לא איבד את הלב. ואני בחרתי לא לוותר על החלום ולנסות לגלות צדדים בעצמי שאני לא מכירה. הלימודים היו הבחירה הכי שונה מהחיים שלי. בחרתי להתמודד עם מה שברחתי ממנו כל החיים: תמיד ברחתי מבית הספר לחנות, ואת מיומנויות החיים שלי אני מביאה ללימודים. לא צריך תואר בשביל להצליח, אבל רציתי יותר מודעות עצמית. כששזרתי פרחים אין גבול לדמיון. אולי בגלל זה כל אחד מאתנו עוסק בנתינה, בדמיון, בטיפול.

תמונה ישנה: אמא שלי, בשלג, עם אלינור, מוכרת פרחים בכניסה לאריאל. צחקו עלי חברים בכיתה על זה. לא עניין אותי. חשבתי פרנסה. הפרחים מימנו הכל. כלום לא חסר. כמה שנים אחרי שפתחנו את החנות, היא היתה ידועה בשם "ציפור גן עדן" בשל הציור של אחותי. אנשים לא ידעו את השם המקורי וגם בהזמנות שקיבלנו תמיד נכתב או נאמר – המקום של ציפור גן עדן. אומרים שטיפת הגשם הראשונה שנוגעת בפרח הראשון של ציפור גן עדן יכולה להזין את שאר הפרחים. אם הפרחים לא קלטו מים ורק פרח אחד קלט מים, הוא עדיין יכול להזין את שאר הגבעול. אפשר להגיד שזאת בדיוק המשפחה שלי.

סנופקין: שברי מסע

אביב פטר

אחרי מותו מצאנו פנקס קטן ובו שברי מילים, שברי חיים היכולים להאיר במשהו, על חיו הסתומים של סנופקין מלך הנוודים, שהגיע אלינו משם מקום ומהר מאד התחבב על כולנו. מעולם לא ראינו בן אנוש קודם. האוהל הצנוע שהקים על יד הנהר הפך למוקד עלייה לרגל, ומי שביקש עצה מצא אותה אצל היצור המוזר והחכם הזה. כששאלו אותו מהיכן הגיע או מה רצונו, הוא לרוב התחמק והסתפק בכמה מילים: הוא הגיע לעמק משום מקום, מארץ לא חיים, ולשם הוא לא ישוב.

1.

היכולת לדמיין אבדה. קודם אבדה היכולת להרגיש. קהות כללית השתלטה עליי, הכל נראה מאוס ומנוכר. בחידלון, באי האפשרות להיות יש משהו ממכר. העצים מדברים אליי, קולם צלול, מובן, מוכיח. כבר שבוע שאני בגיונגל, את הדרך איבדתי מזמן, אין לי מושג איפה אני ומזמן שכחתי לאן אני צריך להגיע. זה לא חשוב זה אף פעם לא היה חשוב. לעמק כבר לא אחזור.

2.

הסערה מתגברת, הספינה רעועה, מתנדנדת ברוח, עוד שנייה תתהפך. אני במים, צולל. בלי תרועות נגינה ובלי שירת מלאכים. זהו זה נגמר? זה הסוף? לא אשוב בשום גלגול אחר, מהרפתקאות רבות מספור נשאר רק אבק מסעות.

3.

תעוזת ההתבוננות: בכל שנה עם בוא החורף אני יוצא לראות אם משהו השתנה. הטבע מונח בפשטות מול עיניי הסורקות. אני מחפש אחר רגע שלא יחזור, רגע שיחלוף ביעף. הנהייה אחר בדידות, אחר שהות לשוב ולשוב ולשוב. לאן? מעוף ציפור מעל האדמה, ריחוף. החושים מתערפלים, המילים נעלמות. הקקטוס מר ומתוק, החול חם, קצה ההכרה סוף התודעה. לשד הנעורים שנלקח ממני, זאת עובדה. עיסוק בעבר הוא חסר תועלת ההווה חסר סיבה והעתיד הוא לשוטים בלבד.

אתמול בלילה הוא נעלם, כשקמנו בבוקר האוהל כבר לא היה שם. לאן יכול היה ללכת? דווקא בזמן האחרון נראה שרע לו קצת פחות. אנחנו רגילים למסעות שלו. בכל שנה עם בוא החורף, אנחנו שוקעים בשינה וסנופקין יוצא למסע לארצות רחוקות, ותמיד חוזר בתחילת האביב. מה שמדאיג הוא לא שנעלם בלי להודיע אלא העונה, עכשיו קיץ בעמק.

.4

מערה בהרים, נשארתי פתוחה. העלייה להר נמשכה שעות, בראש ההר שכנה מערה, בפתחה איש זקן, גופו גרום, עיניו כבו. למה עלייתי עד לשם, כבר לא זכרתי. שורות קצרות, שורות צפופות, שורות מתות, שורות שאי אפשר יותר לחנוק שאין כבר מה לומר, הן מצטרפות ומתפרצות, נשפכות מהכתלים, נתלשות מהחיים.

.5

ענוות הישנים, עוטפת בקוריה את העמק. הטל אוחז בקצות הפרחים, עוד מעט יתעוררו משנתם, שעות אחרונות של חסד, קיום שבספק. בראשית היה חושך.

איבדנו תקווה. יותר משנה חלפה מאז שנעלם, התפוגג כאילו בלעה אותו האדמה. אולי המריא אל יעד לא נודע? הדאגה התחלפה בהשלמה. כנראה שבסופו של יום היינו רק עוד תחנה במסע.

.6

אפסותי, שירת דרכים, נהיית מתים ריקה. זיופו של הספק, המהדהד אל אין מוצא. אצבעות המלטפות עלי מיתה, מערסלות. באין מוצא. בגלגולה האין סופי של אבן אל הסוף בהתחלה. עולה, יורדת, יורדת, עולה. אם תעלם תמצא הנחמה? סתום. שביל שצעדתי בו מאות פעמים. אלפי חיפושים. סתום. אפשר למות כל פעם מחדש.

40

כשחזר ממסעותיו היה מתיישב על גדות הנהר וכותב. מה כתב אף פעם לא ידענו. שעות שרבט בכתב קטן ותזזיתי. לעיתים נראה ממש אחוז דיבוק, רדוף שדים. לא מזמן נודע לנו שתרמילו נמצע ביער מרוחק, ובתוכו כמה דפים שנתלשו מתוך יומנו. השליח שהגיע אל העמק ובידו הדפים ובפיו הבשורה, חשב שאולי מישהו מאתנו יבין את הכתוב, בשפת הסתרים, זה לא קרה.

.7

הענן נושא אותי. דוחף למעלה. שלא יתפוגג, שלא יעלם, שלא אעלם אתו. אתמול הגעתי לראשונה למקום שישנו סיכוי שאשאר בו. מאסתי בלהיות לבד. גם אם לא יהיה כל יום כמו היום הזה, גן עדן אצילי. שווה פתיחות הלב. רוח השחרור מנשבת בחוזקה. לנשום, לנשום, לנשום. זה ביתי לעת עתה.

- יוני 2009 -

חיים השהה מבטו על כותרת העיתון ואחרי כמה דקות הביט בעליזה ואמר: "את יודעת, נראה לי שבחיים לא נהייתי ככה משום תכנית אחרת". הוא לגם שוב מהקפה ושוב הביט בעליזה, "את זוכרת את ימי שישי כשהתכנית שלו היתה בטלוויזיה? איך אהבתי שהבנות עוד היו קטנות והמשכנו לשבת בסלון מלא זמן אחרי האוכל". עליזה ניגבה את השיש ואחר כך התיישבה לידו עם כוס קפה. "אני אומר לך עליזה, הוא באמת עשה את ערוץ 2 למשהו אחר". הטלוויזיה הרעישה במקביל. "איש הטלוויזיה והבדרן דודו טופז נעצר היום ונחקר מאז שעות הצהריים בחשד למעורבות בתקיפת בכירי עולם התקשורת. טופז מואשם בחשד לתקיפת סוכן השחקנים בועז בן-ציון, ובפרשת תקיפת בכירי ערוץ 2, מנכ"ל "קשת" אבי ניר וסמנכ"לית "רשת" שירה מרגלית. המשטרה הגיעה בצהריים לבית הבדרן וכוכב הטלוויזיה בשכונת אפקה בצפון תל-אביב ועצרה אותו לחקירה. מלבד טופז נעצרו שלושה חשודים נוספים". עליזה בהתה בטלוויזיה. "קשה להאמין עליו, איש כל כך טוב", וחיים העביר עמוד בעיתון ואז עצר ובמבט פסקני אמר: "במשטרה לא ימצאו ככה שקרים על בן אדם, בטח לא על דודו טופז. כשהם נכנסים לחקירה הם יודעים מה הם עושים". "שיוכחו", נשמע מהטלוויזיה קולו המבולבל של טופז עונה לעיתונאית.

41

כעבור כמה שעות, במתקן הכליאה שמע חיים את שאול, מסביר בפנים חמורות סבר: "הוא מוגדר ברמת פיקוח א' אחרי ניסיון התאבדות. באבו כביר החיים שלו ניצלו בזכות ערנות של סוהר וקצין ששמו לב שמשו לא בסדר שם אתו. מחרתיים הוא מגיע אלינו מאבו כביר וייבחנו אותנו 24/7 עם הסיפור הזה, ככה שאנחנו מצפים מכס לעבוד במקצועיות. בחוות הדעת של הפסיכיאטר שבדק אותו אתמול בלילה כתוב שהוא יצא מההלם הראשוני. השב"ס החליט לשים אותו בחדר שמור של אסירים בפיקוח. אנחנו מחויבים לבדוק אותו כל שעותיים. וחיים, מבחינתי אתה אחראי על הקליטה שלו בראשון בוקר ועל המערך ההיקפי שלו".

אני מעביר כרטיס כניסה למשמרת, יוצא לחנייה הפנימית, מחכה לניידת

שתגיע, רואה את אבי והולך לשבת אתו. אבי מעשן בשרשרת, מדליק סיגריה אחרי סיגריה. "תשמע חיים, בלאגן. דודו טופז הזה העמיד את כל השב"ס על הרגליים, כל פיפס שלו כותבים בעיתון, שאול היה כל היום בטלפונים, בלחץ, נשבע לך, אפילו היום, שבת, אינעל רבקום שבת, הכל פה עיתונאים מחוץ לשער. חצי יום חיכו פה בשמש כדי לראיין מישהו מאתנו". מכיוון השער נשמעה צפירה וראינו את הניידת מגיעה. סימנתי לשומר לפתוח. טופז היה שקט מאוד והיה לו מבט עייף בעיניים. מעבר לחומה נשמעה שריקה וראיתי אותו מחייך לעצמו. כמה מוזר לראות את דודו טופז במצב כזה, חשבתי. הובלתי אותו לבניין ומשם למשרד למילוי טפסים. אחר כך למחסן לקבלת מדים, בדיקה גופנית, הפקדת חפצים אישיים, שיבוץ למיטה, תדרוך כללי. ב-12:00 הוצאתי אותו לחצר והאסירים ניגשו אליו מיד. למה מכל הסוהרים החליט שאול דווקא עלי להיות אחראי עליו. בחנתי אותו ממרחק. איש פשוט, נעים, אוהב אדם. פניו מתמלאות חיוניות

וצחוק כשהוא מוקף באנשים: "אז אני אומר לו אתה יודע מה הפוך ממוות? הפוך ממוות זה אהבה, הפוך ממוות זאת אורגזמה, אורגזמה פיזית ורוחנית. ניסיתם פעם? אני ניסיתי לא מעט. אני אומר לכם, ה-טדאס!!! הזה, זה ההפך ממוות. זה לא חייב להיות רק עם אישה, זה יכול להיות גם שקיעה, זה יכול להיות גם הצגה, זה יכול להיות חיבוק עם ילד, זה יכול להיות כל דבר שהוא מעבר לשגרה, כל דבר שהוא רגע של התעלות נפש או גוף".

"נראה לי שהוא ממש לא מבין לאן הוא הגיע" אמר אבי, מעיף מבט על ההמולה בחצר. "שמעתי גם שבלילות באבו כביר הוא דיבר מתוך שינה ואמר כל מיני דברים מוזרים". "קולות לא קולות", אמרתי "אני לא מפסיק לחשוב איך לעזאזל אדם כזה שיש לו הכל עושה כאלה דברים". אבי חיך, "כנראה שכסף זה באמת לא הכל בחיים". "קראתי בעיתון שהחקירה גילתה שהוא תכנן לפגוע גם בצביקה הדר, ארז טל ואברי גלעד. אתה מאמין עליו?" שאלתי כדי להמשיך שיחה אבל בחצי אוזן המשכתי להקשיב לאורגזמות ולהתעלות הנפש ולמה הפוך ממוות שסיפר טופז בחצר. "בחייאת חיים אתה לא רואה שלבן אדם יש סיפור לא פתור עם עצמו? כל החיים שלו זה רק רייטינג".

במשך הימים הוא החזיק את הטלפון הרבה והאסירים ניסו לשמוע על

מה הוא מדבר. זאת היתה הפעם הראשונה שראיתי שלא מפריע להם שמישהו דוגר ככה על הטלפון.

"אתה זוכר מה היה המשפט האחרון של ישו? סלח להם אבי, כי הם לא יודעים מה הם עושים" אמר דודו למיקי אחיו. "זה אתה שרקת, נכון? עשית לי טוב עם השריקה הזאת מעבר לחומה. טוב לדעת שיש מישהו איתי".

"תגיד לי רגע באמת מיקי, מעניין אותי לדעת, מה כתבו בעיתונים על זה?"

"באמת? אן-בי-סי וסי-בי-אס? פעם ראשונה שכותבים שם על בדרך ישראלי".

"ביום רביעי זימנו אותי לעוד חקירה, אני רוצה שתסדר לי פגישה עם עיתונאי מיד אחרי זה. אני רוצה שיפסיקו לכתוב עליי שטויות".

"יגאל עמיר יכול לקבל טוק שואו במדינה המטורפת הזאת אם הוא יצא לחופשי. זאב רוזנשטיין יכול לקבל טוק שואו, תסמוך עליי. אנחנו פסיכים נהיינו. אנחנו לא זוכרים שום דבר במדינה הזאת, בגלל זה אנחנו אפס והעבר הוא אפס ולא שווה כלום. אני מאמין בזה".

"גם לדמיאניוק עשו משפט ראווה גדול ובסוף זיכו אותו מחמת הספק".

"הדרך היחידה שלי לצאת מכל הסיפור הזה היא דרך הקהל שאולי עוד אוהב אותי, שזוכר לי את הטוב שעשיתי".

מענינים של סוהר שחוזר בסוף כל יום הביתה, חדר מעצר זה הדבר הכי צפוף שקיים בחיים. עוז פתח תהילים והתחיל לקרוא, גולן חזר לחתוך את התמונות שלו מהעיתונים, אלון סתם זמזם לעצמו שירים, ניסים צעק שאפילו שהוא פה הוא לא מצליח לפתוח את השבת ודודו פתח את המחברת וכתב משהו, אבל האסירים רצו לשמוע עוד. "תגיד דודו", גולן שאל, "לאן לקחו אותך אתמול בבוקר?" ודודו שרק חיכה להזדמנות, הזדקף ואמר: "מתנפלים עליי בחוסר היגיון ובחוסר

צדק, זה מה שמתאים להם בתקשורת, שיהיו כותרות. אני נמצא בכלל במשפט של התקשורת, לא של בית המשפט. אם דמות אנונימית הייתה עושה דברים כאלה, ההתייחסות הייתה אחרת לגמרי. עברתי את הציחצ'חים עם התכנית 'פליטת פה', ואני אצליח לעבור גם את זה. אני יודע שעשיתי פדיחות לטעמם של יפי נפש, אבל מה לעשות – כשרוחצים כלים גם שוברים כוס. אני אלחם בהם, אף אחד לא ייגע בי".

"אני חייב לדבר אתך רגע על התכנית שלך, הראשון בבידור" גולן שאל.

"אני רציתי להביא בידור, "אצר דודו, "בידור פירושו פיזור. אתה יודע מה זה פיזור? לפזר את המחשבות הרעות." עוז סגר את הספר, "תגייד מה זה היה הסיפור הזה עם החיזורים? איך עשית את זה?"

"הבאתי 51.1 אחוזי רייטינג בחיזורים. ישבתי עם צוות ההפקה שלי ואמרתי להם 'אני מוכן להתערב אתכם שיגיעו חיזורים, לא יכול להיות שלא'. הם הסתכלו עליי בשוק. אמרתי 'תקשיבו טוב - יש למעלה חיזורים, אנחנו לא לבד ביקום הזה. לא יכול להיות שהכוכבים נמצאים שם רק כדי לקשט לנו את השמיים. והם יגיעו היום בתשע בערב כשאני עושה את התכנית'. כי למי הם יבואו? למי? ליאיר לפיד? הם יבואו אליי! הם רוצים רייטינג החיזורים".

"איזה קרוע אתה דודו, נשבע לך, "אמר ניסים.

"מה לא ככה?" ענה לו אלון.

ועוז שלא צחק, המשיך לחשוב עוד קצת ואז אמר לדודו, "וכל הקטעים האלה עם נטליה אוריירו וציצ'ולינה וחלי השמנה, בתכל'ס זה היה נמוך". דודו הסתכל עליו רגע במבט כועס ואמר באיטיות, "זה לא היה נמוך. אני אגיד לך מה זה נמוך. נמוך זה הבן שלי, בן 7. הוא נמוך. אבל הבדיחות שלו מתוחכמות. אני אספר לך משהו, פעם כתב עליי מאיר שניצר, שמשקפיו נשברו בנסיבות טרגיות, שהתכנית שלי היא פופוליסטית ונמוכה. ואני גזרתי את הביקורת הזאת, כי מאחוריה הייתה מודעה שהיה כתוב בה 'אני אמצוץ לך עד שתגמור'. " הוא התיישב בחזרה על המיטה והמשיך, "שום אייטם לא היה נמוך, אני פשוט הקדמתי את זמני, ונמאס לי להצדיק. עשיתי מה שעשיתי, הצופים יצאו מרוצים, קשת יצאו מרוצים מהרייטינג, אני יצאתי מרוצה מהעשייה הטובה והמשכורת הטובה, וזהו".

"טוב בסדר, לא אמרתי כלום, איך שית'רוצה" אמר עוז, אבל דודו המשיך, "אנשים שמזלזלים ואומרים שאני רידדתי את החברה הישראלית הם טיפשים. ומי שאומר את זה הוא חתיכת זבל. כולנו בני אדם, כולל הרבי מלובביץ, שלא יעשו לי ממנו אלוהים. וכולל הרב פינטו שאמר לי פנים אל פנים: אתה ואני שנינו יודעים שאנחנו אפסים. אפס, כלום, צינור. אני חלול, לא רדוד. חלול. אני מקבל כדי לתת. זה המטרה שלי בחיים. זה וסקס דרך אגב אם כבר מדברים".

למחרת ליוויתי אותו לפגישה הראשונה שלו עם אחיו ומצאתי את עצמי מקשיב

לכל מילה. אני מודה שגם אני הייתי מהופנט מהאיש הזה.

"יש לי פה עובדת סוציאלית שהצמידו לי. תהילה קוראים לה. היא אמרה לי לנסות

תרגיל ולכתוב על עצמי. כמו שעשיתי כשהכנתי את המופע האחרון שלי."

"נו וכתבת?" שאל מיקי. ודודו הוציא דף וקרא: "44 מידת נעליים. גם המכנסיים. אבל

הגיל זה 46. שנת הלידה. אני אף פעם לא עונה בן כמה אני. אני תמיד אומר את שנת הלידה כי זה נחמד - זה אף פעם לא משתנה. בניינים בגיל שלי משפצים, רהיטים בגיל שלי הם כבר ענתיקות

ומכוניות בגילי כבר הורידו מזמן מהכביש. מזל בתולה. מזל נאחס. פדנטים, ביקורתיים, בלתי נסבלים. שונא אוכל פלצני. כשאני נכנס למסעדה והמלצר אומר לי "על מצע". מה זה על מצע? עלי רוקט ברוטב בזיליקום על מצע של מחית אפונה ברוטב ניסואז. מה זה המצע הזה? באתי לאכול לא לישון. בשבילי אוכל זה ביצה עין. מת על ביצה עין על מצע של צלחת ריקה."

"אני חושב שזה יפה מאוד" אמר מיקי, "אולי נוכל לעשות מזה ממש אוטוביוגרפיה." דודו נדלק והמשיך: "אפשר לסכם את החיים המקצועיים שלי ככה: אני ארבעים שנה במקצוע. חמשת אלפים הופעות על הבמה, אלף תכניות בטלוויזיה, חמש מאות תכניות רדיו, חמישה ספרים, סרט אחד. גיליתי אמנים חדשים, חיברתי בין משפחות מסוכסכות, גרמתי למיליונים של אנשים לצחוק ואף ביקורת אחת טובה על משהו אחד שעשיתי. האמת אם זה תלוי במבקרים אני בעצם מיותר, יותר גרוע. אני נזק לעולם הבידור. זה לא קל. זה אפילו כואב. אבל אני כמו העם היהודי. כאשר יענו אותנו כן ירבה וכן יפרוץ. כמה שהעיתונאים יותר שונאים אותי ככה אני יותר מצליח. כל ביקורת גרועה עוד שני אחוז רייטינג."

מרגע שנכנס דודו טופז למתקן ראיתי איך הוא מנהל שיחות עם התקשורת

דרך אחיו, מסרב להאמין שהוא בכלא, מכחיש את החיים החדשים שלו. בהתחלה הוא חשב שכל הנושא הוא צחוק. בוקר אחד הוא ביקש להשתחרר כדי ללכת לעשות סידורים בבנק, אחר כך ביקש ללכת לבקר את הילדים. כמה שבועות אחרי זה הוא התראיין לתקשורת דרך אחיו ועיצבן את מנהל הכלא.

"תביא דף ועט ותכתוב מה שאני אומר לך."

"אל תיקחו מהשופטים את הזכות לשפוט בצדק. כמו שאמרה השופטת בייניש, הגיע הזמן שבית המשפט לא יושפע מהתקשורת. חכו למשפט ותראו שהתיק שלי קטן בהרבה ממה שמתואר. קין רצח את הבל וקיבל אות קין לחרטה, כדי שיוכל להסתובב בחוץ והאנשים יראו את האות. קין הסתובב בחוץ כאשר האות נשאר לו על המצח, אני את האות שלי כבר קיבלתי, אבל אני נשאר בפנים. החרטה ורגשי הבושה לפני הילדים שלי חזקים מכל עונש שאקבל. אל תשכחו לי, לעזאזל, את הדברים שעשיתי לפני כן."

"אתה כותב?"

"עכשיו אתה מתקשר למערכת של וואלה או Ynet ומעביר להם את זה ממני."

"אין לי ברירה אחרת, אני חייב את הטובה הזו ממך."

"ויעוד משהו. על הדרך, תשיג לי טלפון של עיתונאית שאני אוכל לדבר אתה בעצמי."

"הוא לא מצליח להתאקלם" אמר אבי מאוחר יותר. "זה בן אדם שהיה המלך של ישראל ופה הוא מתחיל להבין שכולם אותו דבר, פה כולם שווים. הוא חייב להוריד את עצמו למטה כי ככה הדברים עובדים כדי לשרוד כאן. וכדי שהוא יבין את זה אנחנו פה, זה חלק מהתפקיד שלנו."

"זה נכון, אבל אני חייב לספר לך משהו. כשעוד הייתה לו את התכנית בערוץ 2, אני ועליזה שלחנו לו מכתב שיעזור לאחותה כשהיא נכנסה לפשיטת רגל עם העסק שלה. הם לא הכניסו את זה לתכנית, אבל שלחו לנו צ'ק של 2000 שקל עם מכתב כזה שהוא היה חתום עליו שהוא תומך בנו ומקווה שנצליח להתגבר על המשבר. עליזה בכתה יומיים אחרי זה, היא ממש הרגישה שהיא קיבלה ברכה עם הכסף הזה. ואני בטוח שעוד מלא אנשים פה בכלא מכירים אנשים שהוא עזר להם. אני יודע שהוא באמת בן אדם טוב, ואני לא מצליח להתרגל למחשבה

שהוא הגיע כמעט לרצח. אני זוכר שהוא אמר פעם שהוא שמח שיש לנו טלוויזיה מסחרית בארץ, כי מהרווחים שלה יש כסף לעשות אתו דברים טובים. הוא הראה לי שלטלוויזיה יש כוח גם להשפיע, לא רק לבדר. ועכשיו הוא אסיר, פושע!" אבי שתק ואחרי כמה דקות אמר, "לך תדע, אולי בעצם יש בתוכו שני אנשים שונים".

ולמחרת שוב בשיחה חדשה. האסירים החדשים מצוטטים ואני מוצא את עצמי מקשיב גם כן, דואג ומסתקרן גם יחד.

"רוני שלי, כמה זה עושה לי טוב לשמוע את החיך שלך".

"כן אני עובר מסע פנימי עם עצמי. חושב על כל מה שהיה".

"התחלה חדשה בפוליטיקה... זה רחוק ממני עכשיו".

"אני מתגעגע אלייך".

"זוכרת את המשפט מהיהדות שתמיד הייתי אומר 'העבר- אין, ההווה - כהרף עין, העתיד

- עדיין, אם כן אדם דאגה מניין? אני מנסה להיות אופטימי אבל זה כבר לא ממש הולך".

"התחלה חדשה בפוליטיקה... זה רחוק ממני עכשיו".

"כן אני יודע אבל זה כבר לא עוזר לי להיות זה שאומר את כל האמת".

"טוב אני חייב לנתק. ביי".

ואחרי שכבר ניתק את השיחה וראה שהקשבתי לכל מילה, הסתכל אלי ואמר: "הבנתי משהו חדש על עצמי היום. אני כמו שאול המלך שכשהוא עצוב הוא מזמין את דוד שינגן לו בנבל, אבל מרוב אהבה הוא תופס חנית וזורק אותה עליו. ככה אני עם מיקי, ככה הייתי עם רוני, ככה אני".

"תגידי, איפה דודו טופו?" שאלתי את אבי כשחזרתי מהחופשה. "הוא נשפט

ונשלח ליומיים לצינוק". "על מה?", שאלתי. "הוא ניסה להוציא מתהילה ומאחד הסוהרים כמה הם מרוויחים כל חודש וזה התפתח לא טוב". אחר כך בהמשך המשמרת עברתי ליד החדר שדודו היה בו וראיתי את המחברת שלו מציצה מתחת לכרית על המיטה. לא היה אף אחד מסביב אז ניגשתי למיטה, פתחתי את המחברת וקראתי את העמוד האחרון: "הפסדתי את הכל, את החופש, את השם, את אפשרות הבילוי עם הילדים, את אפשרות הבילוי עם חברים, עם אשה. את הישגי העבר הם מנסים למחוק. כרגע לא נראה כל עתיד למקצועי. המופע האחרון שעשיתי נקרא 'טעם החיים'. כתבתי אותו על החיפוש הזה של משמעות החיים. אני בן שישים ושלוש ואני כבר יכול להגיד בביטחון שטעם החיים הוא העשייה. שורש המילה יצירה הוא י.צ.ר. קח את היצר מאדם יותר – והרגת אותו".

עצרתי רגע להציץ מסביבי וראיתי שאני לבד. פתאום נזכרתי במצלמות שהיו בחדר וחשבתי על מה שאני עושה. החלטתי שזה יותר חשוב לי לדעת עוד. המשכתי לקרוא. "המחשבות לא מפסיקות לרוץ.. איזה טמבל אני.. יש בתוכי גם אדם נוקם ונוטר שאני מנסה לדכא ואומר לו - לך לישון, טמבל. נתתי לעצמי את השם דודו טופו במקום דוד גולדנברג. עכשיו אני מבין שאני דו-דו, אני כפול, אני שני אנשים, יש בתוכי אדם טוב שרוצה לעשות טוב ונהנה לעשות טוב. ואם אני אחזור לטלוויזיה אני אשתדל לעשות טוב גם לצופים וגם לאדם אחד כל שבוע. ויש בתוכי גם אדם רע. אני עוצם את העיניים ומדמיין את הירח, את הריח של אוויר הלילה, את הרוח של הים

בלילה, ואני מבין שאני פשוט לא מסוגל להיות כאן. לא מסוגל לסבול את השגרה ההורגת הזו של המקום הזה. הכל פה קבוע מידי, מתוחם מידי, ברור מדי".

כשחזר מהצינוק הייתי במשמרת לילה. שמעתי אותו מתהפך במיטה ולא מצליח להירדם. כשהלך לשירותים ראיתי את המבט שלו ננעץ בי מתוך החושך. ברגע הזה, מתוך השקט של הלילה, הרגשתי קרוב אליו, רחוק מכל הבלאגן של בית הסוהר. רציתי לדבר אתו אבל ידעתי שכבר חציתי את הגבול מבחינת הנהלים. בסוף אמרתי לו, "דודו, אני חושב שאחרי הכל אתה אדם לא רגיל, אבל אתה חייב בכפרה על מה שעשית. בסוף זה יעשה לך טוב, ינקה לך את הנשמה". הוא לא ענה, ולמחרת שמעתי אותו מהצד בפגישה עם מיקי אחיו, קורא שוב, סיכום חדש לחייו: "ועכשיו אני פה, שגרה. שש בבוקר השכמה, שש ורבע ספירת בוקר, מקלחת, שבע ארוחת בוקר. אחר כך בא סוהר ללוות אותי למרפאה לקבל זריקת אינסולין. רוב היום אני בתא, קורא עיתונים, כותב לעצמי ומדבר עם השכנים החדשים שלי. סגרו עליי כתב אישום. הסתיימו הנסיעות לחדרי החקירות של מרחב ירקון. אני מנותק לגמרי מהתקשורת. זה סופי אני פושע. נידונתי לשגרה הנוראית שנקראת כלא. שבוע שעבר ביקשתי ללכת לבקר את הבנים שלי והקציין פה התעצבן עליי. ראיתי כשהבאת את דניאל, שכואב לו, התביישתי ממנו. איך יכולתי להסביר לו את עצמי אחרי שבכל העיתונים כבר כתבו עליי זוועות? הרגשתי חסר אונים ורק רציתי שיידע כמה שאני אוהב אותו. אני מקווה שאתה מצליח להסביר להם שאני לא מפלצת. אני מודה לאלוהים שיש לי אח כמוך בימים האלה".

כשסגרתי את המשמרת נכנסתי לאוטו ומהרדיו שמעתי: "שבועיים לאחר שנעצר יוגש היום כתב אישום חמור נגד הראשון בבידור, דודו טופו. טופו מואשם בקשירת קשר לביצוע פשע, גרימת חבלה חמורה בנסיבות מחמירות, שיבוש תהליכי משפט, וסחיטה באיומים. בכתב האישום נטען כי טופו הוכיח כי הוא רב עבריינים, מסוכן וחסר גבולות, אשר במשך חודשים ארוכים תכנן בקפידה את נקמתו בעולם התקשורת רק משום שחש כי כוכבו דעך".

את תהילה הוא פגש שוב כעבור כמה ימים. ליוויתי אותו לחדר והיא

נכנסה והתיישבה מולו. הוא סיפר לה שהוא לא נרדם בלילות. היא ניסתה להבין, והוא כרגיל התחיל לספר לה את מחשבותיו האחרונות בשצף: "אם יש משהו שאני בטוח בעצמי זה שאני כותב. אני כותב יפה. שירים. פעם רציתי להוציא ספר שירים. רוצה לשמוע שיר?" פגישתם התארכה יותר מהרגיל וכשהיא נגמרה, ראיתי עליה שמהו לא בסדר.

אחר כך אמרה לי תהילה שכבר בשיחת הקליטה הבינה שמדובר באדם עם נטיות אובדניות. "כבר חודשיים שביקרתי אותו פעמיים ביום והיה נראה לי שהגיע הזמן לשנות משהו בטיפול שלו. הוא טרוד מאוד מאיך שהוא נתפס בעיני החברה. הבושה וחוסר האונים אכלו אותו לגמרי". היא פתחה את התיקיה שיצרה לכבודו במחשב והתחילה לקרוא שוב ושוב קטעים משיחות שהיו להם שהאירו לה נורה אדומה. "כתבתי ריאליטי יותר טוב מהאח הגדול. אבל אני לא יכול לגלות אותו, אם אני אגלה יהיה רע". "יש לנו בארץ יותר מידי אנשים מוכשרים ופחות מידי אנשים להעריך את זה. אבל אצלנו אף אחד לא היה קונה את האח הגדול אם ישראלי היה כותב את זה. אין נביא בעירו. כאן אין דרך להצליח. פה אצלנו חוסר פרגון יכול לקבור אמן. יהודים לא יודעים לפרגן", "האהבה של הקהל יכולה במילה אחת להפוך לשנאה. זה אהבה

חונקת. את יודעת מה זה לנסוע באוטו ולעצור ברמזור? כולם עוצרים את המכוניות, יוצאים אליי. ואז שוב ברמזור הבא. זה אהבה חונקת. זה כבר לא מצחיק, פתאום אני שונא את העם הזה, את האנשים האלו", "המחויבות המקצועית שלי הורסת לי את החיים. וזה לא רק קשור לטלוויזיה, זה כבר קשור להכל".

היא נזכרה בשיחה שיזמה עם אחיו מיקי אחרי שדודו נכנס לדיכאון. היא הוציאה את הדוח מאותו יום וקראה: "אמרתי לו אתה יודע, דודינקה, למה הבקשות שלי מתקבלות? כי הן באות מאהבה. ואתה, גם הבקשה הכי קטנה שלך באה מכעס. אתה לא באמת רוצה שהשעשועון שלך יתקבל באיטליה. אתה רוצה שפה יהיה מישהו שתוכל לעשות לו אצבע משולשת. אם תתחיל לחשוב חיובי על העולם תראה שרק דברים טובים יקרו לך בחיים". היא נזכרה איך מיקי גיחך כששאלה אם הם ניסו לאשפז את דודו, "הוא היה בא לבית החולים ואומר, מיקי מזיין את המוח, והיו מאמינים לו ולא לי". היא תהתה לגבי הצעד הבא וחשבה שאולי כדאי ליצור שוב קשר עם הפסיכיאטר שטיפל בדודו לפני כליאתו.

"שהקב"ה יעזור לי והכל ייגמר קל.

מהר.

תוך 4 ימים שלוש שניות לטובת הילדים מוטב ככה.

לא בגלל העבר בגלל העתיד.

תאמינו לי.

סליחה... אהבה זה לתת הכל.

מתתי.

בין כה וכה לא נשאר הרבה"

ערב ההתאבדות הוא ביקש טיפול חזק יותר בכדורי שינה, ותהילה נשלחת שוב לדבר אתו. "הכל בסדר, חוץ מהמחשבות", הוא אמר לה, "לא בקטע אובדני, אין לי כוונות, אני חושב על הילדים שלי והאמת היא שאני מתבייש ורוצה לישון יותר".

"היום, ה-20.8.2009 הברדן שהואשם בתקיפת בכירי התקשורת שוב ניסה לשים קץ לחייו - והפעם הצליח. ב-7:00 בבוקר הסוהרים עוד דיברו אתו, כמה דקות אחר-כך הוא נמצא תלוי על הברז, במקלחת של תאו בבית המעצר ניצן. ניסיונות ההחייאה לא הועילו, ומותו נקבע. מעט לאחר שנעצר בפרשת תקיפת אנשי התקשורת, בה הוגש נגדו מאוחר יותר כתב אישום חמור, כבר ניסה טופז להתאבד. בשל כך, הוא שובץ בתא מיוחד, יחד עם עוד חמישה עצירים - בתקווה שגם יפקחו זה על זה - עם מעקב רציף של שתי מצלמות במשך 24 שעות ביממה, וביקורי סוהרים תכופים יותר. בתא השירותים והמקלחת שבתוך החדר לא היו מצלמות, מטעמי צנעת הפרט - ושם טופז הצליח לתלות את עצמו. הוא עשה זאת בשיבה, על הברז שגובהו כמטר אחד, ונעזר בחוט החשמל של הקומקום שבתא".

כל כך הרבה דברים הזכירו לו את הסיפור של דודו טופז. חיים כבר בנה לעצמו

תיאוריה שלמה איך טופז יכול היה להיות יאיר לפיד של היום. אחר כך גם הגיעה פרשיית אייל גולן והוא בכלל השתגע מזה. וכל יום הוא היה קורא בעיתון, מראה לעליזה שאין חדש תחת השמש. ידוע שכל אחד בעולם היה ראוי לשבת בבית הסוהר על מחשבותיו, או לפחות על חלק מהן. כל אדם יכול להזכיר לעצמו נקודות בחיים שבהן הייתה לו מחשבה אלימה כלפי מישהו אחר. כשזוג מתגרש למשל, לפעמים הם היו שמחים להעלים מישהו. אנשים היו שמחים שיהיה לידם כפתור, רק שלא יראו שהם לחצו, אבל שהגורם הספציפי ייעלם להם מהחיים. זאת בעצם אלימות מחשבתית, אחותה הקטנה של האלימות המילולית ואחותה הקטנה עוד יותר של האלימות הפיזית. מי יודע מי הבא בתור בסדר שכזה.

השורשים הגדולים מתפרצים מתוך הקרקע, מתחברים לגזע העבה והקלוף, זכר לאהבות נעורים חרוטות עליו מכל עבר, חבויות מעט מאחורי האותיות הגדולות הזועקות "ה'-ה-ו-א-ה-מ-ל-ח" ותמיד גורמות לו לתהות אם מדובר במחאה או באחד הילדים שטעה באיות, בכל מקרה דחה את ההצעות החוזרות למחוק את הכתובת, הגזע סופג הכול. הענף הגדול מתפצל שוב ושוב, מזכיר לו את הרוגטקות מילדותו, מבטו מלווה את הענפים הקטנים עד לניצנים ושוב הציפור הזאת, הוא לא רוצה לקלל, שנוחתת על הענף וקוטעת לחלוטין את המחשבה. הוא נזכר שהוא בכלל לא הגיע בשביל הענפים, אלא בשביל החוטרים. "לחתוך את החזירים" היה זועק המנהל שלו בזמן שעבד במטע, הוא אף פעם לא הבין למה לכנות אותם ככה ומה זו השנאה הזו להתחדשות החיים של העץ. החזירים השנואים האלה הם הנושא לדרשה השבועית שלו, "ויצא חוטר מגזע ישי". הוא חושב שעלה על רעיון גאוני המשווה בין גודל החוטר לגודל השורשים על פי מאמרו של אגרונום נודע שקרא לא מזמן, אפשר אולי לחבר אותו לנבואה בישעיהו פרק י"א. לעזאזל, לא ברור לו בכלל אם זה רעיון יצירתי ומהפכני או סתם איזה גימיק לדרשה, הוא כבר לא מבדיל ביניהם. כנראה שבין הגאונות הצרופה לשטחיות הרדודה אין הרבה הבדל, ואולי בכלל המתנגדים צודקים וכל הקהל הקדוש הזה לא קולט את הקריצה בעין, שהוא בסך הכול רצה להגיע הביתה בשלום, וללמוד איזה דבר על כוס קפה בדרך.

לא תמיד הוא היה כאן. שנים הסתובב בין מוסדות חינוך בשלל הגילאים, ישיבות גבוהות ובתי ספר למיניהם, מנסה למצוא לו מקום. לשיעורים ולקורסים שלו היו שלל שמות, אבל בכל מקום שבו הצליח להישאר יותר משנה אמרו לו "לא ברור לנו מה תפקידך כאן, אבל ברור לנו שהוא חשוב". התלמידים אהבו אותו והקיפו אותו, מרגע הגעתו עד רגע יציאתו לא ידע דקה של שקט ולא הצליח לדחות בקשה לשיחה אישית כזאת או אחרת. שאר הצוות קינא בו, השיעורים שלו היו מלאים עד אפס מקום ללא היעדרויות, ובהפסקות היה יושב על הדשא ומנהל שיחות נפש אישיות או קבוצתיות עם המדוכאים התורנים. אבל תמיד הגיע גם הרגע הבא, נאמר לו שאי אפשר לממן משכורת לאדם ללא תפקיד ברור, שהוא צריך למצוא נישה שיהיה אפשר להסביר למה משלמים לו כדי להסתובב מתלמיד לתלמיד. הם רוצים שהוא יישאר, אבל אם אפשר בבקשה רק שימציא לעצמו תפקיד שאפשר להסביר לגזבר. מנהל פדגוגי? יועץ חינוכי? מומחה לענייני דיכאון תלמידים? וכזה לא הלך, וזה תמיד לא הלך, נפרדו הדרכים והוא המשיך למוסד הבא, לסיפור החוזר על עצמו. מבולבל, מחפש את עצמו ממקום למקום, מרגיש בבית בכל מקום ובאף מקום. כמה שנים עברו מאז, והנה הוא היום במקום שהוא כולו שלו, מקום הבנוי על אישיותו, שיעוריו והנישה שלו.

ברגעים שהיה מובטל שוב, בלי כסף למשפחה, מדוכא מהפיטורים החוזרים על עצמם שוב ושוב ועייף מהריטואל הקבוע תמיד קיבל את תלמידיו האחרונים שבאו למחות על היחס אליו. תמיד הציעו עצומות, מרד תלמידים, החרמת מרצים, הפגנות שקטות או רועשות והוא תמיד סירב, לא יורקים לבאר ממנה שתית, אולי תשתה ממנה בעתיד, לא לעשות רעש, לא להפריע

ליקום להסתובב. הוא לא סיפר להם שיותר מכל הוא פחד מהיחס אליו כנערץ, כאדם שאנשים אחרים מתקבצים סביבו ומחכים למוצא פיו. כל כך אהב לחבק את הסובבים אותו אבל הגביל עצמו בשמירת נגיעה, לכולם אמר שזה מבחינה דתית. הוא לא העז להודות בפחד שלו להיות נערץ, כל כך נערץ עד שיעז לעשות דברים שרק מי שתופס עצמו כגדול מאחרים מעז. פחד להיות נערץ כפי שהעריך את הרב הזה שהפך אותו מילד תמים בישיבה מוכרת לילד פחות תמים בישיבה מנוכרת, אותו הרב ששנים אחר כך יקבל בטלוויזיה פנים מכוסות פיקסלים והוא מצדו יקבל את האות הראשונה של השם, את חוק ההתיישנות העבש והיבש ואת הלילות הארוכים בלי שינה, על הספה בסלון, כדי לא להעיר את האישה שיודעת ולא יודעת.

והיא תמיד שם בשבילו, תומכת בו ובשיגעונו של מרגע שנפגשו ועד לא מזמן. כמה חיזר אחריה וכמה עבד קשה בשבילה, כמעט כמו יעקב לרחל. והנה זה שוב, הדרשות שלו השתלטו גם על המחשבה, הוא לא מסוגל לחשוב על שום דבר אישי, אפילו לא על אשתו, ילדיו או על סקס בלי שתגיע איזה אנלוגיה תנכ"ית או איזו הברקה לדרשה ותפריע. לא, לא כמו יעקב לרחל, כמו אדם מאוהב שרואה את מטרת חייו ועובד בשבילה, אם התנהג כך יעקב אשריו, ואם לא, מי הוא שישווה עצמו ליעקב אבינו, מה זו כל הגאווה הזו שעלתה לו לראש. לכאן לא הסכימה להגיע, דווקא הרעיון המקורי הלהיב אותה, אבל לעזוב את הבית, זה מוגזם. דווקא אז בשיחה, כשעלה הרעיון, אחרי עוד פיטורים מבזים מחצי משרה באיזה פרויקט יהדות לחיילים משוחררים, דווקא היא זו שדחפה אותו להסכים. לבנות קהל מסביבך זה מצוין, זה מה שאתה יודע לעשות, וזה בכלל לא קהילה כמו שאתה חושב עליה, זה לא להיות רב, זה רק להיות דרשן. בחלומה כנראה ראתה את גינת הבית מתמלאת אנשים צעירים המשתוקקים למוצא פיו ולאיזה אוכל רוחני. וגם כמובן, לבית מלא אורחים שניתן לפטם עוגות מעשי ידה להתפאר.

50

היא לא שיערה שהגינה תקטן מלהכיל את הקהל כבר בפעם השנייה, שהתכנית תצליח מעל למשוער. שכבוד העסקן אמר שזהו, צריך למצוא מקום חדש, הוא לא גילה להם שהוא כבר מצא והוא רק מכוון אותם לשם. השאיר אותם להתחבט בסוגיה הלוך וחזור, חורשים את כל האזור בחיפוש אחר מקום מתאים רק כדי להתאהב ברגע אחד בגבעה הזאת, שאף שביל לא מוביל אליה וכל השבילים מובילים אליה. שהיא קרובה אל הכביש הראשי באותה המידה שהיא בלתי נראית ונשמעת ממנו. בין שני בתי האבן הנטושים לבית השייח' עמדו כבשים ולעסו את הירוק האביבי הזה, בוהות בחבורה המוזרה ומנסות להבין האם מאוהבינו או מצרינו הם. הם ראו קבוצת אנשים עם עיניים בורקות יושבים על מחצלות בין העצים ומקשיבים לצלילי הדיבור והזמרה במקום שהוא זמני לחלוטין באופן קבוע. העסקן לעומתם ראה במקום קבוצת אנשים עם עיניים בורקות עובדים את האדמה, את הבתים ובעיקר את האדמו"ר בראש הגבעה במקום שהוא קבוע לחלוטין באופן זמני. מפה לשם, כספים הועברו, כבשים הועברו, השייח' נשאר, הדרשות החלו להישמע ברוח הקלה ובתי האבן החלו מתחדשים.

איזו השוואה מטומטמת, להשוות בין גדלים בימינו ישר זורק לקונטקסט אחר לגמרי, בטח אם מסבירים מה זה חוטר ומה זה שורש ועוד מוסיפים לזה את זרע ישי, זה לא נשמע טוב. כל פעם זה קורה לו, הוא חושב שיש לו רעיון גדול, לא נאמן למחשבותיו על אנשים גדולים. יום אחד, ברוח הגמרא כמובן שלא סתם יום, בדרך להלוויה של איש גדול אחד אמר לו איש גדול אחר כי הבר מינן היה ראוי לחסידיו רק כי לא לקח עצמו ברצינות, למי שלוקח עצמו ברצינות אסור להקיף עצמו בעושי דברו. זה נחקק בראשו, לפחות באידיאולוגיה או משפט לחיות לאורו, חלק מתפיסת חיים אוטופית. זה הזכיר לו תמיד את ההפתעה ברשימותיו של הרבי מלובביץ'

והסיפורים עליו, על האדם שדאג לכל יהודי בעולם אבל את סדרי הפסח האחרונים שלו חגג לבד בחדרו. האיש שסרב במשך שנים להיות אדמו"ר וניסה להתחמק בכך בביישנות והפך לחוטר מגזע ישי בלא רצונו. פותח עיניים והוא שוב מול העץ, משווה עצמו לגדולים בהרבה ממנו, אולי בעצם מנסה למצוא מהם תשובה או נחמה, או לפחות צרת רבים.

צריך להמשיך מכאן, הוא לא יכול כל יום, כל היום, לעמוד ולהסתכל על העץ הזה, המרשים. העץ הנדיב נותן לו כל פעם איזה ענף או שורש, קן של ציפור או אפילו פעם אחת את הלשלת שלה לטובת הדרשה, איזו דוגמא עילאית לסוגיה פילוסופית. הרבה עצים יש כאן על הגבעה, יפים ממנו ואפילו כמה גדולים ממנו. אבל אין אחד שנראה זקן, מקומט ומכובד כמוהו, והמיקום – כמעט בראש הגבעה, צמרתו נראית לכל עבר אך מקום אידאלי להתבודדות לאדם העומד תחתיה ומוסתר בצמחיה מסביב. די, צריך להמשיך, אבל לאן? הוא חושב על האמפיתיאטרון או על בית השייח', אולי בכלל יקפוץ למעיין הסמוך לטבילת בוקר. ולאן ממשיכים בכלל, כמה זמן הוא יוכל לתת לדרשות הללו להימשך, צריך להתפתח, ולא לקהילה כמו שמנסים לשכנע אותו.

בפעמים הראשונות על הגבעה הקהל עלה מבלבל, מהגינה המסודרת עם העוגות ופינות הקפה עברו לאיזה מדרון מעושב ומעקצץ עם קפה שחור על האש וחוסר הגדרה מובנית. הוא עמד שם חסר אונים, לא יודע מה להגיד, המילים כמו נשכחו ומההתרגשות הוא הרגיש כמו במופע אלתורים, מחבר אסוציאציה לאסוציאציה ויוצר דרכם איזה מוסר השכל או שאלה ברומו של זה היה גרוע, ממש גרוע, עד כדי כך שהמספר קטן בהדרגה מכמה עשרות בגינה לכמה מאות בפעמים הראשונות בגבעה ועד לרבעה ויותר, פשוט גרוע. הגבעה החלה להסתדר בכוחה שלה, הוכשרה חניה עם שלטי סובלנות מכל עבר, השביל נכבש ברגלי הקהל והפך ברור, ובית אבן קטן שופץ עבורו כדי שיוכל לשהות בו ככל שירצה. במרוצת הזמן גם הגבעה עצמה הוכשרה לדרשה, למעיין אמפיתיאטרון שקיים ולא קיים.

החודש הוא בירוק כהה ולח עם נגיעות חרדל, כל פעם מדהים מחדש, כל פעם נצבע ברוח אחרת. האמפי הזה הוא אולי הדבר המושלם ביותר במקום, האישיות שלו במלוא מובנה, במלוא החוזק. זה קרה לאחר שהחלו להגיע רחשים מהקהל שלא ממש שומעים אותו ואת הבידורית הקטנה שהוא מתעקש להפעיל לבד בכל דרשה. הוא סרב להביא הגברה אמיתית, לתחושתו זה היה קיר זכוכית בינו לבין הקהל, בפעם היחידה שניסו זאת הוא איבד קשר עם השורה הראשונה, עם שאר השורות הוא בכלל לא הצליח ליצור אחד. באחד הטיולים הגיעו לתיאטרון הרומי בבית-שאן והעסקן הציע בצחוק שאולי יבנו אחד אצלם כדי לפתור את הבעיה, גם הוא צחק. למחרת הגיע צוות מהנדסים ומודדים כדי למצוא את המיקום הטוב ביותר אצלם לבנייה שכזה, לאחר שבועיים הגיע מאיטליה מומחה לאקוסטיקה במבנים רומים עתיקים עם העוזרים שלו. תוך חודשים הגיעו התוכניות, הוא פסל את כולן על הסף. הוא לא בטוח אם העסקן והאיטלקי הבינו אותו או לא, אבל התוכנית שהוצגה לו לאחר מכן, של מבנה ללא בנייה וללא שורות, הקסימה אותו והוא אישר אותה מיד. במקום דחפורים הגיעו מתנדבים עם מעדרים ויצרו את הפלא הזה, הטבע לא נפגע, הוא רק זז קצת. אונסק"ו היו בטוחים שצוחקים עליהם, הם ראו רק גבעה צהובה ביום שהגיעו, רק בדרשה הבינו את גודל הפלא, בקרוב תגיע גם ההכרה שלהם.

אבל בדיוק כמו האמפי, ושוב באלגוריה טיפשית, הוא היה ריק כל השבוע, בין דרשה לדרשה היה בעיקר לבד. בניגוד אליו, האמפי שבכלל לא היה אמפי אלא תיאטרון רומי שהכינוי דבק בו, היה מתאושש מהר, הוא היה טבעי והקהל נהג לשמור על ניקיונו. גם הצמחים הרמוסים

הרימו קצת ראש עד הסיבוב הבא. אבל כאן, בשיא הצלחתו ופרסומו הוא היה הכי בודד שיש, לא כמו אנשים שהגיעו לניהול הבכיר של קבלת אחריות והחלטות, אלא הבדידות של המגע הבלתי-אמצעי, זה שהביא אותו לכאן מההתחלה. הוא כבר לא יושב במקרה עם אנשים על הדשא בין בנייני החינוך הישנים, לא מוזמן לבית קפה כדי לשמוע על צרות המזמין ולבד, הרבה לבד. לפעמים חשב ללוש כובע ושפם כמו בסרטים האמריקאים וללכת לעיר כדי לדבר עם אנשים בלי שמו ותוארו, אבל הפחד ששיתק אותו כל החיים שיתק אותו גם בכך. וכמובן, המשפחה לא רצתה לעבור לגבעה, הילדים היו מגיעים הרבה אבל האהובה לא התלהבה, זה לא מקום לגדל ילדים וזה לבד תמיד אמרה, לא לבד לך אלא לבד לילדים שצריכים חברים, צריכים סביבה וגם חינוך, המחנך הכי גדול במדינה לא מספיק לבדו. הוא היה משותק, כל השנים המגע הזה עם אנשים, עם המשפחה, הוא שהחזיק אותו במעבר בין מוסד למוסד, בין פיטורין למקום חדש, אולי הוא אפילו אהב את ההתרעננות הזו, את גילוי החיבה.

הם דווקא ניסו להביא קבוצות, גם כאלו שלימד בעבר או סתם לפתוח את המקום, זה היה רווי אנשים מדי. ניסיון ההסדרה לא הלך, הוא הפך את המפגשים הללו למקובעים מדי למקום ולשעה, מוגבלים במסגרת הזמן של נהגי האוטובוסים או הקבוצות עצמן. הפתיחה לאנשים בודדים ולמתנדבים הצליחה במידת מה, המקום עצמו תוחזק כולו על ידי מתנדבים והיה צורך באדם שיהיה אחראי עליהם, מדי פעם היה מלמד את קבוצת המתנדבים ומנסה ליצור איזה דו-שיח, אבל העיניים שלהם הסתכלו עליו נוצצות מדי ומעריצות מדי, שמו הלך לפניו והשיחות לא התנהלו בגובה דומה. אם היה תופס מדי פעם מתנדב בשעת עבודה או מנוחה ומתרועע אתו, היו המתנדבים לאחר מכן מבקשים כולם שיחה ונרשמים בתור, הוא קיבל אותם ואת רשימותיהם אבל היה הלוי"ז מעושה מדי. גם אלו שהגיע להתנדב היו מראש מעריצים גדולים מדי, שאינם מסוגלים להתווכח אתו או לחלוק עליו אלא רק לקבל את השטויות שפלט. והיו גם עיתונאים שניסו להסתנן ולראות מה זה הדבר הזה, כתבו כתבות, חילקו שבחים וקללות ורק הגדילו את הביקוש לדרשות ולהתנדבות, את ההתנדבות הגבילו בכמות, את הדרשות הכיל האמפי בטובו.

העץ מרחוק, בולט ולא בולט סביב חבריו העבותים, מרחוק תמיד נדמה כאילו ענפיו הגדולים נמתחים למעין חיוך גדול ואירוני על הנעשה בגבעה, שלא מייחס חשיבות רבה מדי לשום דבר. הוא נכנס לבית האבן הקריר, ניגש אל שידת העץ המיובאת מארצות הקור ומלאה באבק מקומי. ביד בטוחה הוא פותח את המגירה התחתונה ומוציא ממנה שקית עם ניירות, תעודות וצרוור מפתחות, הוא מהסס לרגע ואוסף מהשולחן את קופסת התמרים הירדנית, שיהיה אנרגיה. הוא מתהלך לאיטו אל מתחת לבית השיחי, שם עומד הפרגוסון האדום והזקן תחת הסככה, לצדו טנדר פיגיו שראה ימים חלודים פחות, מכוונת חקלאיות שלא זזו ממקומן שנים וגם הרנו 14 החבוטה שקנה כסטודנט והעביר לכאן בעוד הרכב החדש נשאר במשפחה. הוא מסתכל על האדום הזקן, מזכיר לו את ימיו בחקלאות ואת מלחמתו בחוטרים, עץ שגדל אל תוך שלדת העגלה שמאחוריו מגלה כי החוטרים ניצחו, ההתמדה מנצחת בסוף. רק רגע, מניח את השקית על המדף ולוקח במקום סמרטוט, השמן על כנף האדום משגע אותו, כל עוד הוא עובד צריך לתחזק אותו וגם לשמור עליו, הוא צריך להעיר להם אבל אף פעם לא מעז להיות סמכותי מדי. הטרקטור קורץ לו באמצעות הפנס הימני השמוט כבר אי אלו עשרות שנים, מסמן תודה ולהתראות.

הוא מחזיר את הסמרטוט ומשתעשע במחזיק המפתחות שהוא מוציא מהשקית, תמיד מדמיין כאילו היו מסבחה, אולי ישאל פעם את השיחי אם זה מסבחה כמו החומס או בכלל

מילה אחרת. התעודות שבשקית מפתיעות אותו בנראותם, כאילו לא עבר עליהם אלא מסע קל, בדרך כלל הוא לא שומר טוב על דברים שכאלו, הפתעה. הרנו הזאת, כמה זמן עבר בה חורש את מוסדות הלימוד, מנסה למצוא את מקומו ונשרף מהאספלט המקומי. החריקה המוכרת של מכסה המנוע מגלה לו עד מהרה כי מילאו את בקשתו. נוזלי הרכב תקינים ומלאים, המצבר מצוי בטעינה, כמה דקות עבודה והוא במרחק עשרות דקות מאנשים, ממשפחה, מהחיים, מהעבר. הוא מכין את הרכב לאיטו, מרכיב גלגל אחר גלגל, מנקה את החלונות מאבק הדרכים שלא עברו בהם וכל הזמן נזכר. ולאן עכשיו? דבר לא מונע ממנו לנסוע למשפחתו, אולי לברוח לאיזו מדינה כאנונימי או רק לקפוץ לרגע לטבילה קלה מים אל ים ולחזור לגבעה. הוא נחוש מתמיד, הפעם זה יעבוד, הפעם הוא הולך לעשות את זה עד הסוף, החיים יגיעו לאן שהם היו צריכים להגיע, בלי הפתעות ובלי קסמים, בלי קהל מעריצים ובגדים לבנים. רק רכב חבוט, אומללות יומיומית ויותר קשיים פיזיים עם הרבה פחות זמן לחשוב ולהתייאש שוב ושוב.

הוא מתיישב במושב המוכוון בדיוק למידותיו, קצת השמין אבל לא נורא, נוח כמו שרק בעל הרכב יכול להרגיש בו נוח. הוא זורק את השקית אל מושב הנוסע, הרכב מניע בנגיעה, יש דלק, יש אורות, המגבים עובדים, אפשר לצאת לדרך, רק להכניס להילוך. הוא מזיז את ידית ההילוכים ומרגיש חספוס מוכר ולא מוכר, המדבקה, איך שכחתי את המדבקה. אדום על גבי צהוב, עוטפת את ראש ידית ההילוכים ומוכיחה לו שכמה שלא ניסה להיזכר, יש דברים שנעלמו ממחשבותיו. הוא מדומם את הרכב ואחרי דקות של בהייה במדבקה יוצא החוצה באיטיות, לא טורח להוציא את המפתחות או את השקית. זה לא קורה לו, לא שוב, לא עכשיו, זה לא התקף, הוא לא בפאניקה, לא צריך לנסוע, זה לא נורא. בעוד הגשם מתחיל לטפטף הוא מגביר את מהירותו מהליכה איטית לריצת אמוק אל ראש הגבעה, אל השורשים. עובר אורח בגבעה לא היה רואה אותו יושב בגשם השוטף מתחת לעץ, דמעות בעיניו וחיוך בפיו, אבל היה שומע היטב את צחוקו הבוכה מתגלגל במדרון.

לקרוא את פסואה בבאר-שבע

יעל חמו-רגב

"את כבר בת עשרים ושש ואת מתנהגת כאילו את בת עשרים. הגיע הזמן לחשוב קדימה, לא תמיד נהיה כאן כדי לתת לך תמיכה כלכלית." אבא שלי אמר בקול החלטי, שנשמע לא ברור מעבר לחדר השני. בדרך כלל כשיש שיחות מביכות או שיחות נזיפה, כאלו שדורשות החלפת מבטים, אבא שלי נוהג לדבר בטלפון, ואם אני מולו, סביר להניח שהוא יעבור לחדר השני. כמו באותו היום שספרתי להוריי שאני יוצאת עם בחורה. למרות שלא הייתי בטוחה, לא יכולתי להסתיר. אימא שלי ישבה ודיברה איתי, ואילו אבא שלי העדיף להשמיע אמרות שאיבדו משמעות עד שהגיעו אליי במעלה המדרגות לחדרי. ובכל פעם שהנושא עלה, לפתע הוא היה צריך ללכת לשירותים, או להוציא את הדואר, כל תירוץ אפשרי ורק שמבטינו לא יפגשו.

באותו יום הגעתי לבית הורי כדי לבקש תמיכה, ידעתי שזה לא ילך חלק, אבל כיוון שלא היה לי מה להפסיד, החלטתי לנסות בכל זאת. שלפתי מיד לאחר המתקפה של אבא שלי, את המשפט המתגונן ומעורר הרחמים שלי. "אני מנסה, אני באמת מנסה אבא, אבל זה לא פשוט! אתה חושב שנעים לי להיות במצב הזה? אני לא מסוגלת להירדם מרוב ייאוש" אמרתי בקול רועד, כאילו עוד שנייה אתפרץ בבכי. "אז מה יש לי להגיד לך? את כנראה לא מנסה מספיק! אני הצלחתי להשיג יותר, בתקופות שהיה לי הרבה פחות ממה שיש לך." הוא הצהיר. "כל מה שאני מבקשת זה עוד חודש-חודשיים של עזרה לכל היותר! עד שאסיים את הלימודים ואוכל למצוא עבודה נורמאלית, שלא דורשת ממני להזניח את הלימודים." ידעתי שההשכלה שלי חשובה יותר מהכל להורים שלי, אז ניסתי בצורה מניפולטיבית להעמיד אותו בליט ברירה. "אימא שלך ואני הצלחנו לעשות שניים ושלושה תארים עם ילדים קטנים ועוד בחו"ל, אז כנראה שאת לא מנסה מספיק!" הוא אמר וראשו הציץ מחדר העבודה. ברגע שהוא התקדם מעבר לדלת, הבנתי שהעניין אבוד. אם הוא פוגש אותי פנים מול פנים זה חסר סיכוי, הוא החליט. אין תמיכה כלכלית.

למען האמת, התמיכה הכלכלית נועדה לתמוך בארון הבגדים שלי יותר מאשר בי. הנחתי שאם יהיו לי בגדים יפים יותר ללבוש, בוודאי ארגיש טוב יותר. באותם ימים, כל הצרות הגיעו יחד. קיבלתי מכתב תביעה מבעל הדירה הקודם שלי, איבדתי את העבודה שלי, נשלל לי הרישיון, וכאילו שלא די בכך, גם העליתי חמישה קילוגרמים לקראת הקיץ שבפתח. כל מה שרציתי זה לגייס כוחות לקראת השינוי שקיוותי שיגיע בקרוב. ורגע לפני שנשברתי לרסיסים, חבר טוב שלי הגיע עם הצעה מפתה.

"תשמעי, יש איזה כנס שאני צריך להיות בו באיסטנבול. לא יודע כמה זה אקזוטי, אבל תוכלי להצטרף אליי לארבעה ימים, כמובן שאת לא צריכה לשלם כלום." הוא אמר בחיוך שלרגע השכיח ממני את כל הצרות. "באמת?" עניתי, "בטח שאני מצטרפת! אבל מה כבר יש לי לעשות ארבעה ימים באיסטנבול אם אתה תהיה בכנס?" שאלתי בזמן שבראש כבר עלו לי ריחות של ספא וחנויות בגדים יוקרתיות. "אני סומך עלייך, לא זייק לך קצת חופש." הוא השיב ואני מיד נעניתי להצעה. ארזתי כל מה שצריך: בגד ים, נעליים נוחות למסעות השופינג, ספר טוב להעביר את הזמן, ואת מעט הכסף שנותר במסגרת האשראי שלי. כבר יכולתי להרגיש את החופש. מה עוד

אפשר לבקש? מלון הכל כלול, שממקום מטרים ספורים מהחוף, חמאם טורקי ושפע טיפולי ספא, חנויות מעצבים, וכל זה מבלי שהחבר שלי יקטר על כמה שאני שטחית.

אלא שבפועל הכל קרה אחרת. ביום הראשון הגענו למלון, מלווים במזוודה מצומצמת שתכננתי למלא בקניות במהלך החופשה. הריח של הסדינים הלבנים שממכובסים בעמילן, הגיע עד ללובי וקיבל את פניי בברכה. שלוש דיילות נחמדות המתינו בכניסה בחיך, תוך שהן מחלקות רחת לוקום מתקתק לכלל אורחי המלון. ורגע לפני שהתמסרתי לאווירת החופש הבחנתי בקבוצת ישראלים שנראו מודאגים בזמן ששוחחו בפלאפון. הצלחתי לשמוע משפטים מדאגים כמו "אז מה נעשה? שנדבר עם המשטרה?" או, "עדיף שנחזיר את כולם לארץ וזהו!". מול דלפק הקבלה היו שני בחורים רציניים שחילקו תגי שם לכל המשתתפים בכנס. חבר שלי ניגש אליהם בחיך שירד במהרה, תודות לבחור הרציני שהרס את המסיבה. "המצב לא טוב, אני לא בטוח בכלל שיהיה כנס" הוא אמר. "מה זאת אומרת, מה קרה?" התפרצתי בסקרנות. "מסתבר שהרחובות לא רגועים, היה עכשיו ניסיון התנקשות באוטובוס של מטיילים ישראלים, משרד החוץ הוציא הודעה שלא להגיע לטורקיה". ידעתי שיש מתיחות מסוימת, אבל לא עלה בדעתי שהמצב כזה חמור. "אז מה עכשיו? מחזירים אותנו?" חבר שלי שאל ובבת אחת הוציא ממני את כל האוויר. "לא יודעים, מחכים" אמר הבחור הרציני. ובאמת חיכינו, קרוב לשלוש שעות. הבחור הרציני קרא לכל המשתתפים להתכנס יחד. "כמו שהבנתם המצב לא פשוט, אבל אנחנו נערוך את הכנס בכל זאת. ילזו אותנו מטעם המשטרה המקומית וחלק מכוחות הביטחון שלנו. אני מבקש מכם, לשמור על ביטחונכם ולא לצאת מהמלון ללא לזוי משטרתי שלא במסגרת הכנס." הבחור הרציני המשיך בתדריך הבטיחות, בזמן שענייני קיבלו ברק של דמעות שתכף מתפרצות.

55

אחרי אלפי סליחות של חבר שלי, שהצטער מאוד על כך שגורלי לאותו סוף שבוע נחרץ ועתה עלי להישאר לבד בחדר במשך ארבעה ימים, החלטתי להשלים עם המצב. הלוי"ז של הכנס, כלל יציאה בשמונה בבוקר והגעה חזרה למלון בשבע בערב. את היום הראשון חשבתי להעביר בחמאם הטורקי. אך לאחר שעתיים של ריחות זיעה לא נעימים, לצד צעקות של הלקאות, שאמורות להיות סוג של עיסוי מפנק, הבנתי שזה לא בשבילי. ועם כמה שהיה נעים לי להתכרבל בין הסדינים הלבנים המעומלנים, ידעתי שמהר מאוד אשתעמם ואאבד שפיות. אז החלטתי להזמין שירות חדרים וליהנות מהספר הטוב שהבאתי.

האמת היא שלא היה לי מושג אם הספר טוב, אבל ידעתי שאני מוכרחה לקרוא אותו. הרגשתי שאני חייבת להבין על מה כולם מדברים, כשהם מזכירים את שיריו של פרננדו פסואה. על הכריכה הזהובה הופיעה כותרת הספר "כל חלומות העולם", לצד איור שושנות המים של מונה. החדרנית הגיעה עם כוס יין לבן ו"לקט ירקות העונה לצד מתבלים". אחרי כמה לגימות מהיין וטעימות של ירקות מתוקים מפוצצים בהורמונים, החופשה נראתה לא רע למרות הכל. פתחתי את העמוד הראשון והחלטתי לדלג על ההקדמה הארוכה מאת ז'וזה בלאנקו, שזכתה לשם "פרננדו פסואה, גלקסיה של משוררים". עברתי לשיר הראשון - "אוטופסיכוגרפיה", שנדרשו לי מספר פעמים כדי לקרוא אותו. בפעם הראשונה קראתי במעין סריקה. בפעם השנייה התעכבתי מעט, ובפעם השלישית כבר הייתי בטוחה שזה היין שמשבש את יכולות הקריאה וההבנה שלי. נערת את הראש וניסיתי להתרכז שוב.

המשורר הוא מכזב
שכה בכזביו מפליא
שהוא ממציא את הכאב
גם כשהוא חש בו בעליל.

והקוראים את שכתב
חשים יפה בכאב קרוא,
אך לא בשני כאביו
אלא בשניים שלא קרו.

הדמיון טוחן את הכזבים
כשאת הגלגל מסובב
קרן-צעצוע מחוטים עבים
אשר קוראים לו לב.

באמת קצת פסיכי, חשבתי לעצמי. על מה הוא מדבר? הייתי מוכנה להניח את הספר ולעבור לטלוויזיה. ואז חשבתי שאם כולם מדברים עליו, בטוח יש משהו, זה בטח לא סתם פלצנות. מה גם שמהתקופה בה גרתי בפורטוגל, זכרתי שכל רחוב שני היה על שמו. כנראה שיש בו משהו בכל זאת, שכנעתי את עצמי ועברתי לשירים הבאים. בעמודים הבאים נכתב: "משיריו של אלווארו דה קמפוס". רגע, לא הבנתי, מלמלתי לעצמי, זה אוסף שירים? אבל כתוב במפורש על הכריכה פרננדו פסואה. המשכתי לדפדף וגיליתי עוד שמות: ריקרדו ריש, אלברטו קאירו וברנרדו סווארס. הרגשתי מבולבלת לחלוטין. גב הספר לא סיפר יותר מדי, פרט לדבר אחד והחשוב ביותר. כל אותם משוררים הם למעשה משורר אחד. הרגשתי כאילו גילו לי את הסוף של הסרט. כמו לראות את מועדון קרב ולדעת מראש שבראד פיט ואדוארד נורטון הם למעשה אותו אדם.

אבל הסרט לא נהרס. להפך, זה רק סקרן אותי יותר. פתאום עלו בי מיליון שאלות: למה הוא עשה את זה? האם אנשים ידעו שזה אותו אדם? ואיך הוא המציא אותם בכלל? הבנתי שכדי להבין את פסואה, אהיה חייבת לקרוא את ההקדמה ואת הביוגרפיה שלו. ההקדמה שהיללה את שמו לא סיפקה יותר מדי מידע, וגם לא העמוד בוויקיפדיה. כולם סיפרו את מה שכבר ידעתי. פרננדו פסואה הוא אחד המשוררים הלאומיים של פורטוגל, שחיבר מאות שירים וקטעי פרוזה שפרסם ביותר משבעים שמות עת שונים. באותו יום העברתי את הזמן בלחפש תשובות. אחרי הכל, איך אפשר לקרוא את השירים של פסואה מבלי לדעת מי הוא היה? או למה הוא התכוון? מה השפיע עליו? או איך הוא בכלל נראה?

פסואה כתב שהוא מפתח את עצמו כמערכת חוטים מסובכים, בה הוא נזהר שלא להרפות את האגודל, ובכך לפרוס את כל המערכת. אך במשפט לאחר מכן הוא סותר את עצמו וכותב "ואז אני מרפה את האגודל ובונה צורה אחרת ממערכת החוטים. וחוזר חלילה". וגם אני חזרתי חלילה, אל תחילת הספר. שוב.

הוא לא פגש בה מעולם, אבל הוא ברא אותה מתוך צליל ששמע, ומתוך אותם סולמות בנה את טרקלין המשפחה בדירה שלמעלה, ואת הילדה הקטנה שנענית לבקשת הוריה ולומדת פסנתר בניגוד לרצונה ובזמן נגינתה צלילים עולים ומסתירים את הוויכוחים הקולניים של שני אנשים, זוג צעיר, שמצאו עצמם עם ילדה, על אף שלא רכשו חיבה אחד לשנייה. אני קוראת ומחברת את חלקי הפאזל הפזורים מול עיני. פרננדו פסואה, כותב בעשרות רבות של הטרונימים. את הסיפור ”נגנית הפסנתר הקטנה” שלא תורגם מעולם, הוא כותב מתוך צליל ששמע, וכשמהדירה שמעליו מגיע ”צליל של פסנתר, של סולמות המנוגנים בשיעורי נגינה חדגוניים של ילדה קטנה” מופיעה אצלו הפסנתרנית הקטנה הזאת, שלא ראה מעולם. ומבין דפי הזיכרונות של פסואה עולות תשובות כאילו הוא יושב לצדי בראיון אישי.

בינואר 1935, מבקר ומשורר צעיר בשם אודלפו קאסאיס מונטיירו, פנה לפסואה במכתב עמוס שאלות ישירות בנוגע למקור ההטרונימים שלו. פסואה הסביר בפעם הראשונה והאחרונה.

*מאז ילדותי התקיימה בי הנטייה ליצור סביבי עולם בדוי ולהקיף את עצמי
בידידים ובמכרים שלא היו קיימים בעליל [...] הדמויות לא היו פרי בריאתי,
אלא פרי בריאת העולם. שכן הכל ישנו והכל קיים, מתוך מחשבה קיימת,
הצטייר אדם שאני קיימתי ומתוך צליל שהיה קיים יצרתי סיפור שכל עוד הוא
כתוב הוא גם מתחולל ומתקיים, גם אם הוא פרי העט שלי.*

הנה כך, מתוך צליל דבריו של פסואה החלטתי להמציא מחדש את סיפורו ולברוא מחדש הכל. מוזיקת הפאזל הפורטוגזית של ארמנדו אוגוסטו פריירה, זמר בן תקופתו של פסואה מילא את החדר, ואני הפלגתי לליסבון וזיכרונות מהתקופה בה חייתי בפורטוגל עלו בי. לפורטוגל הגעתי בלי ידע והכנות מוקדמות. לא הכרתי שם איש, ושליטתי בשפה הסתכמה במשפטים ששיננתי ממדריך השפה לתייר. הייתי בטוחה שפורטוגל תהיה דומה לברזיל, למקסיקו, או לכל מדינה לטינית אחרת, אבל כבר בנחיתה הבנתי שטעיתי. כבר בשדה התעופה הורגש איזה סדר אירופאי. ולמרות שהשפה המתנגנת הזכירה אווירה של חופש וחופים אקזוטיים, הקור שחיכה לי עם יציאתי משדה התעופה הזכיר לי שאני נמצאת באירופה. עד היום לא מובן לי מדוע בחרתי דווקא בפורטוגל. בזמן שכל החברים שלי טסו להודו, או לדרום אמריקה, אני החלטתי להיות מקורית, להיות שונה. יתכן שרק רציתי להיות מרוחקת, במקום שלא אפגוש בו אף אדם מוכר, מקום שאוכל להיות בו כל מה שמתחשק לי, מקום שבו אוכל להמציא את עצמי מחדש. כנראה שזה מה שהיה משותף לפסואה ולי, הרצון לדמיין ולברוא, מבלי שיפריעו בדרך. הגעתי לתחנת הרכבת של ליסבון עם מזוודה ענקית ותיק גב גדול שהסתיר את קומתי הנמוכה. חיפשתי את הרכבת לקאסקאייס, עיירת החוף של פורטוגל. בקאסקאייס היה חדר קטן שחיכה לי. פרט לזה לא הכנתי שום תכנית מראש. לא הייתה לי עבודה או אנשים שהכרתי, רק חדר קטן שמצאתי באינטרנט. תחנת הרכבת של ליסבון הייתה ענקית. רוב התחנה נשמרה כפי שנבנתה לראשונה בשנת 1865. בזמן שנדהמתי מהאדריכלות של התחנה, פספסתי את הרכבת. לא הבנתי מהדיבור הצפוף של הכרוז יותר מידי חוץ מ”הרכבת לקאסקאייס יוצאת”. כל מה שרציתי

זה להגיע הביתה. ניערתי את הראש, וניהלתי בשקט דיאלוג קצר עם עצמי. "אין בית!" אמרתי לעצמי, "רצית חופש ועצמאות, אל תשכחי. זה המחיר. בסוף הכל ייזכר כחוויה". מצאתי את עצמי במלונית שהריחה כמו קופסת שימורים של טונה, ישנה על המזח של ליסבון. על קירות החדר היו טפטים ירוקים, שלא היה ברור אם זה צבעם המקורי, או צבעו של העובש. רציתי להתקשר להורים ולהודיע שהגעתי והכל בסדר, אבל אפילו טלפון לא היה. יצאתי לרחוב לחפש טלפון ציבורי. אך ככל שהתקדמתי ברחוב ההולנדי, כך התרחקתי מהציוויליזציה. הרגשה נוראה של בדידות. ופסואה מתפרץ מבין הדפים "לאהוב משמעו פשוט להתעייף מלהיות לבד. על כן זוהי בעת ובעונה אחת גם פחדנות וגם בגידה בעצמנו. חובה עליונה עלינו שלא לאהוב". הוא צודק. באותה תקופה העדפתי לאהוב אנשים אחרים. לא אהבתי את המראה שלי ולא את הבחירות שעשיתי באותן שנים. כשסיימתי את השירות הצבאי הרגשתי מבולבלת מכל הזהויות שיצרתי לעצמי באותה תקופה. בין הקצינה הרצינית, לצעירה המרדנית. בין המודל הציוני לאנטי תזה הגלותית. בין הסטרייטית הבליינית ללסבית המחתרנית. פורטוגל הייתה אמורה להיות הגורם המתווך ביני לבין עצמי. השדכנית שתגרום לי להתאהב בעצמי מחדש.

"אל לו לאדם לראות את פני עצמו"

אני שונאת להביט במראה. היא משקפת את תמונת ההווה כפי שהוא. בלי פוטושופ, בלי אפקטים זוהרים, בלי צבעי וינטג' של אינסטגרם. אבל גרוע מכל, זה הפשטות שבה היא מראה גם את העבר. ובכל פעם שמנסים לחמוק ממנו, מבט אחד במראה מחזיר אותנו למציאות. כשנסעתי לפורטוגל, הייתה בי כוונה ברורה לשכוח. ולשכוח פירושו למחוק הכל. כדי להיות הדמות החדשה שפיתחתי לעצמי, הייתי חייבת למחוק כל סממן שיסגיר אותי. זה התחיל ברכבת לקאסקאייס. "את לא פורטוגזית, נכון?" שאל אותי הבחור האנגלי המבוגר שישב מולי. בחנתי את עצמי במבט סריקה מכף רגל ועד ראש, כדי להבין מה הסגיר אותי. "למה אתה אומר את זה?" שאלתי בחשדנות. "כי את מתרגשת, נלהבת מהנוף, עם תיק תרמילאים. זה די ברור שאת תיירת" הוא ענה תוך כדי שלעס קיסם שיניים שלא נותר ממנו דבר.

"ואולי אני מהצפון. אולי אני נלהבת מהנוף כי זאת פעם ראשונה שיצאתי מפורטו. אולי אני נוסעת לבקר את סבתא שלי שלא ראיתי מזה שנים. חשבת על זה?" "אולי. אבל זה לא המצב. לא שבחנתי אותך, אבל ראיתי איך התנפלת על הפסטל דו נטה שהגברת מכרה לך. אף פורטוגזי אמיתי לא היה מתלהב מהמאכל הלאומי שלו. או שאולי בצפון לא אוכלים את זה. או אולי איבדת את חוש הטעם ורק בחודשים האחרונים הוא חזר אלייך, ועכשיו את נרגשת לטעום סוף סוף את הפסטל המדובר." הוא ענה בצחוק מתגלגל. באמת, איזה ישראלי היה מתנפל על פלאפל בהתרגשות בתחנה המרכזית? נפלתי, לא הייתה לי ברירה אלא לשתף פעולה. צחקתי יחד אתו והוא נעמד ללחוף לי את היד. "תרשי לי" הוא שאל והושיט את ידו. "נייל, נעים מאוד", אמר והרכין את ראשו בצורה משונה. מוזרים האנגלים האלו, קודם כל מתפרצים עם שאלות חטטניות, ואז שומרים על קודים של נימוס מהמאה הקודמת. "ואת?" הוא שאל בחיך. "אני?" שאלתי את עצמי ואותו בו זמנית. "כן, את, שמך?" "ג'ואל" עניתי בנחישות, כאילו זה היה השם שנתנו לי הורי. "איזה שם יפה. מה מקור השם?" האמת שמקור השם היה פקידת ההגירה שקיבלה את פניי בשדה התעופה, ולא הצליחה לבטא את השם שלי כראוי, אבל

למי בכלל אכפת מהאמת? הרי רציתי להמציא את עצמי מחדש, והשיחה עם האדון האנגלי הייתה בדיוק החזרה הגנרלית שהייתי זקוקה לה.

"האמת שההורים שלי ממש אהבו את בילי ג'ואל. וכשהם גילו שיש להם בת, הם החליטו על השם ג'ואל, בילי נשמע להם גברי מדי" הופתעתי מכישרון המשחק הטבעי שלי ומיכולת ההמצאה בין רגע. המצאתי בשנייה הורים חדשים, לא דומים לשלי, לא שומעים יהורם גאון ומאיר אריאל, אלא מעריצים מושבעים של בילי ג'ואל. השיחה בינינו התגלגלה לאורך כל הנסיעה. וככל שהוא שאל יותר שאלות חטטניות, כך היה ברור לי מי זאת האני החדשה- ג'ואל, שהגיעה לפורטוגל כדי ללמוד גלישה ושפה חדשה. שמחפשת חוויות לכתוב עליהן, שמתכוונת להתנדב במרכז להצלת חיות המים באלגר, שלא מפחדת להיות לבד ואפילו אוהבת את זה.

ירדתי מהרכבת בהרגשה של לידה מחדש. וככל שנפגשתי ודיברתי עם יותר אנשים, כך סיגלתי לעצמי אופי חדש. פתאום הכל היה שונה, אפילו תנועות הגוף שלי היו חופשיות יותר, בהתאם לג'ואל שלא דופקת חשבון לאף אחד. הגעתי לדירה החדשה שלי, אחרי נסיעה מהנה במונית שכללה שיחה רוויות עובדות מומצאות עם הנהג, שטען שאני "דמות צבעונית במיוחד". פרקתי את המזוודה ויצאתי אל המרפסת שהשקיפה לנוף העיר הישנה והים. כשהבטן שלי התחילה להשמיע קולות של רעב, החלטתי לצאת לרחוב לאכול משהו. התארגנתי בזריזות ורגע לפני היציאה מהבית עשיתי טעות נוראית. הבטתי במראה. רגע אחד ראיתי את ג'ואל עם שמלה קצרצרה, שחושפת את כל שבעת הקעקועים הגדולים שעל גופי, ורגע לאחר מכן ראיתי את נקודת החן שמתחת לשפתיים שלי. נקודת חן זהה לזאת שיש לאמי. ופתאום הציף בי הכל. העבר שלי השתקף מולי, ויכולתי לשמוע את השתיקה המאוכזבת של אבי, שבטח מתבייש בשקרים שהמצאתי תוך ניסיון למחוק כל קשר לשורשים שלי.

59

איזו המצאה מחורבנת היא המראה. למה צריך לאמת ולקבל אישור ממנה, כשבפועל אנחנו רוצים לשקר, למה צריכים להביט במראה בכלל, "אל לו לאדם לראות את פני עצמו. זה הדבר הנורא מכל!" אמר פסואה. הוא הרי חי בלי מראה אחת בבית. חבל שלא הקשבתי לו קודם. מה שפעם נשמע לי טירוף, איך אדם יכול לחיות מבלי לדעת איך הוא נראה בכלל, נשמע לי פתאום אפשרי ואפילו רצוי. "הטבע העניק לאדם את המתת המאפשרת לו שלא לראות את פניו. רק במי הנהרות והאגמים מותר לו לקבע את פני עצמו. והתנוחה שעליו להיזקק לה לשם כך הייתה סמלית. היה עליו להתכופף, להשפיל עצמו כדי לבצע את המעשה השפל של ראיית עצמו". צודק. כנראה שאם לפסואה היו מראות בבית, ההטרונים שלו לא היו נולדים. המראה הייתה מחזירה מראות עבר. בכל פעם שהיה מביט בה, היה רואה את אמא שלו שעזבה לארץ אחרת וכמעט שכחה שיש לה בן בליסבון. הוא היה רואה את חליפת הפקיד שלבש בכל יום לעבודה המשעממת שלו. הוא היה רואה את השקיות השחורות מתחת לעיניו, שהסגירו את מחלתו שלא נתנה לו לישון. המראה הייתה מספרת לו שהוא לבד, שאין אף אחד מסביבו, והרי זה לא נכון. לפסואה היו לפחות שבעים אנשים שגרו אתו בדירה הקטנה ברואה דוס דוראדס, שאכלו אתו בבוקר ונשכבו לישון לצדו לעת לילה.

אחרי שבועיים של חיפושים, מצאתי דרך חדשה. התחלתי לעבוד כמדריכת גלישה לתיירים, במרכז הגלישה, שהיה מרחק הליכה מהדירה הקטנה שלי ברואה דו מונציפו. בכל בוקר קמתי עוד לפני שהשמש הספיקה להתעורר, מצוידת בגלשן וחליפת גלישה, וירדתי במדרגות הישנות של העיר העתיקה אל החוף. הים של אלבופירה הציע לי את מערכת היחסים שחיפשתי באותה תקופה. מערכת יחסים לא צפויה ומאתגרת. בבוקר הים היה סוער, כאילו הוציא מתוכו את כל חלומות הלילה האפלים. ולקראת ערב, אחרי שהתעייפנו מלרקוד, הגלים נרגעו והים היה נפרש לפני ומציע לי את כל חלומות העולם. לא שיעמם לי באותה תקופה, אבל הייתי לבד. שאר מדריכי הגלישה תמיד מיהרו לסיים את העבודה וללכת הביתה. אצלי זה היה שונה, לא התייחסתי לזה כאל עבודה, נהייתי מכל רגע בחוף ומלבד זאת לא היה לי צורך לחזור אף פעם לדירה השקטה שלי, שם אף אחד לא חיכה לי. התיירים שבאו ללמוד גלישה, הגיעו לשניים או שלושה מפגשים ואז נעלמו, מה שלא אפשר לי ליצור חברויות חדשות אף פעם. עד אותו יום שבו הכל השתנה.

שמעתי את המנהל הקשוח שלי צועק “גיואל”. הכרתי את הטון הזה, טון מזויף של נחמדות, מפי האיש הכי פחות נחמד ברצועת החוף של אלבופירה. טון שהיה משתמש בו רק כשהגיעו גולשים חדשים שהוא היה מעוניין להצמיד לי. הוא הציג בפני בחורה חדשה ואמר “תכירי, זאת התלמידה החדשה שלך, ישראלית”. רצייתי מאוד להתרגש מהמפגש הראשון עם ישראלית, אחרי כמה חודשים בפורטוגל. אבל כיוון שאף אחד במרכז הגלישה לא ידע מי אני או מאיפה, לא יכולתי להתלהב ולהסתכן בחשיפת הזהות האמתית שלי.

בדקות הראשונות של המפגש הרגשתי מובכת, ואחרי שעה של מבטא פורטוגזי-אנגלי לא מוצלח, חשפתי את עצמי. התחברנו מהר מאוד, היא סיפרה שיש לה חנות בפורטוגל ושהיא כאן כדי להישאר. עברנו לגור יחד, ואחרי חודש הרגשתי מאוהבת. בה, בחלום, באווירה, והייתי מוכנה להתמסר להרגשה הזאת. הפכנו לבנות זוג ונהנינו אחת מהשנייה. היא הייתה יוצאת בבוקר לחנות, ואני למרכז הגלישה. פתאום היה לי חשק לחזור לדירה, לבלות אתה שעות של שיחות במרפסת לצד סנגריה צוננת. ובלי לשים לב חלפה חצי שנה.

בוקר אחד קמתי מזיעה ומבוהלת מחלום. “הכל בסדר ילדונת?” היא שאלה אותי מודאגת וניגבה את הזיעה מפני. “אל תקראי לי ילדונת! אני נראית לך ילדה קטנה?” עניתי בתוקפנות. “הי! מה קורה לך? זאת אני, הכל בסדר, זה בטח החלום, לכי תתקלחי, תירגעי קצת”, היא אמרה והמשיכה ללטף אותי. לא יכולתי להביט בה, עלה בי רגש שלא הכרתי ומיהרתי לקום מהמיטה אל המקלחת. עצמתי את העיניים מתחת לזרם המים וניסיתי למחוק את כל אותם מראות מהחלום. שמעתי את מכונת הקפה פועלת ברקע ואותה שואלת “להכין לך קפה?” העמדתי פנים כאילו לא שמעתי ושתקתי. בכל פעם שניסיתי לעצום את העיניים ראיתי את החלום, ובכל פעם שפקחתי את עיניי, ראיתי את המציאות. מציאות שבגלל החלום הגעילה אותי.

יצאתי מהמקלחת, התחמקתי בזריזות לעבודה והשתדלתי לא ליצור קשר עין. כשיצאתי מהדירה בלי לומר דבר, ידעתי שפגעתי בה, למרות שהיא לא הייתה אשמה בכלום. זה לא היה קשור בה, זה היה קשור בי ובחלום שהתערב במציאות שלי. הלוואי שהייתי חולמת על משהו אחר, חשבתי לעצמי, על משהו שבלתי סביר שיקרה. “צר לי על אלה שחולמים את הסביר, את החוקי והקרוב. את החלום המציאותי, המבטיח לנו את האפשרי, שמתערב בחיים עצמם ומשרה עליהם את הפתרון שלו” אמר פסואה, מבלי שידע את החלום שלי באותו הלילה. ניסיתי להזכיר

לעצמי במשך כל היום שזה היה רק חלום, אבל לא הצלחתי להתנתק מאותה תחושה שהייתה לי בחלום. זה אמנם לא קרה באמת, אבל זה היה כל כך מציאותי שלא הצלחתי להשתחרר מזה. חלמתי שאני עם מישהו אחר, היא עדיין גרה איתי, אבל אני מאוהבת באותו אדם שמעולם לא פגשתי, מלאת תשוקה לפנים זרות, משקרת ובוגדת מבלי לחוש אשמה, רק ריגוש ממכר. זאת הבעיה עם חלומות אפשריים כי *"ימי שחולם את האפשרי, יש לו אפשרות ממשית לאכזבה אמיתית. העובדה שחדלתי בבוקר להיות קיסר רומאי לא יכולה להכביד עליי ביותר, אך העובדה ששכחתי לשלם לתופרת, עלולה להכאיב לי ביותר"*. רציתי לשכוח, למחוק הכל, להתחיל מחדש. אבל החלום הזה היה כמו מראה פנימית, לתוך עצמי. הקשבתי לפסואה שאמר *"להרוג את החלום, משמע להרוג את עצמנו"* והחלטתי להתמודד עם המשמעויות הנסתרות של החלום. בערב חזרתי הביתה והיא חיכתה במרפסת עם סנגריה קרה וארוחת ערב כמו תמיד. *"אנחנו צריכות להיפרד"* אמרתי בטון קר וחד משמעי. בלי *"זו לא את זאת אני"* וקישוטים מיותרים, פשוט הנחתי את הפצצה על השולחן. ראיתי את העיניים שלה מתמלאות בדמעות ואת הסנטר שמתחיל לרעוד. *"אני לא באמת מאוהבת בך, זאת אומרת אני אוהבת אותך... אבל אני סתם אוהבת את עצמי, את מה שאת גורמת לי להרגיש עם עצמי, ואת באמת אוהבת אותי, כמו שאת אוהבת את עצמך. אני לא יכולה לעשות לך את זה, אני חייבת לך את האמת, קשה ככל שתהיה"*. הרגשתי את פסואה יוצא מגרוני. אני בחיים לא הייתי אומרת דבר כזה אנוכי, ופתאום זה נראה לי היגיון בריא. *"לעולם איננו אוהבים איש. אנו אוהבים אך ורק את הרעיון שאנו יוצרים לעצמנו ביחס למישהו. מה שאנו אוהבים אינו אלא מושג שלנו, ובסופו של דבר את עצמנו אנו אוהבים"*.

61

ארוחת הערב נשארה על השולחן, כפי שהייתה כשהגעתי, עד הבוקר שלמחרת. כשהתעוררתי ציפיתי להרגיש ריקנות מסוימת. ואכן הרגשתי את הארון הריק, את ארון הספרים שהצטמצם, את המדפים במקלחת שעליהם היה מונח עתה רק סוג אחד של שמפו, אבל לא ריקנות אמיתית, לא בדידות מפחידה. לא אהבתי את מה שעשיתי, ולא את מה שפסואה עשה לי. את הרעיונות המטורפים שהצליח להשתיל אצלי במוח, את דרך המחשבה המבלבלת שלו. כמה ימים אחרי הפרידה, מצאתי את עצמי בליבו של ויכוח קולני בבית הקפה שליד הים. ראיתי את פניו של הבריסטה שהתווכח עם הבחור שעמד לפניי. לא ראיתי את פניו של הבחור, רק את גבו, את עמידתו היציבה, את שיערו הארוך שהיה אסוף מתוח ואת ידיו הגדולות שהיו מלוכלכות בשאריות של צבע. *"Certains stupide! Pit"* הבחור שלפניי צעק לבריסטה, ולמרות שלא דיברתי צרפתית שוטפת, זכרתי את המילים האלו מסבתא שלי והבנתי שמדובר בקללות. הבריסטה אמר בפורטוגזית *"אני לא מבין מה הוא רוצה"* ואני כהרגלי הייתי חייבת להתערב. הבריסטה, שלא ידע שפה אחרת מלבד פורטוגזית, לא הבין מה הבחור מבקש ולמה הוא מתעצבן על התשלום. אז תרגמתי וישבתי את הסכסוך בין השניים. הבחור הצרפתי הודה לי והתעקש להזמין אותי לקפה. הוא היה צייר צרפתי שהגיע לחפש השראה בפורטוגל. ואני הייתי נאיבית שחשבה שזה החלום שלי שעומד להתגשם. אכלנו יחד ארוחת ערב, יצאנו ביחד לדוג ואחרי שבועיים הוא כבר הזמין אותי להצטרף אליו להמשך המסע. זה הרגיש ללא ספק כמו התחלה של ספר טוב, ומכיוון שהסיפור שלי התחיל לשעמם אותי, הייתי מוכנה לרומן חדש.

התכונן שלו היה להישאר עוד שלושה שבועות בפורטוגל ומשם להמשיך לספרד. טיילנו ביחד, אכלנו יחד ושתינו הרבה יין ביחד. כל אותן תחושות מהחלום הפכו לממשיות. כאילו זה היה הוא שהשתחל בשעות הלילה אל תוך התת מודע שלי. בוקר אחד קמתי לתוך צעקות

בצרפתית. "מה קרה? הכל בסדר?" שאלתי אותו. והוא ענה "זאת אשתי, היא רוצה לשלוח אליי את הילדים. איך אני יכול לעבוד ככה? מאיפה יהיה לי כסף להחזיק אותם כאן?".

"ילדים?" שאלתי בתמימות. "כן, יש לי שלושה ילדים" הוא ענה. עד אותו רגע לא עלה בדעתי לשאול שאלות על העבר, רציתי לחיות את ההווה ובו זמנית להתחמק מתשובות על העבר שלי. "אחד בן שתיים-עשרה, השנייה בת שש-עשרה והגדולה שלי בת עשרים וארבע" הוא המשיך. השתתקתי. ידעתי שהוא בערך בן ארבעים, אבל לא חשבתי שיש לו ילדה בת גילי, לא העליתי על דעתי שיש לו אשה, בעיות כלכליות, או מטען כבד שכזה. ברגע אחד החלום התנפץ, פתאום זה כבר לא היה זוהר או מלא תשוקה כמו שרציתי להאמין שזה. באותו יום נעלמתי. בלי הודעה מוקדמת, בלי שיחה והסברים, לקחתי את הדברים שלי וחזרתי לדירה הקטנה.

כיביתי את הפלאפון וקיוויתי שהוא יבין שברחתי מבלי שיעקוב אחרי, או יפתיע אותי בביקור. וכמו בכל פעם שהרגשתי אבודה בפורטוגל, גם הפעם פניתי למורה הדרך שלי. רציתי לכעוס עליו, רציתי להתפוצץ מעצבים ולהגיד לו "יופי פסואה, הלכתי אחרי החלום שלי, פעלתי, תראה מה יצא מזה!" אבל פסואה המשיך כהרגלו עם תשובה מתוחכמת: "לפעול משמע להגלות את עצמך. כל פעולה היא בלתי שלמה ובלתי מושלמת. השיר שאני חולם אין בו פגמים, אלא כשאני מנסה לממשו".

"מה שתייר צריך לראות"

בוקר אחד, רגיל לכאורה, התעוררתי מצלצולי הטלפון בדירה שלי. קמתי באדישות וסחרחרורות אופייניות לבוקר שאחרי לילה רווי באלכוהול ומסיבות רועשות. על מסך המחשב שלי הופיעה ההתראה "חמש עשרה הודעות חדשות", ובמשיבון "שמונה הודעות קוליות חדשות". מיהרתי להפעיל את המזכירה האלקטרונית כדי להבין במה מדובר, תוך כדי שפתחתי את המיילים במחשב. ברקע שמעתי את ההודעה הראשונה, "את לא רצינית! מילא שאת לא מתקשרת כבר כמה חודשים, אבל היום? באמת, מה נהיה ממך? אבא ממש התאכזב". זאת הייתה אחותי הקטנה שהשאירה את ההודעה הקולית, כמו גם את החמש שאחריה. במייל היא כתבה לי: "אני לא מאמינה שהרסת את ההפתעה, כל הערב אבא חיכה לשיחת סקייפ אתך. עזבי את זה שלא היית במסיבת יום ההולדת החמישים שלו, אבל לפחות תעני לשיחה שתיאמתי אתך חודש מראש!".

הרגשתי נורא. אחותי באמת תיאמה איתי את השיחה הזאת מראש. היא תכננה להקרין על מסך הבד בחצר הבית של הורי, את שיחת הסקייפ בה התבקשתי לאחל לאבא שלי מזל טוב.

זה היה בשלישי לספטמבר, יום ההולדת החמישים של אבי. ובמקום לאחל לו מזל טוב, שכחתי מהכל ויצאתי לבילוי שגרר אחריי האנג אובר, שלא אפשר לי לקום מהמיטה. שטפתי במהרה את פניי, הסתרקתי וכחכחתי בגרוני, כדי שלא ישמע שזה עתה התעוררתי. המתנתי למענה בשיחת הווידאו בסקייפ. "מה את רוצה?" ענתה לי אחותי ותמונתה נפרסה על המסך בטטטוש. "יאו, את לא מבינה מה קרה כאן! הייתה הפסקת חשמל מאתמול בערב, רק עכשיו הוא חזר אז מיהרתי להתקשר, איפה אבא?" אמרתי בביטחון שהורגלתי אליו בעת המצאת סיפורים. אחרי שיחה של ארבעים דקות עם כל המשפחה, פתאום הרגשתי משהו חסר. החמימות הזאת, היציבות, המסגרת, הדאגה של מישהו. כל אלו גרמו לי לרצות לחזור ארצה. באותו היום החלטתי שהמסע לא בהכרח נגמר, אבל הוא חייב להיפסק לרגע. הרגשתי שאני צריכה את הפינה החמה

שלי בבית. אבל רגע לפני שארזתי את המזוודות, התחשק לי עוד טיול אחד בפורטוגל. אחרי שנה בפורטוגל כבר הרגשתי מקומית, וכדי לסיים את הפרק הזה רציתי לחוות את פורטוגל כמו תיירת. אינני יודעת אם זה היה צירוף מקרים או גורל, אבל כשהגעתי לחנות הספרים דבר מוזר קרה. שאלתי את המוכרת היכן ממוקמים המדריכים לתיירים באנגלית, והיא הצביעה על המדף הגבוה. נגשתי אל המדף ומכל הספרים בלט לעיניי ספר בעל כריכה אדומה וכיתוב שחור. שלפתי את הספר, שעל כריכתו ציור דמות דומה לזו של צ'ארלי צ'אפלין. "כל מה שתייר צריך לראות" הייתה הכותרת וכשגלגלתי את מבטי מטה, הבחנתי בשם המחבר: פרננדו פסואה. נגשתי מבולבלת אל המוכרת ושאלתי "מה זה מדריך תיירות לאתרי זיכרון של פסואה?" והיא ענתה לי "ממש לא, זה מדריך שכתב פסואה בעצמו". אחרי התשובה שלה הרגשתי אפילו יותר מבולבלת. פסואה, האיש שמעולם לא עזב את ליסבון, האיש שכתב "הרעיון לנסוע גורם לי בחילה... היגיעה מהחידוש המתמיד, נופים הם חזרות. רק בנופים שאינם קיימים אין יגיעה." שיצא כנגד כל המטילים וכתב: "רק חולשתו הקיצונית של הדמיון מצדיקה את הצורך לשנות מקום כדי להרגיש" היה גם מדריך תיירות? משהו לא הסתדר לי, למה שפסואה ששנא את רעיון הנסיעות והטיולים יכתוב מדריך לתייר?

אחרי בדיקה יסודית, הסתבר לי שאת המדריך, פסואה כתב בערך ב-1925 באנגלית, ששלט בה היטב נוכח העובדה שגדל והתחנך בדרבן שבדרום אפריקה. הספר יצא לאור רק בשנת 1992, במהדורה מיוחדת בה מצורפת גם רשימת אתרי הזיכרון שנבנו לכבודו. הרגשתי שזה המשך ישיר למסע שלי עם פסואה בפורטוגל, ויום למחרת נסעתי ברכבת לליסבון. עליתי לרכבת מצוידת בתיק גב עם מעט בגדים, מדריך לתייר, שני ספרים של פסואה ומחברת ריקה. הייתי משוכנעת שהמסע אל העבר של פסואה, אל המקומות בהם שהה, יוליד ויאגד באופן טבעי את הביוגרפיה שלו. אותה ביוגרפיה שלעולם לא נכתבה, ביוגרפיה עליה אמר פסואה "אני מקנא- אך בלי לדעת אם באמת אני מקנא- באלה שעליהם יכולה להיכתב ביוגרפיה. אני מספר באדישות את האוטוביוגרפיה שלי נעדרת העובדות. אלו הם 'הווידויים' שלי, ואם אינני אומר בהם דבר, הרי זה משום שאין לי דבר לאומרו".

התחנה הראשונה הייתה פראסה דו קומרסיו, הכיכר הענקית של ליסבון, הממוקמת על גדות נהר הטז'ו. הכיכר הגדולה בהחלט הייתה מרשימה והרחובות שלצידה צבעוניים, בדיוק כפי שהבטיח פסואה. אבל אותי עניינה יותר ההמלצה של פסואה למסעדת "מרטיניו דו ארקאדה". שם, על פי דבריו של פסואה "תוכלו ליהנות מארוחה פורטוגלית עשירה, במסעדה מעוצבת וחדשנית, לצד מוזיקת פאדו המנוגנת בלילות, במחיר הוגן לכל כיס". התקדמתי צפונית לכיכר, לפינה בה עדיין ממוקמת מסעדת "מרטיניו דו ארקאדה", אותה מסעדה בה פסואה נהג לאכול את ארוחת הערב שלו. בקטע מתוך החיבור שלו "יומן מקרי", הוא מספר על הארוחות במסעדה הזו. על המנה הקבועה שלו, דג בקלה וביצת עין, ועל הערבים בהם הגיע לבדו כדי להאזין למוזיקת הפאדו הפורטוגזית. נכנסתי למסעדה והמתנתי בסבלנות לתפריט. היה נדמה כאילו חזרתי בזמן אל שנות השלושים בליסבון והשתכנעתי שהתבלבלתי בכתובת וכנראה הגעתי למסעדה הלא נכונה. השולחנות וכיסאות העץ היו מקולפים, מקרר השתייה הקרה, היה נראה כמו מכונת ברזל אגרסיבית עם ידית ענקית, דומה לזו של מבצר, או מכונת שיגור לחלל, ושום אספקט של עיצוב או חדשנות לא היה שם. כשהבטתי מסביב, הבחנתי בקירות עליהם נתלו תמונות של פסואה. לבוש בחליפה שחורה, עם עניבת פרפר מיושנת, כובע אפור ושפם קצר, שגרם לי להתבלבל בינו לבין צ'ארלי צ'אפלין. לצד התמונות, היו גזרי נייר עיתון שנשמרו במסגרת זכוכית משנת 1935, בהם

מבשרים על מותו של פסואה. שום צליל של מוזיקת פאדו לא היה שם, רק של שיחות חולין בפורטוגזית ושל מחבת חמה עם שמן רותח שמשמיע פיצוצים קלים.

"מה בשבילך?" שאלה אותי המלצרית וכשביקשתי תפריט היא הכריזה "אה! טוריסטה!". הפעם לא היה אכפת לי להיות תיירת, אפילו נהניתי מזה. כשהיא הגישה לי את התפריט המיושן והדהוי, תהיתי לעצמי אם אני במקום הנכון. וכשנתקלתי בצירוף "בקליאו אי אובו פריטו" הבנתי שמדובר במנה המועדפת של המדריך שלי. למען האמת המנה הייתה יבשה, חסרת צבע וחסרת טעם. כזו שרק פסואה, שיכל לדמיין כל דבר שרק רצה, היה יכול ליהנות ממנה. הוצאתי את המחברת הריקה כדי לכתוב כמה שורות של רשמים וחוויות ברוח פסואה, אך הדף נשאר ריק. אז החלטתי לעבור לתחנה הבאה.

כשהגעתי לתחנה הבאה, הנמל עליו המליץ פסואה כ"אחד הנמלים הטבעיים הגדולים בעולם, המשמש מקום עדינה לגדולות שבאניות" הופתעתי לגלות שהוא לא קיים. הסתבר לי שהנמל הועבר לפני עשרות שנים, וכעת לא נותר דבר מלבד הריסות וזיכרון. אך ההריסות לא הפריעו לי להבחין במה שהשתוקקתי לראות. הרי המדריך שלי בעצמו נהג לומר: "אני מתאמץ לשנות תמיד את מה שאני רואה כך שאהפוך אותו לשלי. לשנות באמצעות שקר את הרגע, להחליף עצים ופרחים מסוימים באחרים, לראות צבעים אחרים. וכך אני יוצר, אני גורם לנוף שיהיו בו אפקטים של מוסיקה, דימויים ויזואליים- הישג מוזר וקשה של אקסטזה".

התיישבתי על אחת מהאבנים הגדולות לצד הים, הנחתי את התיק והתמסרתי לדמיון. שכחתי את כל מה שהטריד אותי לפני כן, התנתקתי מהמחויבות להיות אישיות ספציפית, הקשבתי לגלים, לצלילים מסביב ולסיפורים של פסואה:

64

חביבה עלי בערבי קיץ מתמשכים אלה, שלוותה של העיר התחתית. ביחוד כששלווה זו מנוגדת למהומה הממלאת את הסביבה בצהרי היום. זוגות לעתיד חולפים על מדרכת הנמל, ואף התופרות המהלכות שלובות זרוע גם הן, כמו הצעירים המחפשים תענוגות, עוברים על פני המדרכה ומעשנים. מפעם לפעם מופיע אדם נורמאלי, הסביבה שקטה, המכוניות מעטות בשעה זו. בסביבה זו של הנמל אפשר לשמוע את זעקת האלמנה שממתינה לשובו של אוהבה מהים. ואז מגיע כל החשמלית שמבשר על המציאות, ועל כך שהוא לא ישוב. כמה מייסרת היא המציאות האחת.

ביום שלמחרת חיכתה לי תחנה חשובה: דירתו של פסואה. עד כה לא הצלחתי לכתוב דבר, רק את התחושות שהעלה בי פסואה, שום עובדה ביוגרפית. הייתי משוכנעת שמבט בדירה בה התגורר ונפטר, יוכל לסייע לי להרכיב את הפאזל של סיפור חייו. כשהגעתי לבניין הדירות, שכעת הפך ל"מרכז התרבות של ליסבון, ע"ש פרננדו פסואה", הבחנתי בקירות הבניין שעליהם נכתבו שורות מתוך יצירותיו השונות, ובחנות הטבק המפורסמת שמעבר לכביש. אותה חנות טבק שהייתה מקור השראה לרבים משיריו וכתביו. חנות שנהג לפקוד מדי יום מבלי להבחין במוכר, חנות שיצרה סיפור ותובנה.

כאשר אמרו לי אתמול שהמוכר בחנות הטבק התאבד, היה לי רושם שמשקרים לי. מסכן, גם הוא היה קיים! שכחנו זאת, כולנו, שהכרנו אותו, כפי ששכחו אלו

שלא הכירו אותנו. הרי הייתה לו נשמה כדי להרוג את עצמו. תשוקות? מועקות?
ללא ספק... אך לי, כמו לכל המין האנושי, יש רק זיכרון של חיך מטופש מעל
למקטורן מבד זול, מלוכלך ולא אחיד בכתפיים. זה כל מה שנותר לי ממי
שהרגיש שהרג את עצמו מרוב שהרגיש. פעם חשבתי כשקניתי אצלו סיגריות,
שהוא עתיד להקריח מוקדם. בסופו של דבר לא היה לו זמן להקריח. זהו הזיכרון
היחיד שנותר לי ממנו. איזה זיכרון פרט לזה היה אמור להישאר לי, אם בסופו
של דבר הזיכרון הזה אינו שלו, אלא של המחשבה שלי?

בקומה הראשונה בדירתו של פסואה ספרייה ענקית, שאפשר להישאב בתוכה במשך ימים.
בספרייה נשמרו כל כתביו, ביקורות שלא פורסמו מעולם ואלפי ספרים שהיו שייכים לפסואה
בחיו. חיפשתי מבין הספרים את שמותיהם של הכותבים האהובים עליו: דיקנס ושייקספיר
ומצאתי עותק ישן של "הצרצר מאחורי התנור". כבר הייתי לגמרי שם, יכולתי לראות את פסואה
יושב על הכורסא הישנה ומדפדף בין הדפים של הסיפור, תוך כדי שהוא מצחקק ממעשיות הצרצר
גומל החסדים שמתחבא מאחורי התנור. ואז זה נעלם. כמה אופייני לפסואה, רק קטעי דמיון
מטושטשים שמאפשרים לחוש את הרגע, אך לא לספר אותו, בטח שלא לכתוב אותו בצורה
עובדתית מוחלטת. איך יתכן שפסואה, האדם שהמציא ביוגרפיות שלמות של דמויות בדויות,
חסר כל ביוגרפיה? ואז נזכרתי בעצמי, בכל השנה הזאת בפורטוגל. הרי אם הייתי מנסה לכתוב
את אותה שנה כסקירה ביוגרפית, הייתי נכשלת. הכל מכיוון שלא הייתי אני אחת באותה תקופה,
הייתי לפחות שלוש דמויות שנות. וביוגרפיה מטבעה, מבקשת לכתוב סיפור חיים, תולדותיו
וקורותיו של אדם אחד. ופסואה הוא לא אדם אחד. לא ניתן להבין את הביוגרפיה שלו, אלא דרך
הדמויות האחרות שהוא חי דרכן.

65

כשעליתי לחדר השינה, מיד אחזה את מבטי אותה שידה ישנה. השידה המפורסמת
מאותו לילה בחודש מרץ, לילה שבו הדמיון הפך למציאות. "יהיה זה ה-8 במאוס 1914 -
התקרבותי למכתבה הגבוהה, שלפתי גיליון-נייר, והתחלתי לכתוב, בעודני עומד, כפי שאני נוהג
תמיד לכתוב. וכתבתי שלושים וכמה שירים בהינף אחד, במין אקסטזה שעל טיבה לא הצלחתי
לעמוד. ולעולם לא אדע עוד יום אחד כמוהו. תחילה, כתבתי את הכותרת 'שומר העדרים', ומה
שקרה אחר כך הוא שעלה מתוכי מישהו שמיד כינתי בשם אלברטו קאיירו. סלחו לי על
האבסורדיות במשפט: התגלה אלי בתוכי מורי ורבי. מיד לקחתי גיליון-נייר אחר וכתבתי, גם
בהינף יד אחד, את ששת השירים מאת פרננדו פסואה. משהתגלה אלברטו קאיירו, מיד נגשתי
להמציא למעני- אינסטינקטיווית ובתת מודע- תלמידים. מתוך הפאגאניות הכוזבת שלו עיצבתי
את ריקארדו רייש המסתתר, מצאתי לו את שמו, התאמת לי את עצמו, משום שבזמן ההוא
יכולתי כבר לראותו. ופתאום מדחף הפוך לזה שהוליד את רייש, עלה בי ברוב מהומה טיפוס חדש.
בבת אחת ומבלי תיקון כלשהו, הופיעה על מכוונת הכתיבה שלי 'האודה הנצחית' מאת אלווארו דה
קמפוש. יצרתי חוג חברים לא קיים. עיצבתי את כולו בתוך דגמים של ממשות. דרגתי את
ההשפעות, קשרתי קשרי ידידות, פתחתי בתוכי ויכוחים אודות טעם וקבעתי הבדלים של
קריטריונים ממשיים. ובתוך כל זה, נדמה לי שאני הבורא של הכל.